

40  
H. Lit. P.  
143.<sup>2</sup>



St. G. 143<sup>n</sup>

Middeldorpf



*Henrici Middeldorff*  
-10  
HENRICI MIDDELDORFF

HAMBURGENSIS

COMMENTATIO

DE

INSTITVTIS LITERARIIS IN HISPANIA

QVAE

ARABES AVCTORES HABVERVNT.

---

IN CERTAMINE LITERARIO

CIVIVM

ACADEMIAE GEORGIAE AVGVSTAE

DIE XV. NOVEMBR. C1010CCCCX.

AB ILLVSTRI PHILOSOPHORVM ORDINE  
PRAEMIO ORNATA.

---

*Migrant scientiae non secus ac populi.*

Baco de dignit. et augm. scient. II, 4.

---

GOETTINGAE

TYPIS HENRICI DIETERICH.



COMMENCEMENT

THE LITERARY

IN THE

OF THE

OF THE

OF THE

OF THE

OF THE

OF THE

OF THE

OF THE

OF THE

OF THE



---

## PROOEMIUM.

**I**llustris Philosophorum Ordo iusserat, huius anni certamen literarium ingressuros inquirere in instituta literaria in Hispania, quae Arabes auctores habuerunt. Equidem, nolui praetermittere vires experiendi occasionem, ac fortassis nimia fuit audacia qua me ad illam quaestionem, si fieri posset, soluendam, accinxi. Sensum quaestionis ita accepi, ut argumentum mere historico-literarium interpretarer, ut colligerem summa diligentia notitias de singulis institutis Arabum in Hispania, quibus res literarum bonarum fructus capere potuerit. Nil ex coniectura addere apud me constitui, nullam lacunam philosophando supplere. Auctorum locos, hac de re agentes colligendos, ordinandos, disponendos duxi, non mea placita afferenda.

Ita operam aggressus eheu! laborem arduum neque vna tantum difficultate obstructum non praeuideram. Deerant fontes, siue potius occlusi erant studiis nostris, latentes in bibliothecis Parisiensibus, Escorialensibus et Vindobonensibus. De auctoribus nempe Arabicis hic sermo est, quorum alii, qui in Hispania aut in Mauritania scripserunt, aut interierunt ira et studio Christianorum, ut Ximenis illius, qui ferro et igne Muhamedanos ad Christianam religionem adegit, atque consultius censebat, vi uti, quam inueteratam consuetudinem paulatim abolere; alii latent in bibliothecis supra memoratis, haecenus saltem, quod Orientalium literarum cultores, cum res ciuiles Arabum ex ipsis scriptoribus populi tractarent, illius rem literariam plane fere neglexerunt. Scriptores Arabici ex Asia oriundi vix his de rebus aliquid attulerunt, quippe quae memoria non satis digna illis viderentur, aut plane non innotuerint. Christiani autem illorum Arabum coaeui, nil de institutis literariis eorum referunt, quippe quorum cultum, et simul studia, odio persequerentur. Quam ob rem frustra perlustrauimus chronicorum scriptores, frustra historiarum Hispanicarum auctores, frustra prae-terque Arabes auctores et Syros, quos typis expressos habemus, frustra bibliothecarum orientalium haud exiguum numerum, ita ut saepius *Casiri* solus fuerit, quem sequeremur. Quae reperi, diligentissime in rem meam conuertit.



Haec scripseram in Academia Georgia Augusta. Iam commentatione mea ab Illustri Philosophorum Ordine praemio ornata, iussu eius operarum manibus typis exprimendum opusculum quaecumque, multis, quae superflua videbantur, resectis, quantum fieri potuit perpolitum, correctum, emendatum atque auctum, trado. Ea quae addidi pleraque debeo insigni humanitati illustrissimi excellentissimique *de Diez* Augustissimi Borussorum regis ad Osmanorum imperatorem olim legati, qui benevolentia, omni laude superiori, ingentis bibliothecae thesauros mihi aperuit. Spem, hoc illustrissimo Maecenate adiuuante, Codicem historiae Mauritaniae et Hispaniae, auctore *Abu Mohammad Abdolwaheb Ben Ali al Temimi*, quem *cel. Rinck*, Professor Gedanensis, Lugduni Batauorum descripserat, vsurpandi, immatura mors huius doctissimi viri, cui Musae orientales illacrimantur, fefellit.

Scripsi in Viadrina d. XVII. Iun. clcclcccxi.

## INDEX AVCTORVM

### IN HOC OPVSCVLO LAVDATORVM.

- Abdollatiphi* compendium memorabilium Aegypti edid. *White*. Oxon. 1800. 4.  
 — idem liber gallice: relation de l'Egypte par *Sylvestre de Sacy*. à Paris 1810. 4.  
*Abrahami Echellensis* Catalogus librorum syriacorum Ebed Iesu. Romae 1653. 8.  
*Abulfaragins* historia dynastiarum arab. et lat. edidit *Pocock*. Oxon. 1672. 4.  
*Abulfedae* annales moslemici, arab. et lat. opera et studiis *I. I. Reiskii* edidit *I. G. Chr. Adler*. Hafniae 1789. 5 Vol. 4.  
*Ackermann, I. Ch. G.*, studii medici Salernitani historia. Stendal 1790.  
*Andres dell'* origine, progressi e stato attuale d'ogni letteratura. Parma 1782. V. Ium 4.  
*Antonii* bibliotheca hispana vetus s. Hispanorum, qui ab Octauiani Augusti imperio vsque ad annum MD floruerunt notitia; ex edit. *Francisc. Perez Bayer*. Matriti 1788. 2 Vol. fol.  
*Assemani, Ioh. Sim.*, bibliotheca orientalis Clementino-Vaticana. Rom. 1719. 4 Vol. fol.  
*Banquieri, Ios. Ant.*, libro de agricultura su autor y doctór Abu Zacharia traducido al Castellano. Madrid. 1802. 2 Voll. fol.  
*Bartolucci* bibliotheca rabbinica. T. I — 5. Romae 1675 — 94.  
*Beckmann, Ioh.*, *Beyträge zur Geschichte der Erfindungen*. Leipz. 1781. Bd. 1. 2. St. 1 — 4. 1788. Bd. 3. St. 1 — 4. Bd. 4. St. 1. 1795. St. 2. 1796. St. 3. 1797. St. 4. 1799. Bd. 5. St. 1. 1800. St. 2. 1803. St. 3. 1804. St. 4. 1805.  
*Benjamini Tudelensis* itinerarium, L. B. 1633. 8.  
*Bochart* Hierozoicon ed. *Leusden*. L. B. 1707.  
*Brucker* historia philosophiae. Francof. et Lips. 1764 — 1776. 6 Voll. 4.

*Buhle*



- Buhle* ad Aristotelis opp. omnia. — in Commentat. societat. Goett. Vol. XI. de studii graecarum literarum apud Arabes initiis.
- Cardonne* histoire de l'Afrique et de l'Espagne, sous la domination des Arabes. Paris. 3 V. 8.
- Carter's Reise nach Gibraltar und Malaga.* 1779. 8.
- Casiri, Mich.*, bibliotheca Arabico-Hispana Escorialensis s. librorum omnium Mss. quos arabice, ab auctoribus magnam partem Arabo-Hispanis compositos bibliotheca coenobii Escorialensis complectitur. T. 1. Matriti 1760. T. 2. ibid. 1770. fol. max.
- Castro, Ios. Rodriguez de*, biblioteca Española T. 1. que contiene la noticia de los escritores Rabinos Españoles des de la epoca conocida de su literatura hasta el presente. Madrid 1781. T. 2., que contiene la noticia de los escritores gentiles Españoles y la de los Christianos hasta fines del siglo XIII de la iglesia. 1786. fol.
- Celsius, Olaus*, historia linguae et eruditionis Arabum, in bibliothec. Bremens. nov. Class. IV. fasc. 1 — 3. Brem. et Amstelod. 1764. 8.
- Conring, Herm.*, antiquitates academicae edit. Heumann. Goett. 1739. 4.
- Denina* reponse à la question: que doit on à l'Espagne? Berlin 1786. 4.
- Disertacion* historica, sobre las Sociedades, colegios y academias de la Europa, y en particular de España, antes de la invasion de los Mores, y aun antes del nacimiento de Mahoma. Por D. F. X. T. Madrid 1788. 8.
- Dombay, Fr. von*, Geschichte der Mauritanischen Könige. Th. 1. 2. Agram., 1794. 8.
- Grammatica linguae Mauro-Arabicae. Vindobon. 1788. 4.
- Eichhorn, Ioh. Godofr.*, der Naturmensch aus dem Arabischen des Jaasar Ebn Tophail. Berlin 1783. 8.
- Elmacin* histor. Saracenica ar. et lat. edid. Erpenius. L. B. 1625. fol.
- Erpenii* orationes 3 de linguae hebraicae atque arabicae dignitate. L. B. 1621. 12.
- Fabricius, Ioh. Alb.*, bibliotheca Graeca. Hamburg. 1724. 4.
- Ferreras, Ioh. v.*, Allgemeine Historie von Spanien. Halle 1754 — 72. 13 Voll. 4.
- Fischer* Geschichte des Deutschen Handels. Th. 1 — 4. Hannover 1785 — 92.
- Friderici II* imperatoris reliqua librorum de arte venandi cum auiibus edidit I. G. Schneider. Lips. 1788. 2 Voll. 4.
- Gatterer* allgemeine Weltgeschichte. 1785. 8.
- Golijs, Iac.*, lexicon arabico-latinum. L. B. 1653. fol.
- Gregoire* essay historique sur l'état de l'agriculture au seizième siècle. Paris 12. in 4.
- Heeren, A. H. L.*, Geschichte des Studium's der klassischen Literatur. Goett. 1797. 2 Bde. 8.
- Henke, P. H. C.*, Allgemeine Geschichte der christlichen Kirche. Edit. 4. Braunschweig. 1800. 6 Bde. 8.
- Herbelot* bibliothèque orientale. Paris. 1697. fol.
- Histoire* de l'academie des inscriptions et belles lettres. Vol. IX. Paris.
- Hottinger* bibliothecarius quadripartitus. Tigur. 1666. 4.
- Smegma orientale. Tigur. 1658. 4.
- Iuliani, Petri*, ecclesiae Sanctae Iustae Toletanae archipresbyteri, qui vixit tempore Alphonfi Raymundi regis Hispaniae chronicon. Cod. lat. ms. Musei Dieziani.
- Jaasar Ebn Tophail* arab. et lat. edit. Pocock. Oxon. 1671. 4.



- Leonis Africani descriptionis Africae libb. IX. L. Bat. 1632. 12.*  
*Lopez, Francisc., syllabus corruptarum vocum arabicarum, quae in lingua hispanica vsurpantur. 1600.*  
*Marin storia civile e politica del commercio de' Veneziani. Venez. 1789. 6 Vol. 8.*  
*Masden, Gian Francesco de, storia generale di Spagna. Foligno 1781. 4. et mutata inscriptione: Storia critica di Spagna e della coltura Spagnola etc. Firenze 1787. 4. Auctor ipse opus suum hispanice interpretatus est hoc titulo: historia critica de España y de la coltura Española, qua interpretatione ego vsus sum.*  
*Moses Maimonides More Nevochim. Paris 1520. fol. Basel 1629. 4.*  
*Muradschea d' Ohsson tableau général de l'Empire othoman. 2 Voll. 8. Paris 1788. 8.*  
*Muratori antiquitates Italiae. T. I — V. Mediol. 1738 — 41.*  
*Notices et extraits des Mss. de la bibliothèque Nationale. 1787 — 1810. Paris. 8 Voll. 4.*  
*Oelsner Mohamed. Frankfurt 1810. 8.*  
*Petri de Alcala vocabulista aravigo en letra Castellana. Salamanc. 1505. 4.*  
*Pezii thesaurus anecdot. T. I — III. A. Vind. 1721. T. IV. 1723. V. 1728. VI. 1729.*  
*Plüer, C. C., Reise nach Spanien, herausgeg. von C. D. Ebeling. Leipz. 1777. 8.*  
*Pocock specimen historiae Arabum. Oxon. 1650. 4.*  
*Prosper Alpinus de Medicina Aegyptiorum. Venet. 1591. 4.*  
*(Randel) Neuere Staatskunde von Spanien. Berlin 1787. 2 Vol. 8.*  
*(Renaudot) historia Patriarcharum Alexandrinorum Iacobitarum. Paris. 1713. 4.*  
*Ruffel natürliche Geschichte von Aleppo; deutsch von Joh. Fried. Gmelin. Goettingen.*  
*Sacy, de, Chrestomathie Arabe. Paris 1806. 3 Vol. 8.*  
*Salmasius tabula Ceбетis. L. B. 1640. 4.*  
*Scaliger, Ios., epistolae. Francof. 1628. 8.*  
*Schott, Andr., Hispania illustrata. Francof. 1603 — 1608. 4 Voll. fol.*  
*Seldenius, Ioh., Eutychii origines ecclesiae alexandrinae, arab. et lat. Londin. 1642. 8.*  
*Sprengel, C., Geschichte der Medicin. 1792 — 1803. 5 Thle. 8.*  
*Vives, Ioh. Ludov., opera. Basil. 1555. fol.*  
*Vocablos arabigos introducidos en la lengua Castellana, recopilados en Granada por el Santo officio.*  
*Vossius, G. Ioh., de philosophorum sectis. Amstel. 1650. 4.*  
*— de natura matheos et constitutione. Amstelod. 1650. 4.*

---

Qui aliquando historiam literariam Hispano-Arabicam scribendam sibi proposuerit, libri praecipue erunt adeundi hi, quorum vsus mihi non fuit concessus. Primo sex auctores arabici, quos *Dombay* in praefat. operis: *Geschichte der mauritanischen Könige* Vol. I. p. VIII. laudat. Porro dua opera, ab omnibus certe literatis studiosissime expectata, alterum Angli *Murphy* the arabian antiquities of Spain; de quo vid. *Leipz. Lit. Zeit.* 1810. *Intelligenzbl.* St. 33., alterum Hispani D. *Josephi Antonii Conde* historia Hispaniae imperantibus Sarracenis; de quo vid. *Sylv. de Sacy* praefat. version. gall. Abdollatiphi p. VIII.

---



## PROLEGOMENA.

**O**mmiaditarum chalifa Walid regnante, Arabes, Musa et Tarik du-  
cibus, Hispaniam cepere, initio Christianorum saeculi octavi.

Imperio ineunte Christianis omnino pepercerunt victores, quia care-  
bant sat magna hominum copia ad omnibus regionibus militum praesi-  
dium imponendum, agros colendos *a)* et mercaturam exercendam *b)*.  
Quare etiam Muhamedani, odio magis magisque sedato, matrimonia  
inierunt cum Christianis *c)*, arcefferunt multos Africanos, non tantum  
qui Mohammedi nomina dederant, sed etiam 5000 Iudaeos et multos  
nobilis stirpis Syros *d)*. Longe resistentes, denique victi Christiani,  
foedera inierunt cum victoribus, et procedente tempore Arabum mori-  
bus, linguae et vitae institutis assueverunt, vno verbo Mozarabes *e)*  
(عرب المستعربة) facti sunt. Maxime dolebant templa christiana  
euerfa *f)*, aut Muhammedis cultu profanata, et libros sacros ab Ara-  
bibus combustos *g)*.

Rebus publicis magis magisque compositis, ab armis ad literas  
transierunt Saraceni, non enim barbari, nec omnium literarum bona-  
rum rudes Hispaniam adierant, sed variis disciplinis exculti, ornati.  
In omnibus enim regionibus, quas Arabes tenuerunt tempore medii  
aevi, floruerunt literae eorum studiis. Syria anno Christi 750 ex-  
pugnata *h)*, Graeci victi victorum doctores facti, Scholas *i)* enim illa  
in terra florentes inturbatas reliquerunt Saraceni. Bagdadensem cha-  
lifatum mox principes tenuerunt, qui liberalium artium fautores se  
praebuerunt. Talis erat *Almansor k)*, qui iam auctores graecos ara-  
bice reddendos curavit *l)*; *Harun al Raschid m)*, quo mandante 300  
viri

*a)* Agriculturam enim Arabes in Hispania summo studio curabant. *Casiri* I p. 338.  
Qua de re et multi auctores in Hispania exstiterunt. *ibid.* I p. 323. II p. 130. *b)* *Schott*  
*Hisp. illustr.* T. IV. p. 220. *c)* Eiusmodi matrimonia *Iulianus* in *Chronic.* p. 83. recte,  
*perniciosa* nuncupat. *d)* *Casiri* II p. 252. *e)* *Schott* *Hisp. illustr.* T. I. p. 698. T. III. p. 41.  
T. IV. p. 222. *Casiri* II p. 18. Mozarabes mox et Arabum sermonem intelligebant et  
loquebantur. *Chron. Iulian.* p. 64 verso. *f)* Toletum expugnatum 15 templa Arabes euerse-  
runt funditus, 6 Christianis reliquerunt, alia propriis vltibus accommodauerunt. *Chro-  
nic. Iul.* p. 57 verso. *g)* *Chron. Iulian.* p. 61 recto. *h)* *Abulfaragius* ed. *Pocock* p. 246.  
*i)* *Assemani* *bibl. oriental.* V. III. P. 2. p. 943. et passim. *k)* *Casiri* I. p. 239. *Pocock*  
*spec. hist. Arab.* p. 166. *Ol. Celsius* p. 216. *l)* *Comment. Societ. Goett.* Vol. XI. p. 216.  
*Cels.* p. 225. *m)* *Casiri* I p. 163. *Conring* p. 31. *Elmacin* p. 120.



viri docti itinera literaria susceperunt; *Almamun* n), qui instrumenta astronomica confici, terram metiri mathematicis e regionibus remotis arcessitis et graecos libros, a *Michaelē Balbo* ad eum missos, arabice verti, iussit.

Iterum iterumque rebus in Hispania turbatis viri docti in Africam se receperunt, vbi, praesertim in vrbe Fez literae summa diligentia tractabantur o). Et in Africa Maecenates floruerunt, *Abdalla Ben Jafin*, e gente Morabitarum p), *Josephus Ben Teshfin* q), *Jacob Fadlilah* r) e gente Mohamidarum et *Abu Joseph Jacob Ben Abdulhak* s).

Inquirenti in instituta literaria Arabum in Hispania necessario nonnulla praemonenda erunt de literariis institutis Arabum in Oriente et in Africa, ne nimia admiratione abripiamur, incrementa considerantes, quae literarum bonarum studia postea, auctoribus Saracenis in Hispania cepere. Plures nempe et in Orientis et in Africae nobilioribus oppidis, floruerunt, imperantibus Saracenis, scholae et academiae \*), initio fortassis compositae ad exemplaria eiusmodi ludorum, quorum auctores Christiani Antiocheneses, Berytenses, Edeffeni et Nisibeni nominantur t). Iudaei eodem modo in Syria et Mesopotamia degentes, multas et scholas et academias instituerant u). *Joannes Ben Mesuae* Syrus, iubente chalifa Almamone, Bagdadi scholam aperuit v). Vrbes Cufa et Basora simili modo florentissimis gaudebant academiis w), deinde discidio de rebus grammaticis orto, claris x). Etiam de scholis Firuzabadinis, Samarcondinis et Damascenis y) nec non de Tondisabarense z) in finibus Arabiae florente inde a septimo vsque ad decimum saeculum, praecipue studio medicinae et theologiae, narratur. *Almamun*, qui singulari literarum amore tenebatur, etiam in prouincia Khorasan academiam instituerat, conuocatis viris doctis Graecis, Persis, Coptis et Chaldaeis a). Praeter nomina horum institutorum vix aliquid, quod narremus, reperimus. Tamen memoratu dignum videtur, Tataros, has regiones expugnantes, incredibili fere humanitate illis Musarum pepercisse sedibus. Tantum enim abest vt deleuerint, vt potius summa cura nutriuerint. Singulos enim inter eos scientia pollentes viros eiusmodi literariis institutis praeesse voluerunt, sicuti

*Nasirod-*

n) *Abulfarag.* p. 161. *Casiri* I p. 429. *Goliis* ad *Alfraganī* p. 72. *Abulfeda* T. II. p. 240. *Vossius* de natura mathes. p. 173. *Ol. Cels.* p. 221. 217. *Conring* p. 32. *Elmacin* p. 139. o) *Dombay Geschichte der mauritan. Kön.* I S. 39. p) *ibid.* p. 188. q) *ibid.* p. 215. *Casiri* passim. r) *Dombay* II. p. 115. s) *ibid.* p. 268. \*) *Andres* V. I. p. 121. t) Cf. *Assemani* not. i) laudat. u) *Bartolucci bibl. rabb.* T. III. p. 663. *Brucker* T. II. p. 846. v) *Ol. Cels.* p. 217. *Conring* suppl. p. 251. w) *Casiri* I. p. 91. x) *Casiri* I. p. 29. y) *Casiri* I. p. 481. 513. z) *Abulfarag.* hist. dynast. p. 82. *Sprengel Geschichte der Medicin* II. S. 253. a) *Oelsner* p. 167.



*Nasiroddin* Tusensis sub imperio suo habuit omnes scholarum publicarum redditus *b*). Nihilominus et Seldschukidarum, barbarorum nomine insignitorum, princeps *Gelal el Daulah*, et qui ei a secretis erat, *Nesam el Mulk* Bagdadi gymnasia instituerunt *c*). Aegyptus inprimis inclaruit scholis et academiis, quamvis et reliquae Africae regiones, quas Saraceni tenuerunt sub arbitrio, iis non carebant. Alexandria plura habuit Gymnasia, quorum vnum 20 scholas complectebatur *d*). Cairi Leo Africanus plura vidit collegia, et antiquiora et recentiora *e*), quorum vnum *Hakemus* princeps e gente Fatimitarum, initio saeculi XI. obseruatorio astronomico ornauit *f*). Ceterum in Africa memorantur scholae Hubeddensis *g*), Sigilmessensis *h*) (سليمة) Constantina *i*), Tunetana *k*), Cairensis *\**), Tripolitana *l*), Fessana *m*) et Maroccana *n*), quarum duae posteriores prae ceteris excelluerunt, atque antiquam laudem ad nostra tempora vsque propagauerunt *o*), ita vt Mauri pueros educandos erudiendosque Fessanis tradere soleant scholis, in quibus, praeter elementa literarum, religio, leges et poetica ars tractantur. Concedamus, multa eiusmodi instituta, initio saltem, originem potius debuisse studio religionis Muhammedanae propagandae, quam amoris literarum, quo auctores fuerint capti, tamen et illud prorsus laudabile atque ita comparatum, vt egregie literarum commodum promoueret. *Nureddinus p*) verbi causa, Aleppo, Hamae et Damasci academias fundauerat, in quibus praecepta Schafei et Hanifae exponerentur; alias autem scholas vsui orphanorum accommodauerat.

Quod attinet ad bibliothecas Arabum, etiam de his multa apud auctores occurrunt, e quibus pauca libabimus. Omnibus omnino Asiaticis et Africanis scholis et academiis, plurimis porro templis Muhamedanis bibliothecae adiunctae erant. Ne longior sim, de quibusdam Africanis modo referam, quarum fama adhuc superstes est. Multa quidem praedicant de bibliothecae graecae alexandrinae thesauris, a Chalifa *Omara*, comburi iussis *q*), quam tamen narrationem fictam nonnulli existimant *r*). Hoc autem nil facit ad nostram rem. Sed referunt de bibliotheca altera Alexandrina, Arabum studiis, literis et in Africa diligentius excultis, collecta, cuiusque thesauros maximam partem fere ad nostra vsque tempora seruatos esse contenderunt, quam  
tamen

*b*) *Abulfarag.* p. 548. *c*) *Oelsner* S. 190. *d*) *Conring* p. 34. *Benjamin Tudel.* p. 214. *e*) *Leo Afric.* p. 686, 689. *f*) *Not. et extraits* VII p. 17. *g*) *Leo* p. 506. *h*) *ibid.* p. 611. *i*) *ibid.* p. 539. *k*) *ibid.* p. 562. *\**) *Sylv. de Sacy* Chrestomathie V. II p. 97. *l*) *ibid.* p. 587. *m*) *ibid.* p. 283, 333. *n*) *ibid.* p. 149. *o*) *Dombay Geschichte* I S. 39. *p*) *Not. et extr.* T. I. p. 576. *q*) *Abulfarag.* p. 181. *Abdollahatif* p. 114. *r*) Vberius hac de re egerunt *Heeren* I S. 72. *Edw. Scott Waring* II S. 229. *Sylv. de Sacy* ad *Abdollah.* p. 240.



tamen narrationem reiiciendam putamus s). Etiam in arce Tunetana eximia erat bibliotheca t), atque vltimi Chalifae Aegyptiaci *Ahmed Ed-din Illah* bibliotheca, eo moriente, vsque ad numerum 100000 voluminum creuerat u). Publica Cairensis bibliotheca iam Eg. 435 maxima euaserat. *Abulcassem Ali Ben Ahmad*, regius tum temporis administer, decreuit, illius bibliothecae rebus consulere, indicem librorum componendo, et Codices plures concinnando, quarum rerum curam Hispanis *Abu Abdalla Alcodhai* et *Ben Khalepho* demandauit. Iam illo tempore bibliotheca habebat 6500 Codd., Astronomiam, Geometriam et Philosophiam spectantes v). In bibliotheca Fessana 32000 varii argumenti libri reperti sunt w). E Maroccana denique ingens Codicum numerus in Escorialensem bibliothecam migravit, ex quo de amplitudine illius aequum potest ferri iudicium x).

Ex ingenti fere numero Arabum qui literarum causa itinera susceperunt, duos tantum nominemus, Hispaniam aggressos, nempe *Muhamedem Ebn Mansur Alberni*, ex vrbe Africana Berna, florentem Eg. 569, qui Cordubam venit, viros literatos aditurus y) et *Muhamedem Ben Abderabaman Alkarsuthi*, Fessanum, qui Malacae iurisprudentiam docuit, tum Granatam adiit, academicos de literis consulendi causa. Decessit Eg. 767. Chr. 1365 z).

His praemissis, iam quae de singulis institutis literariis Arabum in Hispania, cuius regionis partes inde ab anno Chr. 711 vsque ad finem saeculi XV Saraceni tenuerunt, collegimus, ita digessimus, vt primo de scholis et academiis, ab iis institutis, agamus, cui recensui addidimus catalogum praecipuorum illarum scholarum et academiarum praceptorum et virorum doctorum, in his institutis educatorum. Deinde de bibliothecis Hispano-Arabicis et priuatis et publicis videbimus. Porro exponemus de itineribus literarum causa ab Hispano-Arabibus susceptis. Denique pauca subiungemus de nonnullis institutis literariis Arabum in Hispania minoris momenti. Finis opusculi in disquisitione de literatura Hispano-Arabum per Europam dispersa et de graecorum auctorum versionibus erit. Talis est conspectus commentationis, cui multa defunt, vt historiae nomine digna habeatur, quae tamen fortassis aliquando Arabum historiam literariam conscribenti aliquid emolumenti afferre poterit.

s) Not. et extr. T. VIII. p. 260. t) *Höttinger* bibliothecar. p. 26. u) Not. et extr. T. I. p. 572. (*Renaudot*) histor. Patriarchar. p. 536. v) *Casiri* I. p. 417. w) *Erpenii* oratt. p. 64. x) *Casiri* I. passim. y) *Casiri* I. p. 202. z) *Casiri* II. p. 86.



## CAP. I.

DE ACADEMIIS ET SCHOLIS ARABVM  
IN HISPANIA a).

## §. I. De academia Cordubensi.

**R**egnum Cordubense inter prima fuit ab Arabibus in Hispania constituta. Principes Cordubenses, rebus publicis tandem sedatis et compositis, singulari modo literas fouere coeperunt. Iam *Hakemus* literarum patrocinium suscepisse dicitur b), *Abdelrahmanus* II autem, qui rex electus Eg. 206. Chr. 821. et philosophiam et poesin in deliciis habuisse c). Eo regnante *Aly Zeriab*, Persa, illustris tum temporis musicus, Cordubam venit, qui inter multos postea praeclaros discipulos et *Isaacum Mussoli* educavit d). Sed praetereamus haud exiguum principum Cordubensium seriem, qui omnes fere literas ipsi amasse et literarum artiumque cultoribus fauisse dicuntur e), ut accedamus ad illum, de quo differenti de academia Cordubensi praesertim erit dicendum, nempe ad *Hakemum* II et *Almostanserum Billam* nuncupatum. Hic Eg. 350. Chr. 961 in regno successit patri *Abdelrahmano* III, regi Hispaniae e gente Omniaditarum VIII, et, cum res ciuiles, eo imperante, tranquillae essent, totus literarum bonarum studio se tradidit f). Hic bibliothecam Cordubensem auxit et suppleuit, acciuit vndequaque viros hoc, vel illo scientiae genere praecellentes, eosque vel annales Hispaniae, vel historiam aut literariam, aut naturalem conscribere iussit. Praefectis urbium negotium imposuit, ut notitias ad antiquitatem regionum et populi pertinentes ad eum mittendas curarent. Maximam autem sibi laudem peperit condendis multis per vniuersam Hispaniam gymnasiis, inter quae academia in regia ipsa constituta prae omnibus elucescebat. *Hakemum* igitur academia Cordubensis auctorem habuit g).

B 2

Certe

a) Omnino tenendum est, in omni nostra commentatione tantum de academiis et scholis maioribus sermonem esse. Cuique enim templo Muhamedanorum additam fuisse scholam inferiorem, qui mos adhuc in Oriente obtinet, infra videbimus. b) *Russel* II. S. 42. c) *Cardonne* I. p. 282. *Casiri* II. p. 33. d) *Herbelot* p. 651. e) Neque sine fructu. Nam iam Eg. IV. initio Cordubae floruerunt scholae et exteris notae, ita ut verbi causa *Mohamad Ben Abdalla Ben Ali Amer Almoapheri* vulgo *Almansor* Eg. 327. in insula viridi natus, adolescentulus, studiorum causa, Cordubam mitteretur. *Casiri* II. p. 49. 50. Etiam bibliothecam iam ante Hakemi tempora Cordubae fuisse, infra videbimus. f) *Cardonne* I. p. 346. g) *Casiri* II. p. 201. *Russel* II. S. 48. *Masdeu* T. XIII. p. 170.



Certe academia Cordubensis multis excelluit praeclaris ingeniis. Quomodo autem omnia tum temporis studiorum genera amplexa sit, apparebit ex catalogo hoc virorum doctorum, qui in ipsa vrbe aut vrbis ditione nati ibi literis vacauerunt.

Incipiamus a theologis Muhammedanis, qui in critica atque exegeſi Corani, quaſi fontis vtriusque, et dogmatum et doctrinae morum verfabantur. — *Abu. Omar Ahmed Ben Abd Rabbihi, Ben Ganibi* natus Eg. 246 obiit Eg. 329 Chr. 940 poſtquam multas traditiones in volumen collegerat, inſcriptum: ſilum margaritarum *h*). — *Junes Ebn Abdalla Ben Mohamad Abulvalid* vulgo *Ben Alſaphar i*) floruit quarto Egirae ſaeculo, initio iuris ſcientia ſpectatiſſimus, tum autem cum praeturam patriae vrbis abdiçaſſet, pietatis ſtudio et contemplationibus intentus. Scripſit varia aſcetica et denique mortuus eſt nonagenarius Eg. 429 Chr. 1037. — *Abi Abdalla Mohamad Ben Ahmod Ben Abi Baker Alonſes k*) clarus Corani enarrator.

Quinto Egirae ſaeculo excelluerunt: *Abu Amon Othman Ben Said Alamui Almocri* vulgo *Ebn Alſairaphi l*), qui de variantibus lectionibus Corani ſecundum 7 lectorum inſignium *m*) placita differebat libro ſingulari. Obiit Deniae Eg. 444 Chr. 1052. — *Abulvalid Soliman Ben Khalaph Albagi n*) denatus Eg. 474 Chr. 1081 ſcripſit epitomen doctrinae theologicae. — *Abu Mohamad Abdalla Ben Abi Zaid o*) edidit inſtitutiones theologicas in uſum ſtudioſae iuuentutis. — *Othman Ben Said Abu Amru*, vulgo *Ebn Alſairaphi p*) interpretabatur Coranum Deniae atque in eum doctos edidit commentarios. Obiit Eg. 444 Chr. 1052.

Incertae aetatis theologorum Cordubenſium enarrandos cenſeo hos: *Abu Abdalla Mohamad Ben Abdalla Alhaphed Ben Alhakem q*). Edidit collectionem traditionum. — *Abul Abas* laudatur inter theologos Cordubenſes a *Bocharto a*). — *Mohamad Ben Mohamad Ben Amran Alferari b*) commentatus eſt in *Abulhaſſani Omar Ben Mohamad Alrabathi* poema de accurata Corani lectione.

Inter

*h*) *Abulfedaſ annales* T. II. p. 410. *i*) *Casiri* II. p. 148. *k*) *Casiri* I. p. 489. *l*) *Casiri* I. p. 504. *m*) Erant *Aſemus*, Cuphienſis, obiit Eg. 117. Chr. 735. *Abi Amerus*, Damalcenus, ob. Eg. 118. Chr. 736. *Ebn Kathir*, Meccanus, ob. Eg. 120. Chr. 738. *Abu Amru*, Baſorenſis, obiit Cuſae Eg. 154. Chr. 771. *Hamza*, Cuphienſis ob. Eg. 156. Chr. 772. *Naphaeus* floruit Medinae Eg. 169. Chr. 785. *Alkaſanus*, Cuphienſis floruit Eg. 189. Chr. 804. Cf. *Casiri* I. p. 504. *n*) *Casiri* I. p. 524. *o*) *Casiri* I. p. 526. *p*) *Casiri* II. p. 145. *q*) *Casiri* I. p. 537. *a*) In *Hieroſoico* P. II. l. 2. c. 26, ed. Leuſden p. 306. cf. *Antonii bibliotheca Hiſpana*. *b*) *Casiri* I. p. 506.



Inter Iurisperitos Cordubenses hos nominasse sufficiat: *Abdelmalek Ben Habib Aba Maruan Alsalami c)*. Auctor est tractatus alicuius de iure. Decessit Eg. 239 Chr. 853.

Egirae saeculo IV. *Abu Said Kholaph Ben Abilcasssem Azadita d)*, florens Eg. 373. Chr. 983. restitutor codicis authentici iuris Hispano-Africani. — *Ahmad Ben Mohamad Ben Aphiph Ebn Mariuel e)* edidit tractatum de exsequiis et historiam iurisconsultorum Cordubensium. Decessit Lorcae Eg. 420. Chr. 1029. — *Mohamad Ben Abdelala Ben Salem f)* prope Cordubam natus in oppido كشكبينان, scripsit bibliothecam iurisconsultorum et iudicum Hispanorum. — *Jahio Ben Jahia Ben Casssem g)* clarus iurisconsultus, editor libri auctoris anonymi de matrimonio. — *Joseph Ben Abdalla Abulcasssem Ben Abdelbar, vulgo Abu Amru h)* natus Eg. 368. Chr. 978. edidit Pandectas Hispanos 90 partibus distributos et literarum serie digestos; historiam scholarum iuridicarum, in qua de earum consensu et dissensu disputabat; denique historiam Cordubensem et naturalem et literariam. Obiit Eg. 463. Chr. 1070. — *Mohamad Ben Said Ben Alfori Abu Abdalla i)* scripsit tractatum de iuridicis probationibus et praesumptionibus; opusculum historico-iuridicum; hortum iurisperitorum. Interfectus est Eg. 403. Chr. 1012. — *Abu Said Khalaph Ben Abilcasssem Alburadhi k)* flor. Eg. 372. Chr. 982. epitomator institutionum iuris civilis.

Egirae saeculo V. *Galeb Ben Abdelrahman Abu Baker Almohareb l)* natus Eg. 441. Chr. 1049. mortuus Eg. 518. Chr. 1124. — *Mohamad Ben Pharagi m)* natus Eg. 404. Chr. 1013. scripsit de contractibus, obiit Eg. 497. Chr. 1103. — *Abdalla Ben Said Abu Mohamad vulgo Ebn Alschpac n)* praeses Curiae regiae Cordubensis, multis scriptis ad ius pertinentibus clarus, obiit Eg. 426. Chr. 1034. — *Hescham Ben Ahmad Ben Said Abulvalid o)* vulgo *Ebn Avodio* multa opera iuridica edidisse fertur. Obiit Eg. 509. Chr. 1115. —

Egirae saeculo VI. *Mohamad Ben Abraham Alhadrami p)* ex oppido البيسان, prope Cordobam, iurisconsultus et historicus, scripsit bibliothecam iurisconsultorum. Occubuit Eg. 609. Chr. 1212. — *Abdalla Ben Mohamad Ben Zaidum Almakhzumi q)* insignis iurisprudentiae scientia. Obiit Eg. 564. Chr. 1168.

B 3

Egirae

c) Casiri II. p. 138. d) Casiri I. p. 446. e) Casiri II. p. 140. f) Casiri II. p. 134.  
g) Casiri I. p. 454. h) Casiri II. p. 148. i) Casiri II. p. 146. k) Casiri I. p. 464.  
l) Casiri II. p. 113. m) Casiri II. p. 134. n) Casiri II. p. 143. o) Casiri II. p. 148.  
p) Casiri II. p. 124. q) Casiri II. p. 128. r) Casiri I. p. 465.



Egirae saeculo VII. *Abu Musa Isa Ben Jahia Alvanughir* r) scripsit scholia in *Abu Said Khalaph Ben Abilcasssem Albaradhi* compendium digestorum.

Incertae aetatis iurisconsulti Cordubenses: *Alvalid Ben Hescham Azadita* s) scripsit de iustitia et iure ad iudicum vsus X capitibus. *Ebn. Alcaffar* t) scripsit de iure canonico secundum 4 scholarum placita u). — *Abulvalid Hescham Ben Abdalla Ben Hescham Azadita* v), summus iudex patriae, auctor libri de recta iuris dicendi ratione, ad legis Muhammedanae rationem accommodata. — *Nassereddin Abulabbas Ahmad Ben Alamin Abulmoali* w) auctor commentariorum in ius canonicum. — *Ali Ben Mohamad Ben Abdelhar Alzeruls* x) auctor quaestionum legalium cum decisionibus doctorum Hispanorum. — *Abu Giaphar Ben Nasser Alravadi* y) scripsit tractatum de tributis et vectigalibus.

Medici atque historiae naturalis et Chemiae scriptores Cordubenses.

Egirae saeculo IV. *Abdalla Ben Mohamad Alschacphi Alsusi* z) scripsit experimenta vsu probatissima. Interfectus est Eg. 403. Chr. 1012. *Garibai Ben Said* a) flor. Eg. 353. Chr. 964. scripsit de seminis qualitate, de impedimentis generationis, de finibus praegnationis etc. — *Zacharia Jahia Ben Mohamad Almudaeus* b) edidit opus physiologico-pathologicum, quo infestat theorematum *Galen*i, *Hippocratis*, *Avicennae*, *Razae*i aliorumque. —

Saeculo egirae V. *Ezahragui* medicus *Mansoris Ben Isaac Ben Ahmed*, Abassiditae XXXVIII. sed Cordubae natus. *Male Hottingerus* c) et *Antonius* d) eum obiisse dicunt Eg. 404. Chr. 1026. cum mortuus sit Eg. 500. Chr. 1106, quod probat *Casiri* e). — *Khalaph Ben Abbas Abulcasssem* f) vulgo *Alzahravi* et medicus et chirurgus peritissimus. Scripsit varia opera. Decessit e vita Eg. 500. Chr. 1106. in patria. — *Ebn Alaitam*

r) *Casiri* I. p. 465. s) *Casiri* I. p. 461. t) *Casiri* I. p. 458. u) *Coranus* fons et iurisprudentiae et theologiae fuit apud Orientales. Quare vtrumque studium arctius inter se coniunctum, quam apud nos studium bibliorum sacrorum et corporis iuris. Discidia et contentiones iureconsultorum et theologos spectabant; theologorum disceptationes iurisconsultos. — Auctores harum quatuor scholarum, de placitis ICtorum inter se discrepantium, fuerunt *Malek*, *Schaphaeus*, *Hanbal* et *Abu Hanipha*. *Casiri* I. p. 474. De discrepantia et concordia viriusque sectae difficile est certi aliquid asserere, cum careamus libro anonymi hac de re fusius tractante. *Casiri* I. p. 474. Multa hac de re disseruit *Muradyca D'Ohsson* T. I. Sed necesse erat, diuersitas exoriretur, cum sicuti in theologia, sic et in iure, praeter *Coranum*, alii alios fontes statuerent, nempe traditionem (السنن), rationem (الاجماع) et consensum (القياس). *Hottinger* hist. oriental. p. 366. — v) *Casiri* I. p. 455. w) *Casiri* I. p. 447. x) *Casiri* I. p. 470. y) *Casiri* I. p. 471. z) *Casiri* II. p. 130. a) *Casiri* I. p. 273. b) *Casiri* I. p. 313. c) *Bibliothecarius* p. 256. d) *Bibliothec. vet. hisp.* T. II. p. 403. e) T. I. p. 173. f) *Casiri* II. p. 136.



*tam* g) scripsit de alimentis, de venenis, de herbarum viribus et naturis. Vita defunctus est Eg. 455. Chr. 1063. —

Saeculo Eg. VI. *Mohamad Algaphar* h) edidit opera de corporis humani anatomia et de curatione oculorum. — *Mouyses Ben Maimun* vulgo *Maimonides Ben Obaidalla* i) a parentibus Iudaeis ortus erat, adeoque Iudaeae religioni addictus fuerat; sed cum Eg. 524. Chr. 1129. *Abdelmumen Ben Ali* Hispaniae rex creatus, edictum de Iudaeis et Christianis e regno expellendis publicasset, nisi ad fidem Muhammedanicam se conuertissent, Moses noster amplexus est fidem Muhammedis. Mox tamen cum suis in Aegyptum migravit, ibique mercatura exercenda victum quaesivit. Obiit Eg. 605. Chr. 1208. Dubitandum, num clarior in philosophia fuerit, an in medicina. Nobis tamen de hac tantum dicendum est, quamquam et in mathematicis disciplinis magni praetii reliquerit opera. Quod attinet ad medicinam, *Galen*i libros in epitomen contraxit, scripsit medicinae compendium, tractatum de sanitatis regimine, alium de morborum causis et curatione, epistolas medicas duas et tractatum de asthmate. — *Berhaneddin Abulhassan Ali Ben Abilcassem Ben Arpha Ras* k) maximus Hispanorum chemicus.

Saeculo Eg. VII. *Abu Mohamad Abdalla Lakhamita* l) scripsit de natura equorum, proprietate, colore et forma et dono dedit opusculum suum regi *Abi Abdalla Mohamad Ben Nasser Almanzor*, qui tertius Granatae rex fuit ex gente *Bennasseritarum*, creatus Eg. 701. Chr. 1301.

Incertae aetatis medici, historiae naturalis et chemiae scriptores Cordubenses: *Abu Giaphar Ahmad Ben Isac Alhofaini* m) edidit quaestiones proponendas medicinae candidatis.

Mathematici et Geographi Cordubenses.

Saeculo Eg. IV. *Ahmad Ben Abdalla Algaphki* n) vulgo *Ebn Algiaphar*, arithmeticae disciplinae scientia excelluit, qua de arte et valde laudatum librum scripsit.

Saeculo Eg. V. *Malek Ben Abdalla Abulvalid* o) excelluit disciplinarum mathematicarum scientia, de qua et libros edidit. Decessit ex patria Eg. 507. Chr. 1113. — Huic saeculo etiam attribuendus est *Ali Ben Rogel*, sed dubitandum, num certe Cordubensis fuerit, quod tamen nonnulli p) affirmant. Hic circa Eg. 424. Chr. 1032. Toleti floruit, auspiciis Almenoni.

Incertae

g) *Casiri* II. p. 139. h) *Casiri* I. p. 274. i) *Casiri* I. p. 293. *Herbelot* p. 538. *Sylvestre de Sacy* ad *Abdollahif*. p. 490. k) *Casiri* I. p. 194. l) *Casiri* I. p. 321. m) *Casiri* I. p. 299. n) *Casiri* II. p. 140. o) *Casiri* II. p. 147. p) *Antonii biblioth. hisp.* T. II. p. 390.



Incertae aetatis: *Abu Obaid q)* reliquit opus geographico-historicum, continens descriptionem Aegypti, Africae et Mauritaniae. — *Hassan Ben Ali Alamui r)*, auctor operis calendarii, quem nonnulli putant vixisse Eg. 356. Chr. 966. — *Abdalla Mohamad Ben Moad s)* scripsit tractatum de sphaerae superficie. — *Abi Said Abdelrahman Ali Ben Omar Aldalaili t)* edidit analysin operationum arithmeticarum.

#### Historici Cordubenses.

Saeculo Eg. III. *Hajan Ben Khalaph Ben Hoffain Ben Hajan Abu Maruan u)* edidit Chronologiam hispanam. —

Saeculo Eg. IV. *Mohamad Ben Hareth Alkaschni v)* scripsit magnum opus de vitis et obitu iurisconsultorum et historicorum Hispanorum. Obiit post Eg. 330. Chr. 941. — *Mohamad Ben Abdalla Ben Salem w)* natus in oppido كشكبينان, in agro Cordubensi, edidit bibliothecam iurisconsultorum iudicumque hispanorum. — *Mohamad Ben Hescham Ben Abdelaziz x)*, ex Ommiaditarum regia stirpe, orator et poeta, qui floruit Eg. 340. Chr. 951, scripsit historiam poetarum hispanorum. — *Abdalla Ben Mohamad Ben Moghit y)* vulgo *Ebn Alsophar*, chronicographus *Alhakemi*, Hispaniae regis, quo iuhente scripsit historiam regum Ommiaditarum, cui immiscuit vnus cuiusque principis carmina. Obiit Toleti Eg. 352. Chr. 963. — *Abdelmalek Ben Ahmad Ben Abdelmalek Ben Schahid Abn Maruan z)* conscripsit Arabum annales, in 100 partes distributos, annorum seriem et regum ordinem secutus. Interfectus est Eg. 393. Chr. 1003. — *Ahmad Ben Said Ben Abraham Alhamdani a)* alias *Ebn Alhendi*, scripsit historiam Hispaniae 8 partibus, notis eruditis locupletatam. Obiit Eg. 399. Chr. 1008. — *Abdelrahman Ben Maruan Alanfari b)* vulgo *Alcanazei* scripsit historiam philosophorum Cordubensium. Denatus Eg. 413. Chr. 1022. — *Abdalla Ben Mohamad Ben Nasser Alazadi Alhaphed c)* vulgo *Abulvalid Ebn Alphardi* scripsit historiam viro- rum Hispanorum, qui literis et scriptis quam maxime claruerunt, bibliothecam poetarum Hispanorum et alia opera, quae historiam non spectant. Interfectus est Cordubae Eg. 403. Chr. 1012. — *Soliman Ben Beiter Ben Soliman Abu Ajub d)* ex oppido دمشق prope Cordobam, scripsit Bibliothecam Cordubensem. Obiit Malaccae Eg. 404. Chr. 1013. —

Saeculo Eg. V. *Abu Amru Joseph Ben Abdalla Ben Abdelber e)* vulgo *Alnamari* scripsit praeclara opera historica, maximam autem laudem sibi

q) Casiri II. p. 2. r) Casiri I. p. 376. s) Casiri I. p. 382. t) Casiri I. p. 370.  
u) Casiri II. p. 136. v) Casiri II. p. 133. w) Casiri II. p. 134. x) Casiri II. p. 134.  
y) Casiri II. p. 137. z) Casiri II. p. 145. a) Casiri II. p. 140. b) Casiri II. p. 144.  
c) Casiri II. p. 142. d) Casiri II. p. 141. e) Casiri II. p. 156.



sibi peperit annalibus suis veterum Arabum, in quibus de Arabum origine, familiarum serie, nominibusque gentilitiis disputabat. Obiit Eg. 460. Chr. 1067. — *Omar Ben Nemara Abu Haphs* f) scripsit bibliothecam iurisconsultorum Hispanorum. Obiit Eg. 491. Chr. 1097. — *Hassan Ben Mohamad Ben Alhossain* g), vulgo *Alcabfschi* edidit historiam Hispaniae, gesta regum atque iurisconsultorum vitas complectentem. Decessit Murciae Eg. 430. Chr. 1038. — *Said Ben Ahmad Ben Abdelrahman Ben Mohamad Ben Saed Abulcassem* h) reliquit Hispaniae annales et Mohamedanorum historiam in epitomen redactam. Obiit Toleti Eg. 462. Chr. 1069. — *Abdelrahman Ben Omar* i) vulgo *Alvalid* edidit historiam principum *Almeritarum*. Obiit Eg. 423. Chr. 1031. — *Abdelgiabar Ben Abdalla Ben Ahmad Ben Asbaghi Almarnani* k) e familia Omniaditarum, edidit historiam Hispaniae vniuersalem. Mortuus est Eg. 516. Chr. 1122. —

Saeculo Eg. VI. *Mohamad Ben Abraham* l) vulgo *Abulcassem* etiam *Ebn Almuaini*, Granatensis cancellarius scripsit annales Granatae. Obiit Eg. 564. Chr. 1168. — *Ben Basckual* m) auctor bibliothecae arabico-hispanae, quod opus consummauit. Eg. 534. Chr. 1139. — *Abdalla Ben Alhassan Ben Abdallab Alansari* n) vulgo *Ebn Alcorthobi* scriptor historiae Hispaniae. Obiit Eg. 611. Chr. 1214. — *Abdalla Ben Ahmad Ben Soliman Alansari* o), vulgo *Ebn Thailefan* auctor bibliothecae philologorum Cordubensium. Obiit Eg. 614. Chr. 1217. — *Mohamad Ben Abraham Alhadhrami* p) ex oppido Lucena البيسانة in agro Cordubensi, edidit bibliothecam iurisconsultorum. Occubuit Eg. 609. Chr. 1212. — *Mohamad Ben Abdelmelek Ben Masud Ben Musa* q), pronepos clarissimi scriptoris, de quo antea diximus *Ebn Basckual*, edidit historiam virorum illustrium, qui Cordubae doctrinae laude claruerunt. Obiit Eg. 567. Chr. 1171.

Saeculo Eg. VII. *Abu Ali Ben Ali Scharaph* r) edidit sacram historiam illustratam i.e. bibliothecam scriptorum de traditionibus religionis Muhammedis, perductam vsque ad Eg. 615. Chr. 1218.

Grammatici et rhetores Cordubenses.

Saeculo Eg. IV: Liceat hoc primo loco *Ismailum Ben Alcassem* s) vulgo *Abu Ali Alcali* nominare, qui, quamquam non in Hispania natus,

f) *Casiri* II. p. 138. g) *Casiri* II. p. 141. h) *Casiri* II. p. 142. *Herbelot* p. 730.  
i) *Casiri* II. p. 144. k) *Casiri* II. p. 145. l) *Casiri* II. p. 73. m) *Casiri* II. p. 140.  
n) *Casiri* II. p. 129. o) *Casiri* II. p. 129. p) *Casiri* II. p. 124. q) *Casiri* II. p. 123.  
r) *Casiri* II. p. 164. s) *Casiri* II. p. 136. *Herbelot* p. 245.



natus, tamen omnino ad hanc regionem pertinet, praecipue autem ad Cordubam. Eg. 288. Chr. 900. natus in oppido Monar Giord (منار جرد) in agro Bagdadi, Cordubam venit, ibique rhetoricam docuit. Eg. 330. Chr. 941. Mox *Alhakem* filius regis *Abdelrahmani* ei erudiendus tradebatur. Excelluit praesertim in scientia linguae arabicae, ita ut nomen *Hispaniae philologi* sit adeptus. Edidit inter alia opera lexicon arabicum et libellum de orthographia arabica. Obiit Eg. 356. Chr. 966. — *Ebn Sojad t)* ex oppido Selaha (صلاحة) scripsit de Arabum sermone et eruditione. Obiit Eg. 360. Chr. 970. — *Abdelmalek Ben Tariph Abu Maruan u)* edidit librum de verborum coniugatione. Decessit e vita Eg. 400. Chr. 1009. — *Abu Baker Mohamad Ben Alhassan Alzebeidi v)*, iubente *Alhakmo Almostansero Billa*, IX chalifa e gente Omniaditarum, lexicon arabicum, variis ex exemplaribus orientalibus et Hispano-Arabicis haustam, composuit. Obiit Eg. 366. Chr. 976. —

Saeculo Eg. V. *Abdalla Almakhzumi w)*, auctor tractatus de institutionibus grammaticis. Floruit Cordubae Eg. 500. Chr. 1106. — *Abulhassan Ben Alnamat x)* scripsit de sermonis arabici usu et proprietate. — *Ahmad Ben Khalaph Ben Abdalla Alakhakamita y)* scribenda recitavit fenex multa opera ad cognitionem linguae arabicae pertinentia. Obiit Eg. 449. Chr. 1059.

Saeculo Eg. VI. *Abituoali Saad Ben Ali Alkothhairi Alvarrac z)* decessit Cordubae Eg. 568. Chr. 1172. reliquit librum de poetica eloquentia eiusque usu. — *Ebn Almograbi Mohammad a)* lexicon vocabulorum ad poesin pertinentium singulari cum doctrina notis illustravit. — *Mohamad Ben Abdalla Ben Maimun Ben Edris Aba Baker Alabderita b)* magnus et iurisconsultus et rhetor et poeta. Publice profitebatur rhetoricen in schola Maroccana, ibique interiit. Eg. 567. Chr. 1171. Reliquit opera de arte rhetorica et poetica, commentarios in grammaticam *Zagiagai* et in *Hariri* confessus. —

Saeculo Eg. VII. *Mohamad Ben Jahia Ben Hescham Alkhazragita c)* vulgo *Ebn Albardhai* ex oppido Sochena in regno Cordubensi, post varia itinera ad peritiam linguae arabicae sibi comparandam suscepta, scripsit grammaticas institutiones, lexicon etymologicum et prolusiones rhetoricas et poeticas. Obiit Tuneti Eg. 646. Chr. 1248.

Incertae aetatis: *Abi Mohamad Abdalla Ben Abbas Ben Mohamad Alkhazragi d)* auctor commentariorum doctorum. — *Ahmed Ebn Almos-*

t) Casiri II. p. 139. u) Casiri II. p. 145. v) Casiri I. p. 166. w) Casiri I. p. 28.  
x) Casiri I. p. 53. y) Casiri II. p. 141. z) Casiri I. p. 135. a) Casiri I. p. 130.  
b) Casiri II. p. 84. c) Casiri II. p. 126. d) Casiri I. p. 17.



*Almostaf e)* auctor grammaticae arabicae. — *Ebn Cassim f)* scholia scripsit in *Altaphtazani* opus de rhetorices et eloquentiae praeceptis. — *Abs Abdalla Mohamad Ben Ajub g)* multa ad artem dicendi pertinentia, quae sparsim apud auctores tractantur, collegit, simulque reprehendebat quam acerrime usum vocum similiter desinentium in sermone soluto. — *Abu Zerr (جذ) Ebn Mohamad Ben Massud Alkhaschani h)* commentarium doctissimum scripsit in XX poetarum carmina de vita Muhammedis, quo in opere acutissimi ingenii multa dedit documenta, in enucleandis vocabulis abstrusioribus, locisque obscurioribus. —

Poetae Cordubenses.

Saeculo Eg. IV. *Joseph Ben Harun Alkindi Abu Amr*, vulgo *Alramadi*, ita dictus a loco Ramada (رامدة) in Mauritania, vnde originem duxisse fertur, ortu Cordubensis, quem Cordubensis academia principem poetarum declaravit i). Fortassis idem est, quem *Casiri* alio loco k) appellat *Josephum Ben Haron Alramadi*, vulgo *Joannem Abu Amru*, poetarum Cordubensium principem, quique conscripsit carmina de re equestri ac de venatione. Prior adhuc vixisse dicitur Eg. 333. Chr. 944, posterior e vita cessasse narratur Eg. 403. Chr. 1012. —

Saeculo Eg. V. *Mohamad Ben Solaiman Ben Alcasira Abu Baker l)*, consiliarius *Josephi Ben Tasphin*, reliquit varia carmina et epistolas per-eleganter conscriptas. Obiit Eg. 480. Chr. 1087. — *Abu Isaac Abraham Ben Abilphth (بن أبي الفتح) Alkhaphagi m)* floruit Eg. 497. Chr. 1103. Cordubae et reliquit multa carmina et epistolas. — *Ali Ben Ahmad Ben Said Ben Hazam n)* natus Eg. 384. Chr. 994. denatus Eg. 456. Chr. 1164. multa scripsit opera philosophica, iuridica, theologica, dogmatica aduersus Christianos et Iudaeos, carminibus autem maximam artem et sententiarum acumen probauit. — *Mohamad Ben Abdalla Ben Maimun Ben Edris Elba Baker o)* clarus rhetorices et poeseos scientia, quarum doctrinarum priorem Marochi publice profitebatur. Obiit Eg. 467. Chr. 1171. —

Saeculo Eg. VI. *Abu Becr Jahia Ben Abderrahman Ebn Back* auctor carminum artificiosorum, quorum specimen affert *Abulfeda \**). Obiit Eg. 540. Chr. 1145. — *Mohamad Ben Isa Abu Baker p)*, vulgo *Ben Cuzman (بن قزمان)* obiit in patria Eg. 555. Chr. 1160. excelluit praesertim in carminum genere amatorio. — *Abu Giaphar Abdelrahman Ben Mohamad Ben Geregi q)* philologus et poeta, obiit Eg. 575. Chr. 1179. —

C 2

Abu

e) *Cas. I. p. 31.* f) *Cas. I. p. 55.* g) *Cas. I. p. 56.* h) *Cas. I. p. 167.* i) *Cas. II. p. 139.* k) *T. II. p. 148.* l) *Casiri II. p. 78.* m) *Casiri I. p. 112.* n) *Casiri II. p. 110.* o) *Casiri II. p. 84.* \*) *Abulfeda annal. III. p. 495.* p) *Casiri II. p. 77.* q) *Casiri I. p. 97.*



*Abu Giaphar Ahmad Ben Abdelrahman Alakhamita* r) poeta, denatus Eg. 616. Chr. 1219. — *Abu Isaac Abraham Ben Ija Ben Asbag Alazadita* s) poeta, obiit Eg. 627. Chr. 1229. — *Abu Baker Ben Hescham Alazadita* t) praetoris Cordubensis filius, clarus poeta, decessit in insula viridi Eg. 605. Chr. 1208. — *Abi Phath Almozi* u) floruit Eg. 567, reliquit opus, partim soluta, partim stricta oratione compositum, varia carmina, narrationes et sententias continens. — *Abu Giaphar Ahmad Ebn Abi Abdalla Ben Zarcala* v) floruit poetica laude Cordubae.

Saeculo Eg. VII. *Abulvalid Ismail Ben Mohamad Ben Amer* w) edidit selecta carmina variorum poetarum Hispanorum, multis adnotationibus illustrata. — *Mehieldin Alarbi Alhatemi Althai* x) primus Arabum carmina decem versibus (المعشرات) constantia composuit. Obiit Eg. 638. Chr. 1240. — *Abu Abdalla Mohamad Ben Ija Ben Asba Alazadita* y) scripsit 5 carmina, absoluta Eg. 614. Chr. 1217. de proprietatibus, virtutibus, vitiis mulierum et virorum; de indole et laudibus equorum; de camelis, de ovium proprietatibus et cura, de boum, asini et onagri indole et nominibus.

Incertae aetatis: *Maimon Alhuari* z) — *Abu Baker Mohamad Ben Isaac Ben Abdelmalek Ben Cuzman* a). — *Abu Giaphar Ahmed Ben Abdelrahman* b). — *Ahmad Ben Abdalla Ben Zaidun Abulvalid* c) poeta aequè disertus ac acutus, mordacissimus vero in carpendis vitiis hominum. — *Mohamad Ben Abdelaziz Alvarac Lakhamita* d) scripsit poema in Muhammedis laudem, cuius pentastichi a litera l (Eliph) incipiebant. — *Ahmad Ben Abdrabboh* e) (بن عبد ربه) primus odorum auctor, cuius vestigia multi premebant, inter quos Cordubenses erant hi: *Abadat Ben Ma Alfama*, *Abu Baker Mohamad Ben Abadat Alcazoxi*, *Abadat Ben Mohamad Alacra*, *Abu Baker Alabiadh*, *Abu Baker Ben Allabakat*, *Ebn Alphars*, *Abu Baker Ben Moluk*, *Dulvazratin Ebn Omar*, *Abulhokm* f). — *Ebn Badis* g) edidit carmen inscriptum *amicus et familiaris*, cuius versus in س (Sin) omnes desinebant. — *Abu Abdalla Mohamad Ben Abilkhasal Dulvazratin* h) scripsit carmen de genealogia Muhammedis. — *Abu Zaid Abdelrahman Algia-deni* i) auctor poematis de doctrina temporum. — *Mohamad Alfavi* k) quingentis versibus artis poeticae regulas poetice descripsit. Versus singuli

r) Casiri I. p. 100. s) Casiri I. p. 100. t) Casiri I. p. 102. u) Casiri I. p. 114. v) Casiri I. p. 122. w) Casiri I. p. 92. x) Casiri I. p. 122. y) Casiri I. p. 150. z) Casiri I. p. 96. a) Casiri I. p. 96. sed sine dubio hic idem est, quem inter poetas Cordubenses VI. Eg. saeculi e Casiri II. p. 77. laudamus. b) Casiri I. p. 99. c) Casiri II. p. 135. d) Casiri I. p. 127. e) Casiri I. p. 127. Herbelot p. 10. — f) Casiri I. p. 128. g) Casiri I. p. 107. h) Casiri I. p. 117. i) Casiri I. p. 78. k) Casiri I. p. 81.



linguli designebant in *y* (Lam Elif). — *Abu Abdalla Ben Maimun l*). — *Abu Isac Ben Abi Othman m*). — *Ebn Heschan n*). — *Abu Abdalla Ben Ajud o*). —

Superest, vt recenseamus philosophos Cordubensium, quo tamen philosophorum nomine simul complectimur Ethicos, Politicos, Scholasticos et Epistolographos *p*).

Saeculo Eg. V. *Abulvalid Albagi q*) obiit Eg. 470. Chr. 1077. edidit opus ethicum, continens varia monita, quae ad religionem propagandam, pietatemque excolendam pertinebant. Fortassis est idem, quem *Casiri* alio loco *r*) *Abulvalid Soliman Ben Khalaph Albagi* appellat, cui epitomen disciplinarum theologicarum tribuit, cuiusque autem mortem refert ad annum Eg. 474. Chr. 1081. — *Abulvalid Ben Abdalla Ben Zaidun Almahzumi s*) edidit epistolas et varia opera soluta et stricta oratione. Natus fuit Eg. 294. Chr. 1003. denatus Eg. 463. Chr. 1070. — *Dulvazratin Abi Abdalla Ebn Abilkhassal t*) floruit Eg. 500, auctor fuit epistolarum varii argumenti. — *Belbab Ebn Adel u*) scripsit de precibus Mahomedanorum. —

Saeculo Eg. VI. *Abulvalid Mohammad Ebn Ahmad Ebn Mohammad Ebn Roschd*, seu secundum alios *Abu Abdalla Mohammad Ben Omar Ben Roschd*, latine dictus *Averroes* operam dedit iurisprudentiae, theologiae, physicae, medicinae, astrologiae et mathematicis disciplinis summo et indefesso studio *v*). Capite damnatus ob crimina haeretica, bonis priuatus et tandem in exilium missus, quare maximam vitae partem Marocchi peregit, vbi literas et publice est professus. Obiit tandem Eg. 603. Chr. 1225. vel secundum alios *w*) Eg. 595. Chr. 1198. optime meruit de toto literarum orbe. Longum esset, illius opera recensere; hoc sufficiat enumerasse, eum philosophica opera Aristotelis in arabicum sermonem conuertisse, commentariis illustrasse, qua arabica versione, latine redditâ, antequam graecus textus Aristotelis esset repertus, Scholastici medii aevi sunt vsi. Ipse quidem graecam linguam ignorasse dicitur, atque vsurpasse versionem antiquiorem *Alsheigi Abu Ali* cuiusdam *x*), quae tamen ante *Averroes* tempora parum tan-

C 3

tum

*l*) *Casiri* I. p. 93. *m*) *Casiri* I. p. 93. *n*) *Casiri* I. p. 94. *o*) *Casiri* I. p. 94. *p*) Epistolas enim quosque breuiiores tractatus appellare solent Arabes et Iudaei. *Pocock* praefatio ad *Abi Jaasar Ebn Tophail*. p. 3. *Antonii* biblioth. vet. T. II. p. 405. — *q*) *Casiri* I. p. 219. — *r*) *Casiri* I. p. 524. *s*) *Casiri* I. p. 106. — *t*) *Casiri* I. p. 151. — *u*) *Casiri* I. p. 223. — *v*) *Hottinger* historia Orientalis l. 2. c. 7. §. 25. p. 551. 559. *Fabricii* bibl. graec. T. XIII. p. 282. ed. Hamb. *Antonii* biblioth. Hisp. T. 2. p. 240. *w*) v. c. *Herbelot* p. 719. — *x*) *Vossius* de philosophorum sectis c. 17. §. 19. cf. *Abi Jaasar Ebn Tophail* edit. *Pocock* p. 18. 19. —



tum cognita fuisse videtur y). *Averroes* commentarii apud Christianos mox in suspicionem haereseos vocati praecipue ab *Raymundo Lullo* illo, qui prae se ferens studium ingens literarum bonarum promouendarum, Papum *Clementem V*, a. Chr. 1305. pontificem maximum creatum, incitavit, ut iuberet, in academiis Parisiensibus, Oxoniensibus, Bononiensibus, et Salamanticis tradi linguam graecam, arabicam, hebraeam et chaldaicam z), simul autem obtinere quaesivit, ut *Averroes* commentarii incendio delerentur. — *Mohamad Ebn Alomaidi* a) scripsit veritatis instructionem de propositionum veritate. —

Incertae aetatis: *Abulabbas Ahmad Ben Mohamad Ben Alariph* b) edidit librum de virtutibus moralibus. — *Muhammad Ben Salamah Ben Abdalla Alcothai* c) collegit sententias Arabum ad morum doctrinam pertinentes. — *Abu Baker Ben Tophail* d).

Talis est recens virorum doctorum Cordubensium, quem plerumque e *Casirio*, sed etiam ex aliis auctoribus colligere operae pretium duximus. Iam sequatur catalogus praecipuorum praeceptorum academiae Cordubensis.

*Ismail Ben Alcaffem*, vulgo *Abu Ali Alkali*, natus in oppido منار جرد (Manur Giord) prope Bagdadum Eg. 288. Chr. 900, Cordobam venit Eg. 330. Chr. 941. ut ibi traderet rhetoricam. Decessit Eg. 356. Chr. 966. Reliqua de eo iam enarrauimus in recensu grammaticorum et rhetorum Cordubensium Eg. V. saeculi. — *Abdalla Ben Abraham Ben Giaphar Alamui* e) vulgo *Abu Mohamad Alasili* lucem adspexit in vrbe شاذي, i. e. Medina Sidonia. *Alhakem*, fautor literarum eum acciuit Cordobam, ut ibi ius doceret. Obiit Eg. 392. Chr. 1001. — *Mohamad Ben Abdalla Ben Abi Zamanin* f) natus in vrbe Almeria Eg. 324. Chr. 935. summo studio Cordubae literis incubuit, ibique postea theologiam et iurisprudentiam docuit. Tandem praefecturam Illiberis obtinuit, qua fato functus est Eg. 398. Chr. 1007. — *Abbas Ben Oslaba Alhamdani* g) vulgo *Ebn Alsaca* ex oppido اقليم البصل i. e. Cebolla, vbi et morti succubuit Eg. 414. Chr. 1023. postquam cum

y) *Henr. Hottinger* bibl. quadrip. p. 271 sq. *Antonii* bibl. Hisp. vet. T. II. p. 392. *Casiri* I. p. 184. — z) *Henke Kirchengeschichte* Th. II. p. 371. — a) *Casiri* I. p. 193. b) *Casiri* I. p. 219. c) *Casiri* I. p. 225. d) *Casiri* I. p. 203. siue hic idem est, qui ille supra laudatus *Ebn Jaafar Ebn Tophail*, qui in opere suo fingit aliquem *Hajun Yodhani*, e terra natum in insula quadam inhabitata, absque commercio hominum, et sine praeceptore multa artificialia naturae solo ductu didicisse? Auctor erat coaevus *Averrois* obiitque Eg. 571. Chr. 1175. cf. *Hottinger* bibl. quadrip. p. 270. *Antonii* bibl. T. II. p. 405. Opus arabicum ex editione Oxoniensi germanice reddidit *Cel. Ioh. Godofr. Eichhorn* Berol. 1785. Nonnulli Hispalim patriam *Tophaili* faciunt. — e) *Casiri* II. p. 137. f) *Casiri* II, 88. g) *Casiri* II. p. 146.



cum insigni laude literas humaniores professus erat. — *Ahmad Ben Said Ben Ali Alcanthari h)*, vulgo *Ebn Alhagial*, Gaditanus, studiis vacabat in academia Cordubensi, in qua postea et ius tradidit. Obiit Hispali Eg. 428. Chr. 1036. — *Abdalla Ben Mohamad Ben Said Alami i)* docuit Cordubae iurisprudentiam. Obiit Eg. 461. Chr. 1068. octogenarius. — *Abdelrahman Ben Mohamad Abulmothrepti k)* Toleti natus Eg. 389. Chr. 999. iam iuuenis Cordubam missus ad medicinam et iurisprudentiam animum applicauit ita, vt magisterii laurea donatus vtramque disciplinam publice ibi traderet. Obiit Eg. 467. Chr. 1074. — *Soliman Ben Khalaph Ben Sad Ben Ajub Altagibi l)* vulgo *Abulvalid Albagi* natus Eg. 403. Chr. 1012. in vrbe Beja m) i. e. Pax Augusta. Cordubae ad Praetoris dignitatem euectus, iura profitebatur publice. Tandem Almeriae decessit vita Eg. 474. Chr. 1081. — *Ebn Serage, Ben Atab, Abi Bahr et Abilvalid n)* iurisconsulti Cordubenses, qui circiter anno Eg. 500. summam sibi gloriam comparauerant. — *Abdalla Ben Joseph Ben Geuschani o)* ex vrbe دمشق et philologiae et medicinae scientia clarus, Cordubae medicinam docuit, ibique fato periit Eg. 514. Chr. 1120. — *Obaidalla Ben Abdelrahman Abu Maruan p)* vulgo *Alcaisal* in patria ipsa Cordoba rhetoricem profitebatur. Obiit anno aetatis centesimo in oppido Osuna اشوبه Eg. 593. Chr. 1196. — *Obaidalla Ben Mohamad Ben Alvalid q)* alias *Almazhagi*, Bigae natus, Cordobae vixit, ibique medicinam docuit, qua de doctrina et plura opera reliquit. Obiit Eg. 612. Chr. 1215. —

## §. 2. De academia Granatensi.

Vrbs Granatae regia constituta est ab *Alhageb Abu Mothi Zavi Ben Ziri Ben Manad Alsunhagi a)* vulgo *Almansare* a. Eg. 403. Chr. 1012. Inde a temporibus *Aben Huti* Eg. 617. Chr. 1220. continuam principum seriem obtinuit, et variis discriminibus rerum, multis praesertim bellis, cum regibus Castiliae gestis, vsque ad annum Eg. 898. Chr. 1492. suis legibus obtemperabat. Hoc autem anno vrbs Granatae a principe *Abu Abdalla* regi *Ferdinando* tradita et simul res Muhammedanorum in Hispania euersae sunt b).

Quid autem statuamus de tempore constitutionis Granatensis academiae? Verisimile est, originem eius cadere in finem Saeculi

11<sup>mi</sup>,

h) Casiri II. p. 141. i) Casiri II. p. 143. k) Casiri II. p. 131. l) Casiri II. p. 142. m) Non erat Africanus ex vrbe Bagiali, vt Herbelot p. 169. contendit, nominis similitudine deceptus. — n) Casiri II. p. 132. o) Casiri II. p. 128. p) Casiri II. p. 130. q) Casiri II. p. 130. a) Casiri II. p. 255. b) Ferreras VIII. p. 132.



11<sup>mi</sup>, hoc enim tempore publicos Granatae doctores reperimus apud scriptores arabes et auctorum arabicorum hanc vel illam literarum partem excolentium magnum numerum. Caeterum iam ante hoc tempus viros literarum studio claros in imperio Granatensi floruisse non sum, qui negem; nam Arabes mox post inuasionem regionis per omnem Hispaniam dissipati sunt. Ita literarum amorem eos et in regnum Granatense tulisse, non absurdum videri potest.

Iam afferamus indicem praecipuorum Granatae virorum doctorum.

Theologi Granatenses.

Saeculo Egirae V. *Abu Mohamad Abdalla Ben Alvaschi c)* edit opus ethico-politicum de Alcorano. Obiit Eg. 487. Chr. 1182. — *Ebn Athia d)* natus esse dicitur Eg. 481. Chr. 1086., auctor ampli commentarii in Coranum. —

Saeculo Eg. VII. *Mohamad Ben Said Ben Ali Alanfari Abu Abdalla e)* alias *Altharraz*, clarus Corani interpres, qui in opere suo non minorem eruditionem, quam stili nitorem exhibuit. Decessit e vita Eg. 645. Chr. 1247. — Maximas singularis doctrinae in literis theologicis laudes duo monachi Suphitae \*) sibi comparauerunt, quamquam scriptis, quod sciam, non claruerunt; nempe *Mohamad Ben Abraham Ben Mohamad Alanfar f)*, vulgo *Alsanna*, qui obiit Eg. 749. Chr. 1343. et *Mohamad Ben Ahmad Alanfar*, vulgo *Almavac*, qui Eg. 703. Chr. 1303. moriebatur. — *Alhireddin Mohamad Ben Joseph g)* cognomento *Abu Hajan*, natus Eg. 652. Chr. 1254. obiit Cairi Eg. 745. Conscripsit commentarium doctissimum in Coranum, quo et multa de interpretandi ratione et de lectione Corani recte instituenda differebat. —

Saeculo Eg. VIII. *Omar Ben Ali Ben Atik h)*, quamquam natus Eg. 667. Chr. 1268. tamen a nobis octauo Egirae saeculo adscribitur, quia, senex, postquam aulam et militiam esset secutus, se Suphitarum instituto deuouit atque deo et literis totum se tradidit. Obiit demum Eg. 744. Chr. 1343. relictis multis operibus asceticis.

Incertae aetatis: *Jahia Ben Abdalla Mohamad Ben Ahmad i)* auctor prolegomenorum in Coranum. — *Omar Abu Ali Ben Mohamad Ben Khahil Alfecuni k)* acerrimus Corani dogmatum sectator, qui  
censura

c) *Casiri I. p. 504.* d) *Casiri I. p. 489.* e) *Casiri II. p. 81.* \*) Suphitae monachorum Mohammedanorum genus, in vrbibus degentium. Nomen deriuandum a صوفى, vestes enim e lana confectas vsurpabant. Post annum Egirae 200. demum orti esse videntur, tum autem mirum in modum aucti. *Golijs p. 1391.* *Casiri I. p. 219. 222. II. p. 33. 341.* f) *Casiri II. p. 93.* g) *Casiri I. p. 186.* h) *Casiri II. p. 112.* i) *Casiri I. p. 503.* k) *Casiri I. p. 499.*



censura dogmatica *Zamkhaschraei* commentarios in Coranum acerbè notabat, auctoremque tanquam haereticum Motozelitum proscribebat. —

Iurisconsulti Granatenfes.

Saeculo Eg. III. *Abdelmalek Ben Habib Alsalami l)* ex vrbe Hosn Vath (حصن واط) non procul a Granata, omnibus fere disciplinis egregie excultus, quarum tamen libris suis editis praecipue tantum theologiam, historiam et iurisprudentiam adornavit. De iuridicis suis operibus nominandi sunt libri de iure gentium et moribus et de iure utroque in Corano. Obiit Eg. 289. Chr. 901. —

Saeculo Eg. IV. *Malek Ben Mophdhel Ben Rozaic Alnamairi m)* natus Eg. 484. Chr. 1091. — *Moabad Ben Alcama Ben Nasser Alchabani n)* obiit praetor Cordubensis Eg. 320. Chr. 932. —

Saeculo Eg. VI. *Ali Ben Abraham Ben Ali o)* vulgo *Ebn Alcaphas* magni nominis iurisperitus, sed etiam historicus non contemnendus, natus Eg. 555. Chr. 1160. obiit Eg. 632. Chr. 1234. — *Ali Ben Mohamad Ben Abraham Ben Abdelrahman Aldahac p)* vulgo *Ben Albacri* scripsit de iure civili et canonico et alia opera multa philosophiam spectantia. Periit in itinere, urbem Cadix petens Eg. 557. Chr. 1162. — *Abdelmalek Ben Mohamad Arisaeus q)* vulgo *Ebn Alhamami* ob egregios progressus in literis iuridicis praeturae Almuñecaris, Loxae et Quesadae ei tradebantur. Decessit Granatae Eg. 591. Chr. 1194. — *Abdalla Ben Thulha Ben Athia Almoharebi Abu Baker r)* praefuit Granatae et Almeriae. Ortus est Eg. 511. Chr. 1117. obiit Eg. 578. Chr. 1182. — *Abdalla Ben Fahia Ben Hani Lakhamita s)* doctrina eximia clarus. Obiit Eg. 605. Chr. 1208. — *Abdalla Ben Mohamad Ben Abdelsalam Aba Mohamad Alkazli t)* periit incendio domi Eg. 574. Chr. 1178. — *Abdalla Ben Mohamad Ebn Alhassan Alkhazragita u)* vulgo *Ebn Alhalla* praetor vrbis Almuñecar, decessit e vita Eg. 526. Chr. 1131. —

Saeculo Eg. VII. *Abulabbas Ben Alsath Albagiai v)* commentaria de iure canonico publicavit. — *Salmun Ben Ali Abulcassem w)* praetor Granatenfis scripsit egregium opus de hereditate. Floruit Eg. 685. Chr. 1286. — *Abdelrahr m Ben Ahmad Ben Athia x)* vulgo *Altanefi*, obiit Eg. 684. Chr. 1285. —

Saeculo

l) *Casiri* I. p. 107. m) *Casiri* II. p. 118. n) *Casiri* II. p. 118. o) *Casiri* II. p. 111.  
p) *Casiri* II. p. 111. q) *Casiri* II. p. 121. r) *Casiri* II. p. 119. s) *Casiri* II. p. 119.  
t) *Casiri* II. p. 119. u) *Casiri* II. p. 119. v) *Casiri* I. p. 449. w) *Casiri* II. p. 115.  
x) *Casiri* II. p. 120.



Saeculo Eg. VIII. *Abu Giaphar Mohamad y)* poetice de iurisprudencia scripsit Eg. 790. Chr. 1387. — *Mohamad Ben Ahmad Ben Hart Alkalebita z)* excelluit in cognitione linguae arabicae, in literis theologicis, iuridicis et historicis. Scripsit opera ius spectantia haec: de iure canonico; controuersias forenses; Canones secundum scholarum, Malakiticae, Schafeiticae, Hanaphiticae et Hanbaliticae placita. Obiit Granatae Eg. 741. Chr. 1340. — *Mohamad Ben Ali Ahmad Alkhulani Abu Abdalla a)* claruit scientia, usu et interpretatione legum Hispaniae. Auctor fuit libri de verborum ad ius pertinentium significatione. Fato defunctus est Eg. 754. Chr. 1353. —

Saeculo Eg. IX. *Mohieldin Mohamad Ben Abraham Ben Fahrur b)* absoluit opus suum de controuersis forensibus Eg. 811. Chr. 1408.

Incertae aetatis: *Abu Baker Ben Mahmud c)*. — *Abu Abdalla Mohamad Ben Abdalla d)* vulgo *Almoknafi*, edidit tractatum de officio iudicis causarum criminalium. — *Nassereddin Alzarcani e)* vulgo *Ebn Figilaji* commentator iuridicus. — *Abu Abdalla Mohamad Ben Ali Alphakhar f)*. — *Abu Mohamad Abdalla Ben Abi Zaid Alcairvani g)*. — *Abu Ali Mansor Ebn Ahmad Ebn Abdelhac Alschadeli h)* commentator iuridicus. — *Abu Isaac Abraham Ben Abdelrahman i)* praefectus Curiae Granatensis regius, edidit decisiones legales ad forenses actiones et contractus pertinentes et iuris ciuilem decisiones secundum Arabum Hispanorum leges et consuetudines. —

Medici, historiae naturalis, Chemiae scriptores Granatenses.

Saeculo Eg. VI. *Abdelrahman Ben Ahmad Abu Giaphar k)* alibi *Ebn Alcafiri* scripsit historiam naturalem Granatae. Interfectus est Eg. 576. Chr. 1180. —

Saeculo Eg. VII. *Mohamad Ben Abraham Ben Abdalla Ben Rubil l)* vulgo *Ebn Afarragi* natus Eg. 654. medicus regis Granatensis *Mohammedis Ben Mohammedis*, medicinam experimentis et libris illustrauit. Denatus Eg. 730. Chr. 1329. — *Isa Ben Ali Hassan Asadita m)* scripsit opus de re accipitraria et venatoria, quo historiam naturalem quadrupedum et auium absoluit. —

Saeculo Eg. VIII. *Galeb Ben Ali Ben Mohamad Ascuri n)* alias *Abu Tamam Cairi* medicinae studebat, tum in patria archiater electus, postea Fessae tributis praefuit. Denique obiit Septae Eg. 741. Chr. 1340. multis scriptis clarus. — *Jahia Ben Ahmad Ben Hazil Abu*

y) *Casiri I.* p. 471. z) *Casiri II.* p. 79. 80. a) *Casiri II.* p. 80. b) *Casiri I.* p. 461. c) *Casiri I.* p. 480. d) *Casiri I.* p. 468. e) *Casiri I.* p. 467. f) *Casiri I.* p. 455. g) *Casiri I.* p. 78. h) *Casiri I.* p. 465. i) *Casiri I.* p. 457. 459. k) *Casiri II.* p. 131. l) *Casiri II.* p. 87. m) *Casiri I.* p. 321. n) *Casiri II.* p. 113.



*Abu Zacharia o)* poeta, orator, philosophus, astronomus, mathematicus et medicus. Scripsit de medicamentorum delectu; de crisi morborum; observationes periti medici. Obiit Granatae Eg. 753. Chr. 1352. — *Jahia Ben Ahmed Ebn Edden p)* edidit librum de re medica, ad usum examinis, quo medicorum in regno Granatensi vires excuti solebant. Traditum est opus *Albuhacemo* regi Eg. 719. Chr. 1319. —

Incertae aetatis: *Siekuhr Sachmens* scripsit de remediis morborum omnium partium humani corporis q). — *Isaac Ben Caada el Lauxi r)*, Granatensis, scripsit de re medica.

Mathematici, Geographi et Astronomi Granatenses.

Saeculo Eg. IV. *Mothreph Ben Isa Algassani Abu Abdelrahman* s) chronographus et geographus magnus. Audiuerat viros doctos et in Africa et in Hispania. Regis *Alhakemi* iussu confecit descriptionem Il-  
liberis. Obiit Eg. 377. Chr. 987.

Saeculo Eg. VI. *Mohamad Ben Alhossain Ben Zaid Abu Alvalid t*)  
vulgo *Algapheki*, magnus arithmeticus. Obiit quæstor Granatensis  
Eg. 588. Chr. 1192. — *Mohamad Ben Abdelrahman Abu Abdalla u*)  
alias *Ebn Alcateb* enituit arithmetica et geometria, de quibus disciplinis  
et opera scripsit. Granatae præfuit per nonnullos annos et ære suo  
basilicam iuridicam ibi exstruxit et templa instauravit. Obiit Eg. 607.  
Chr. 1210. —

Saeculo Eg. VII. *Abi Abdalla Mohamad Ben Abi Schaker* v) edidit institutiones astronomicas, chronologicas et geographicas tabulis exornatas. —

Incertae aetatis: *Abi Othman Said Ben Mohamad Alobhani w)* commentator librorum arithmeticoꝝ. — *Abi Alabas Ahmad Ben Mohamad Ben Othman Azadita x)* vulgo *Ebn Albonna* Marochi publice profitebatur disciplinas mathematicas, ibique tabulas astronomicas vulgavit. Fortassis idem est, quem *Casiri* alio loco *y)* nomine *Abilabbas Ben Othman Ben Albanna* memorat, cuique libellus de iudiciis ex eclipsibus adscribitur. Idem et in arithmetica et in theologia excelsit *z)*. — *Ali Ben Mohamad a)* vulgo *Alcalsadi* scripsit de arithmetica et algebra. — *Mohamad Abi Baker Altalmasani b)* auctor descriptionis historico-geographicae Medinae, Meccae et Hierosolymae. —

D 2

Histo-

o) *Casiri* II. p. 117. p) *Hottinger* append. biblioth. oriental. p. 14. *Antonii* bibl. hisp. vet. T. II. p. 407. q) *Antonii* bibl. T. 2. p. 410. r) *Antonii* bibl. T. II. p. 407. s) *Casiri* II. p. 147. t) *Casiri* II. p. 91. u) *Casiri* II. p. 91. v) *Casiri* I. p. 369. w) *Casiri* I. p. 370. x) *Casiri* I. p. 369. *Fabricii* bibl. graec. III. p. 479. y) I. p. 352. z) *Casiri* I. p. 380. 530. a) *Casiri* I. p. 289. b) *Casiri* I. p. 118.



## Historici Granatenſes.

Saeculo Eg. VI. *Abdelrahman Ben Ahmad Abu Giaphar c)* cognomento *Ben Alcaſiri*, idem quem ſupra inter hiftoriae naturalis ſcriptores laudauimus. Edidit vitas virorum illuſtrium, hiftoriam literariam Granatae et alia eiufmodi opera. Interfectus eſt Eg. 576. Chr. 1180. — *Jahia Ben Mohamad Abu Baker d)* vulgo *Ben Alſairaphi* ſcripſit Almorabitarum, quam ad annum 569 perduxit, hiftoriam, quae et alias regum Hispaniae res complectebatur. Obiit Eg. 570. Chr. 1174. — *Mohamad Ben Khaled Abu Abdalla e)* vulgo *Ebn Zamanim*, iuriſconſultus et hiftoricus magnus, deceſſit Malacae Eg. 602. Chr. 1205. — *Mohamad Ben Mohamad Ben Abraham Abulcaſſem* ortus in oppido Novalis ذوالش, in regno Granatenſi, orator nobilis et hiftoricus, deceſſit e vita Eg. 620. Chr. 1223. — *Ali Ben Abraham Ben Sali g)* vulgo *Ebn Alcaphas* in epitomen contraxit *Ben Hajani* Hispaniae annales. Natus eſt Eg. 555. Chr. 1160. obiit Eg. 632. Chr. 1234. — *Mohamad Ben Abdelrahman Algaffani Abu Abdalla h)* deſcripſit carminibus vitas Arabum illuſtrium. Natus Granatae Eg. 568. Chr. 1172, obiit Murciae Eg. 619. Chr. 1222.

Saeculo Eg. VII. *Aticus Ben Ahmad Algaffani Abu Baker i)* vulgo *Ebn Alpharca* praefuit oppido Almuñecar et edidit annales Granatae regum. Obiit Eg. 690. Chr. 1291.

Saeculo Eg. VIII. *Abu Mohamad Ben Abdelhalim k)* floruit Eg. 726. Chr. 1325. edidit annales Mauritaniae, in quibus regum ſeriem et vrbes ab iis conditas recensuit. — *Abu Abdalla Mohamad Ben Alkhatib l)* edidit praeter alia multa bibliothecam arabico-hiſpanam 1. partibus diſtributam et de cauſis et remediis peſtis, quae Eg. 749. Granatam afflixit. — *Ali Ben Abdelrahman Ben Hozil m)* ſcripſit de viris bellica laude clariſ et de ingreſſu Mauritanorum in Hiſpaniam. Floruit Eg. 763. Chr. 1361. — *Mohamad Abu Abdalla Alakhamita n)* auctor theſauri hiftorici ſcientiarum, abſoluti Eg. 793. Chr. 1390. —

Incertae aetatis: *Abdalla Ben Alkathib o)* auctor hiftoriae Granatae.

Grammatici, Lexicographi, Rhetores Granatenſes.

Saeculo Eg. VI. *Mohamad Ben Ahmad Abi Khaithama p)* vulgo *Aba Alhaſſan* Grammaticus et rhetor inſignis, deceſſit Eg. 540. Chr. 1145. — *Muſa Ben Abdelrahman q)* vulgo *Alhomairi* grammaticus et philologus inſignis natus Eg. 557. Chr. 1161; deceſſit Eg. 631. Chr. 1233. —

Saeculo

c) *Casiri* II. p. 104. 131. d) *Casiri* II. p. 118. e) *Casiri* II. p. 124. f) *Casiri* II. p. 125. g) *Casiri* II. p. 111. h) *Casiri* II. p. 88. i) *Casiri* II. p. 109. k) *Casiri* II. p. 159. l) *Casiri* II. p. 71. 334. m) *Casiri* II. p. 29. n) *Casiri* II. p. 70. o) *Casiri* II. pag. 16. p) *Casiri* II. p. 73. q) *Casiri* II. p. 118.



Saeculo Eg. VII. *Mohamad Ben Joseph Ben Ali Ben Hajan Athiveldin* r) vulgo *Abu Hajan* princeps grammaticorum sui aeui, natus Eg. 652. Chr. 1254. Cairi rhetoricam docuit, ibique decessit Eg. 745. Chr. 1344. — *Abu Isaac Abdelsalam Alsanhagi* s), vulgo *Alathar* auctor grammaticae, obiit Eg. 726. Chr. 1325. — *Badreddin Abu Abdalla Mohamad Ben Malek* t), edidit institutiones rhetoricas. — *Mohamad Ben Said Ben Ali Alanfari Abu Abdalla* u) alias *Altharraz* interpres Corani grammaticus, decessit Eg. 645. Chr. 1247.

Saeculo Eg. VIII. *Ali Ben Issa* v) floruit Eg. 737. Chr. 1336. commentator grammaticus. — *Abuzaid Abdelrahman Ebn Ali Ben Saleh Almacudi* w) natus Eg. 736. Chr. 1335. Obiit Fessae Eg. 807. Chr. 1404. philologus et grammaticus clarus. — *Mohamad Ebn Assameldin* x) floruit Eg. 715. Cairi, grammaticus commentator variorum carminum. — *Athireldin Abu Hian Mohamad Ben Hajan Ben Joseph* y) fato defunctus est Eg. 745. Chr. 1344. auctor commentarii 10 voluminibus constantis in *Ben Maleki* opus grammaticum. —

Saeculo Eg. IX. *Sohamseddin Abu Abdalla Mohamad Ben Mohamad Alanfari* z) vulgo *Alraji*, floruit Granatae Eg. 842. Chr. 1438. —

Incertae aetatis: *Ahmad Ben Ali Ben Abdelrahman* a) *Almangiuri* Granatensis, Fessae vixit, auctor commentariorum grammaticorum. — *Mula Hassan Alcori* b) commentator operum rhetoricorum. —

Poetae Granatenses.

Saeculo Eg. VI. *Abdalla Ben Abdelrahman Abu Mohamad* c) multa scripsit soluta et stricta oratione. Obiit Eg. 587. Chr. 1191. — *Abdelmenem Ben Mohamad* d) vulgo *Ebn Alpharas* natus Eg. 524. Chr. 1129. auctor multorum carminum, obiit Eg. 597. Chr. 1200. — *Ebn Baker Abdelrahman Ben Ali Ben Massad Alameri* e) obiit Eg. 600. Chr. 1203. —

Saeculo Eg. VII. *Abu Hassan Ben Bia* f) poetice descripsit bellica arma et tormenta Hispanorum, claruit Eg. 671. Chr. 1272. — *Abu Saad* g) collegit variorum poetarum opera. — *Abdalla Ahmad Ben Ali Ben Khamat Ansar Almerin* h) poeta clarus. — *Jahia Ben Mohamad Alkhasali* i) condidit poema in laudem diuinae prouidentiae. — *Ali Ben Mohamad Abulhassan Alanfar* k) vulgo *Ebn Algiab* natus Eg. 663. Chr. 1264. scripsit multa carmina. Decessit e vita Eg. 749. Chr. 1348. — *Sahl Ben Mohamad Ben Malek Abulhassan* l) obiit Eg. 639. Chr. 1241. reliquit varia carmina valde celebrata. —

D 3

Saeculo

r) Casiri II. p. 81. s) Casiri I. p. 32. t) Casiri I. p. 58. u) Casiri II. p. 81. v) Casiri I. p. 53. w) Casiri I. p. 3. 33. x) Casiri I. p. 4. y) Casiri I. p. 14. z) Casiri I. p. 37. a) Casiri I. p. 61. b) Casiri I. p. 56. c) Casiri II. p. 102. d) Casiri II. p. 106. e) Casiri I. p. 98. f) Casiri I. p. 105. g) Casiri I. p. 107. h) Casiri I. p. 112. i) Casiri I. p. 153. k) Casiri II. p. 110. l) Casiri II. p. 94. 115.



Saeculo Egirae VIII. *Mohamad Ben Mohamad Alnemui Aba Abdalla m)* poeta clarus, obiit Eg. 730. Chr. 1329. — *Mohamad Ben Ahmad Ben Abraham Ben Alzebairi Abu Omar n)* excellentissimus poeta, obiit Eg. 765. Chr. 1363. — *Mohamad Ben Abdalla Ben Abraham Alnemahiri Abu Amru o)* orator et poeta elegans. In viuis erat Eg. 760. Chr. 1358. — *Abdalla Ben Ali Abu Mohamad Ben Salmun p)* natus Eg. 669. Chr. 1270. denatus Eg. 741. Chr. 1340. clarus poeta et rhetor. — *Abdelrahman Ben Abdelmalek Alianschat q)* poeta satiricus, obiit Eg. 750. Chr. 1349. — *Ali Ben Mohamad Ben Abdelhac r)* vulgo *Ben Alfabagh* auctor variorum carminum, obiit Eg. 758. Chr. 1356. — Incertae aetatis: *Abu Baker Alkotandi s)* — *Abu'hassan Mothreph Ben Mothreph t)*. — *Abu Baker Mohamad Ben Thaliat u)*. — *Haphsat Ben Alhagi Alrekuni v)*. —

Philosophi Granatenses.

Saeculo Eg. V. *Abdalla Ben Phasghius Ben Gazlon w)* alias *Ebn Alaffal* scripsit de virtutibus et vitiis, obiitque Eg. 487. Chr. 1094. —

Saeculo Eg. VIII. *Abu Bahar Ebn Chalfon x)* philosophus, astrologus et medicus, obiit Eg. 828. Chr. 1424. — *Abu Abdalla Mohamad Ben Marzuc y)* commentator doctissimus *Avicennae*, obiit Eg. 781. Chr. 1379. —

Saeculo Eg. IX. *Abdalla Mohamad Ben Joseph Alsenusi Alhasui z)* scripsit commentarium in opera metaphysica *Fakhreddini Razaei*, quo simul exponebat de deo, eius attributis, de anima et reliq. secundum morem Scholasticorum. Floruit Marochi Eg. 875. Chr. 1470.

Incertae aetatis: *Mohamad Ben Schariph Alhasbati a)* auctor operis de logica. — *Abulsapha Ben Abi Albanna Alhossaini b)* scripsit de religione. — *Ebn Altalmasani c)* scripsit commentarios in theologiam scholasticam. — *Abdelrahman Ben Mohamad Ebn Khaldun Alhadrami d)* theologiam dogmaticam philosophice tractavit. — *Ali Ben Hassan Alhossaini e)* edidit lexicon theologicum.

Sequatur catalogus praeceptorum doctorumque in Academia Granatensi florentium:

Iam quinto Egirae saeculo Granatae iuris doctor et professor floruisse dicitur *Abdelrazac Ben Giaber Ben Soliman Ben Alnas f)*, ortus in oppido Nouales regni Granatensis. — *Ali Ben Ahmad Ben Khalaph*

m) Casiri II. p. 80. n) Casiri II. p. 86. o) Casiri II. p. 91. p) Casiri II. p. 99. q) Casiri II. p. 105. r) Casiri II. p. 110. s) Casiri I. p. 94. t) Casiri I. p. 99. u) Casiri I. p. 100. v) Casiri I. p. 102. w) Casiri II. p. 103. x) Hottinger bibliothecar. quadripart. p. 286. Antonii biblioth. T. II. p. 386. y) Casiri II. p. 188. z) Casiri II. p. 203. a) Casiri I. p. 198. b) Casiri I. p. 518. c) Casiri I. p. 527. d) Casiri I. p. 540. e) Casiri I. p. 540. f) Casiri II. p. 121.



*Khalaph Abulhassan* g) vulgo *Albadisch* doctor et professor iuris, qui et de re grammatica libros edidit. Decessit Granatae Eg. 528. Chr. 1333. — *Ali Ben Mohamad Ben Abraham Ben Abdelrahman Aldahac* h) vulgo *Ben Albakri* Granatensis iuris doctor et professor multa opera iuridica, historica, philosophica scripsit. Obiit Eg. 557. Chr. 1161. urbem Cadix petens, in itinere. — *Jahia Ben Mohamad Ben Ahmad Alhozli* i) Tudelanus (طليطلة) natus Eg. 559. Chr. 1163. Granatae tradidit grammaticam et rhetoricam, deinde ad historiae studium se conuertit. Obiit Eg. 629. Chr. 1231. — *Jahia Ben Abdelrahman Ben Rabii Alascharita* k) vulgo *Abu Amer* Malacitanus, magnus Hispaniae doctor et praeses studiorum in regio Granatensi gymnasio, deinde Cordubae et Granatae praetor. Obiit Malacae Eg. 637. Chr. 1239. — *Abdalla Ben Alhassan Alanfaraeus* l) Malacitanus, magnus interpres Corani et eximius poeta fuit. Vicesimo anno vitae iam rhetoricam et poeticen Granatae docuit. Scripsit de iure canonico; de arte poetica; rhetoricas exercitationes et lusus poeticos. Decessit Eg. 656. Chr. 1258. Praeceptoribus Granatae usus est: *Giapharazo Ben Alhakemi* professore tum rhetorices et poeticas et *Jahia* Matritensi, professore philosophiae m). — *Mohamad Ben Abdelmalek Ben Tophilus* n) cognomento *Abu Baker* natus in vrbe Cadix. Omnibus fere disciplinis aequae erat excultus, nam rhetor, poeta, philosophus, medicus, iurisconsultus, mathematicus et historicus magni nominis. Granatae profitebatur medicinam, de qua et libros edidit. Decessit Marochi Eg. 581. Chr. 1185. vbi, rege funus comitante, sepeliebatur. — *Fadhl Ben Mohamad Abulhassan Almoapher* o) doctor et professor iuris, obiit Eg. 699. Chr. 1299. — *Mohamad Ben Abraham Ben Mohamad Alavafi* p) vulgo *Ben Aldabag* Hispalensis humaniorum literarum doctus et magni nominis theologus et iurisconsultus. In regio Granatensi collegio iurisprudentiam praelegit, in collegio *Azrae filii* theologiam. Multa opera edidit. Fato defunctus est Eg. 668. Chr. 1269. — *Mohamad Ben Mohamad Ben Mohareb Alfarikhs Abu Abdalla* q) vulgo *Ebn Abilgeifchi*. Granatae ius publice tradidit. Obiit Malacae Eg. 707. Chr. 1307. — *Mohamad Ben Abraham Ben Ahmad Alavafi* r) vulgo *Aba Abdalla Ebn Alracam*, Murcianus, medicinam docuit Granatae, quam et libris scriptis decorauit. Etiam arithmeticus, astronomus et geometra fuit haud infimi ordinis. Obiit Eg. 715. Chr. 1315. — *Abu Giaphar Alracuthi* professor medicinae Murcianus et

g) Casiri II. p. 109. h) Casiri II. p. 111. i) Casiri II. p. 118. k) Casiri II. p. 117. l) Casiri II. p. 100. m) De utroque cf. Casiri II. p. 100. n) Casiri II. p. 76. o) Casiri II. p. 114. p) Casiri II. p. 82. q) Casiri II. p. 83. r) Casiri II. p. 82.



et *Abilhassen Ebn Alsajeg* s) Hispalensis, professor literarum humaniorum floruerunt Granatae circa annum Eg. 730. Chr. 1329. — *Mohamad Ben Ali Ben Hani Abu Abdalla* t) Septanus, oratoris nomen sibi comparavit, Granatae docuit rhetoricam et poeticam. Obiit Eg. 733. Chr. 1332. multa opera relinquens. — *Ali Ben Omar Alcanani Alkigiathi* u) Bazaë natus Eg. 650. Granatae profitebatur literas humaniores et iurisprudentiam. Obiit Eg. 730. Chr. 1329. — *Faragius Ben Cassem Ben Ahmad Ben Lebi Abu Said* v) Granatensis, theologus et iurisconsultus; in regio Granatensi collegio Canones praelegit, cuius instituti mox praefectus creatus est. Obiit Eg. 733. Chr. 1332. — *Ali Ben Ahmad Ben Mohamad Alhasni* w) natus in oppido Petrosis (بطرشيش) regni Malacitani, Granatae profitebatur rhetoricam et poeticam, qua in vrbe et extinctus est Eg. 750. Chr. 1349. — *Mohamad Ben Ahmad Ben Ali Alansar Abu Abdalla* x) cognomento *Ebn Koral* literis studuit Granatae, ibique grammaticam docuit, tum in patriam redux Malacam, ibi rhetoricam professus est. Obiit Eg. 750. Chr. 1349. — *Mohamad Ben Abraham Ben Ali Ben Bacchus* y) alias *Aba Abdalla* bonas artes Granatae docuit. Decessit Eg. 752. Chr. 1352. — *Mohamad Ben Ai Ahmad Alkhlani Abu Abdalla* z) magnus iurisconsultus, Granatae grammaticam publice docuit. Obiit Eg. 754. Chr. 1353. — *Mansor Ben Abdalla Alzuavi* a) insignis philosophus, theologus et mathematicus, rhetoricam, philosophiam et iurisprudentiam Granatae publice tradidit. Demortuus est Eg. 757. Chr. 1356. — *Abdalla Ben Mohamad Ben Giasi* b) professor iuris. Granatensis. Coaeuus fuit *Mohamad Ben Abdalla Ebn Alkhatib* c), qui opus suum historico-literarium Eg. 763. in lucem edidit. — *Schamseddin Abu Abdalla Mohamad Ben Mohamad Alansari* d) vulgo *Alroji* Eg. 842. Chr. 1438. professor literarum humaniorum Granatae floruit. — *Abdalla Ben Abraham Ben Tadmir Ahagiari* e) ex vrbe Guadalaxara (مدينة الفرج), Granatam se contulit ibique rhetoricam et poeticam profitebatur, sed nescio quo tempore. —

### §. 3. De Schola Toletana.

Vrbs Toleti iam Eg. 95. Chr. 713. a Mauris expugnata est a). Eg. 477. Chr. 1084. in potestatem *Alphonfi* VI. regis Leonis et Castiliae redigebatur b). Origo scholae, referenda videtur ad saeculum IV. Egirae. Iuris-

s) *Casiri* II. p. 87. t) *Casiri* II. p. 86. u) *Casiri* II. p. 109. v) *Casiri* II. p. 114. w) *Casiri* II. p. 111. x) *Casiri* II. p. 83. y) *Casiri* II. p. 74. z) *Casiri* II. p. 80. a) *Casiri* II. p. 96. b) *Casiri* II. p. 99. c) *Casiri* II. p. 71. d) *Casiri* I. p. 37. e) *Casiri* II. p. 101. a) *Ferreras* II. p. 511. 513. cf. *Casiri* II. p. 320. b) *Ferreras* III. p. 321. *Casiri* II. p. 214.



## Iurisconsulti Toletani.

*Hescham Ben Ahmad Ben Khaled Alvaschi c)* natus Eg. 408. Chr. 1017. Cordubae literis incubuit et postea clarus orator, poeta, philosophus, mathematicus, historicus et iurisconsultus factus. Obiit Eg. 489. Chr. 1095. relictis commentariis in ius canonicum. —

## Medici Toletani.

*Abdelrahman Ben Mohamad Abulmothreph d)* Cordubae literis excultus, ibique et publicus professor, scripsit de medicamentis simplicibus, de somno etc. Obiit Eg. 467. Chr. 1074. — *Abu Baker Mohamad Abu Zacharia e)* natus Eg. 618. Chr. 1221. scripsit de dignoscendis morbis et signis exterioribus. —

## Mathematici Toletani.

*Joseph Ben Omar Algiaheri f)* alias *Ebn Abi Thalta* per 30 annos totum se dedit confectioni tabularum astronomicarum. Decessit Eg. 435. Chr. 1043. — *Abi Abulcazem* scripsit de astronomia iudiciaria. Floruit secundum *Antonium g)* Christi Saeculi 11. initio. — *Arzachel* siue *Abraham Alzarakul* celeberrimus astronomus Saeculi christiani 12. h). — *Ben Azria Alcasibi i)* Iudaeus et clarus astronomus. — *Abi Aben Ragel k)* floruit Chr. 1032. Eg. 424. clarissimus astrologus.

## Historici Toletani.

*Ismail Ben Omia l)* historicus magnus, decessit Eg. 303. Chr. 915. — *Ahmad Ben Abdelrahman Ben Mothaher Alcanfar Abu Giaphar m)* auctor historiae iurisconsultorum et iudicum Toletanorum. Decessit Eg. 489. Chr. 1095. — Denique hoc loco nominandus erit *Saed Ebn Ahmad al Andalusi*, Toleti natus, cuius historia Abulfaragius de Arabibus et Muhammedanis agens praecipue usus est \*).

## Poetae Toletani.

*Isaac Ben Abraham Ben Mosarra n)* insignis poeta, obiit Eg. 352. Chr. 963. —

## Praeceptores Toletani.

*Said Ben Salem Abu Othman o)* Matritensis, Toleti studuit et postea ius praelegit. Obiit Eg. 376. Chr. 986. — *Joseph Ben Abdelaziz Ben Odaisa* vulgo *Asnlhagiag p)* ex oppido mihi quidem incognito شربون Toleti iurisprudentiam publice profitebatur. Decessit Eg. 505. Chr. 1111.

§. 4.

c) *Casiri* I. p. 455. d) *Casiri* II. p. 131. e) *Antonii* bibl. T. 2. p. 386. f) *Casiri* II. p. 148. g) T. II. p. 391. h) *Gerh. Ioh. Vossius* de natura mathematicos c. 35. §. 13. p. 176. contra *Antonium* T. II. p. 391. eum refert ad annum Chr. 1080. Eg. 473. i) *Casiri* I. p. 376. k) *Antonio* II. p. 390. l) *Casiri* II. p. 136. m) *Casiri* II. p. 141. \*) *Pocock* spec. hist. arab. praefat. p. 6. Not. 360. n) *Casiri* II. pag. 136. o) *Casiri* II. pag. 137. p) *Casiri* II. p. 148.



## §. 4. De academia Hispalensi.

Vrbs Hispalis (Sevilla) vsque ad annum Eg. 390. Chr. 1000. sub imperio regum Mohammedanorum Cordubensium fuit *a*). Tum sibi proprios elegit reges. Eg. nempe 298. Chr. 910. *Abraham Ben Alhagiag* vrbis regem se constituerat *b*), cuius successores mox potentia valuerunt. *Abad Ben Mohamad* *c*) Eg. 463. Chr. 1070. Cordubam et Murciam inuasit *d*). Eg. 491. Chr. 1097. *Alphonfus VI.* cum eodem rege foedus iniit ad debellandos hostes, quos habebant inter Arabo-Hispanos; quem in finem *Josephum Techfinum*, principem e gente Almorabiditarum (non auctorem huius dynastiae, quod ex errore plerique statuerunt. Vid. *Dombay Geschichte der Mauritan. Könige*), in auxilium vocarunt *e*). Mox imperium Hispalense ad Almorabiditas cessit, qui tamen iterum Eg. 538. Chr. 1143. a *Mohammede Ben Maimon* sedibus expulsi sunt *f*). Denique ad tempus in Almorabiditarum monachorum Muhammedonorum potestatem regnum venit, inde ab anno Eg. 538. Chr. 1143. *g*). Sed et hi coacti a *Mohammad Ben Omar Ben Almander Abulvalid* Silorensi, qui Hispali literis vacauerat, (aut a *Muhammad Ben Said Rai Abdelvahab Abu Baker*, Valentino, quod non satis mihi liquet e *Casiri h*) regnum reliquerunt. Anno Chr. 1236. Eg. 634. Arabes rempublicam liberam Hispali fundarunt *i*), sed tandem Eg. 646. Chr. 1248. Hispalis a *Ferdinando III.* deuicta est *k*). — Origo academiae in saeculi IV. Eg. finem cadere videtur, siue in initium saeculi V.

## Theologi Hispalenses.

*Abilabbas Almocri l*) commentator Alcorani, obiit Eg. 500. Chr. 1106. — *Abu Abdalla Mohamad Ben Salomo Ben Giaphar Ben Ali Alcodai m*) scripsit de traditionibus Cairi Eg. 453. Chr. 1061. — *Ahmad Ben Mohamad Ben Omar Ben Mathir Alrabii n*) scripsit de reuelationibus Muhammedis. Floruit Eg. 611. Chr. 1214. Cairi. — *Mohamad Ben Ahmad Ben Etagiagi o*) commentarii in Coranum auctor. — *Mohammad Ben Abilabbas Alansar p*) vulgo *Alkhaphaph* commentarios dogmaticos edidit.

## Iurisconsulti Hispalenses.

Saeculo Eg. IV. *Ahmad Ben Abdelmalek Ben Haschem q*) vulgo *Ebn Almekni* Cordubensis Curiae praeses, iussu *Alhakemi* regis pandectas hispanos e 100 Codd. in vnum collegit et contraxit. Obiit Eg. 401.

*a*) Ferreras III. p. 126. *b*) Casiri II. p. 35. *c*) Casiri I. p. 106. *d*) Ferreras III. p. 292. *e*) Ferreras III. p. 343. *f*) Casiri II. p. 54. *g*) Casiri II. p. 52. *h*) II. p. 52. coll. 59. *i*) Ferreras IV. p. 201. *k*) Casiri I. p. 248. II. p. 264. Ferreras IV. p. 260. *l*) Casiri I. p. 487. *m*) Casiri I. p. 526. coll. p. 519. *n*) Casiri I. p. 223. *o*) Casiri I. p. 501. *p*) Casiri I. p. 488. *q*) Casiri II. p. 140.



401. Chr. 1010. — *Ahmed Ben Abdelrahman Abu Amru* r) vulgo *Ben Alabfi*, auctor institutionum iuris; decessit e vita Eg. 379. Chr. 989. —

Saeculo Eg. V. *Khalaph Ben Bahlul*, vulgo *Albarbali* vtriusque iuris institutiones scripsit. Obiit Eg. 443. Chr. 1051.

Saeculo Eg. VI. *Mohamad Ben Abdalla Ben Mohamad* vulgo *Abu Baker Ben Alarabi*, obiit Eg. 543. Chr. 1148. praetor Hispalensis et reliquit varia iuridica, v. c. Assyriorum iura, de opinione probabili ac probabiliore; de verborum grammaticorum usu apud iuris peritos t). — *Mohamad Ben Abdalla Ben Jahia Abu Baker Ben Alged* u) tantus iurisconsultus, ut nomen oceani diuinarum et humanarum legum adeptus sit. Obiit Hispali Eg. 586. Chr. 1190. — *Magedeldin Abulkatab Dulnasbain* v) contendit dissertatione aliqua, vini usum vetitum esse cum iure Muhammedano, tum legibus regum. — *Abu Baker Jahia Ben Abdalla Ben Zacharia* w) edidit controuersias forenses. — *Abdelrahman Ben Mohamad Ben Abdalla Ben Hobaisch Abulcassem* x) nobilissimus iurisconsultus. Obiit Eg. 584. Chr. 1188.

Saeculo Eg. VII. *Mohamad Ben Abraham Ben Mohamad Alavasi* y) vulgo *Ben Aldabag* vitae finem impleuit. Eg. 668. Chr. 1269.

Incertae aetatis: *Abulcassem Abdalla Ben Raphi* z). — *Abu Mohamad Abdalla Ben Abi Zaid Alcairvani* a) scripsit iuris ciuilis isagogen secundum scholae Malekiticae placita. — *Abulhassan Ali Ben Abdalla Ben Abraham* b) auctor libri de fine scientiae iuris. — *Schahabeddin Ben Ahmad Alsanhagi* c) edidit opus de iurisprudentia ad mentem iurisconsultorum Hispanorum. —

Medici, historiae naturalis scriptores Hispalenses.

Saeculo Eg. VI. *Mohamad Ben Abdalla Ben Zohar Abu Baker* d) medicus et philologus praestantissimus, obiit Marochi Eg. 595. Chr. 1198. — *Abu Zacharia Jahia Ben Mohamad Ben Ahmad* e) vulgo *Ebn Alavam* scripsit de agricultura, sed immensa doctrina, nam praecipuos rerum rusticarum auctores Graecos, Chaldaeos, Africanos, Latinos et Arabo-Hispanos in testimonium adhibebat. — *Abdelmalek Ben Zahr* f) siue *Ebn Zohr*, vulgo *Avenzohar*, alias dictus *Abu Maruan Ben Abdelmalek Ben Mohamad Ben Maruan*, edidit opus de medicamentis simplicibus et compositis et aliud de morborum curatione. Obiit Eg. 557. Chr. 1161.

E 2

Mathe-

r) Casiri II. p. 140. s) Casiri II. p. 141. t) Casiri II. p. 134. u) Casiri II. p. 84.  
v) Casiri I. p. 475. w) Casiri I. p. 461. x) Casiri II. p. 138. y) Casiri II. p. 82.  
z) Casiri I. p. 466. a) Casiri I. p. 465. b) Casiri I. p. 458. c) Casiri I. p. 483. d) Casiri II. p. 123. e) Casiri I. p. 323. f) Casiri II. p. 132. Horbelot p. 938.



## Mathematici Hispalenses.

Saeculo Eg. V. *Abu Abdalla Abilphath Mohamad g)*, Suphita, de vsu quadrantis astronomici scripsit. — *Abi Mohamad Giaber Ben Aphlah h)* astronomus magni nominis. —

Saeculo Eg. VI. *Abdelaziz Massud i)* astronomus. — *Abulthaher Mohamad Ben Abdelaziz Ben Joseph Almoradi k)* vulgo *Ebn Algiab* auctor operis de corporibus solidis, eorum sectione, diuisione, simul de architectonica et mechanica arte. — *Evanasla* astronomus Hispalensis laudatur a R. *Mosi Maimonide l)*. Floruit, si credimus *Antonio m)* saeculo Christi XII.

Incertae aetatis: *Ali Ben Isa n)* auctor libri de astrolabii confectioe. — *Nureddin o)* scripsit de planetarum theoria. — *Schamseddin Mohamad Ben Ahmad Almozi p)* auctor libri de quadrantis vsu. — *Abilhassan Ben Abi Alragel q)* magnae gloriae astrologus, qui opus edidit de astrologia genethliaca. — *Abi Zacharia Mohamad r)* commentarios mathematicos composuit. — *Abi Abdalla Mohamad Ben Omar s)* vulgo *Ebn Badr* scripsit de logistica, apologistica et analogistica. — *Abu Ali Ben Alzeiat t)* edidit opus cosmographicum in 30 capita diuisum, in quo de coeli, globi terrestris, et Nili descriptione agit et figuras astronomicas et geographicas adiicit. —

## Historici Hispalenses.

Saeculo Eg. IV. *Ahmad Ben Said Ben Hazam Abu Omar Almontegili u)* edidit historiam virorum eruditorum. —

Saeculo Eg. V. *Mohamad Ben Phatuh Abu Abdalla v)* vulgo *Aba Nasser Alhomaidi* scripsit bibliothecam arabico-hispanam. Obiit Eg. 488. Chr. 1095. in vrbe Bagdadi. — *Ismael Ben Mohamad Ben Khazrag w)* vulgo *Ben Hareth* edidit historiam literariam virorum hispanorum, qui scriptis claruerunt. Obiit Eg. 421. Chr. 1030. — *Saken Ben Said x)* conditor bibliothecae scriptorum hispanorum cum notis criticis. Diem obiit supremum Eg. 457. Chr. 1064. —

Saeculo Eg. VI. *Mohamad Ben Khair Abu Baker y)* vulgo *Alamavi* edidit bibliothecam arabico-hispanam. Obiit Eg. 575. Chr. 1179. — *Abu Abdalla Mohamad Ben Musa Ben Alnaman Almozali z)* descripsit vitam Muhammedis. Decessit Eg. 611. Chr. 1214. — *Alphath Ben Ali Ben Ahmada a)* vulgo *Aba Nasser Ben Khacan* orator et poeta magnus edidit

g) *Casiri I. p. 368.* h) *Casiri I. p. 345. coll. p. 367.* i) *Casiri I. p. 353.* k) *Casiri I. p. 365.* l) *More Hanevochim II. 10.* m) *Bibl. T. II. p. 402.* n) *Casiri I. p. 400.* o) *Casiri I. p. 396.* p) *Casiri I. p. 392.* q) *Casiri I. p. 563.* r) *Casiri I. p. 369.* s) *Casiri I. p. 370.* t) *Casiri II. p. 4.* u) *Casiri II. p. 134.* v) *Casiri II. p. 134.* w) *Casiri II. p. 141.* x) *Casiri II. p. 137.* y) *Casiri II. p. 122.* z) *Casiri II. p. 152.* a) *Casiri II. p. 114.*



edidit bibliothecam arabico-hispanam. Interfectus est Marochi Eg. 529. Chr. 1134.

Saeculo Eg. VII. *Mohamad Ben Abdalla Ben Abraham b)* vulgo *Ben Cassum Alakhami* scripsit Hispalensium vitas sanctitate praestantium eorumque res praeclare gestas. — *Abdalla Ben Cassem Ben Khalaph Alakhamita c)* cognomento *Alharivi* scripsit accuratissimam historiam Hispaniae, etiam bibliothecam de viris doctis Hispaniae. Obiit Eg. 646. Chr. 1248. — *Abulcassem Ben Abdalla Ben Mohamad Alansari d)* vulgo *Ebn Alschat* auctor bibliothecae clarissimorum theologorum, operis absoluti Eg. 683. Chr. 1282. —

Saeculo Eg. VIII. *Abdelrahman Ben Mohamad Abi Zaid Ben Khaldun e)* condidit historiam Arabum. Floruit Eg. 756. Chr. 1355. —

Grammatici, Lexicographi, Rhetores Hispalenses.

Saeculo Eg. IV. *Saleh Ben Ali Ben Ahmad Alnamari Alkhazragi f)* commentarios in poetas varios scripsit. — *Mohamad Ben Alhassan Abu Baker g)* vulgo *Alzobaidi* grammaticus et philologus celeberrimus, scripsit institutiones grammaticas, poemata nonnulla et lexicon arabicum, quod omnium primum apud Arabes prodiit. Obiit Eg. 330. Chr. 941. —

Saeculo Eg. V. *Abilcassem Ali Ben Giaphar h)* vulgo *Ebn Cataa* scripsit de arte metrica. Obiit Eg. 514. Chr. 1120.

Saeculo Eg. VI. *Abdalla Ben Ahmad Ben Mohamad i)* alias *Ebn Gallus* Marochi iurisprudentiam docuit. Obiit Eg. 592. Chr. 1195. — *Mohamad Ben Abdalla Ben Zohar Abu Baker k)* praestantissimus philologus, demortuus est Eg. 595. Chr. 1198. — *Ali Ben Mohamad Ben Ali* vulgo *Ebn Harufi* clarus grammaticus et commentator, obiit Eg. 611. Chr. 1214 \*).

Saeculo Eg. VIII. *Ebn Alrai l)* auctor lexi arabici confecti Eg. 797. Chr. 1394.

Incertae aetatis: *Abilcassem Ali Ben Alcotai m)* tractatus de arte poetica auctor. — *Abu Meruan Abdelmalek Ben Abdalla Ben Badrun n)* auctor commentariorum in poetas Arabes. — *Abaidalla Ben Abd Alkaphi Alabadi o)*. —

Poetae Hispalenses.

Saeculo Eg. IV. *Abraham Ben Khirat Abu Isaac p)* vulgo *Alsa-bagi* nobilis poeta. —

E 3

Saeculo

b) Casiri II. p. 126. c) Casiri II. p. 129. d) Casiri II. p. 164. e) Casiri II. p. 105.  
f) Casiri I. p. 73. g) Casiri II. p. 133. h) Casiri I. p. 82. i) Casiri II. p. 129.  
k) Casiri II. p. 123. \*) Abulfeda IV. p. 252. l) Casiri I. p. 177. m) Casiri I. p. 81.  
n) Casiri I. p. 65. o) Casiri I. p. 81. p) Casiri II. p. 135.



Saeculo Eg. VI. *Mohamad Ben Jahia Ben Khalaph Alomui q)* orator et poeta etiam scriptis clarus. Decessit Eg. 543. Chr. 1148. — *Ahmad Ben Mohamad Ben Musa Ben Alariph r)* ingeniosus poeta et calligraphicae artis peritissimus. Obiit Eg. 536. Chr. 1141.

Saeculo Eg. VII. *Abu Baker Ben Mohamad Ben Ahmad Ben Scherez s)* floruit Eg. 681. Chr. 1282. edidit poema de Chalifarum et Hispaniae regum serie. — *Ali Ben Mohamad Ben Ali Ben Haidham Abulahsan t)* regibus Granatae a secretis, clarus orator et poeta. Decessit Eg. 666. Chr. 1267. —

Incertae aetatis: *Abu Abdelrahman Alhaphedita u)* commentator poeticus. — *Nassireddin Ebn Assad v)* collegit carmina difficilia veterum poetarum. — *Abu Isaac Abraham Ben Sahl w)* edidit amatoria et miscellanea carmina. — *Abu Baker Ben Zohar x)*. — *Abulabbas Ben Henun y)*. — *Abulabbas Ben Sajed z)*. — *Ebn Hagiorg Gaischium a)*. — *Abu Baker Ben Almonkhol b)*. —

#### Philosophi Hispalenses.

*Abulfat Omiah Ben Abdelaziz c)* obiit Cairi Eg. 529. Chr. 1134. philosophus et medicus insignis, qui de vniuersa philosophia libros reliquit. — *Ahmad Ben Mohamad d)* floruit Eg. saeculo VI. scripsitque opus de traditionibus Mohammedis ad morum doctrinam pertinentibus. —

#### De praeceptoribus Hispalensibus.

*Abdalla Ben Mohamad e)* vulgo *Albagi* ex vrbe Beja, Hispali iurisprudentiam docuit. Decessit Eg. 378. Chr. 987. — *Abulhassan Alakhahar et Alscharaih f)* summi philosophiae doctores Hispalenses floruerunt Eg. 500. Chr. 1106. — *Mohamad Ben Abdalla Ben Mohamad g)* vulgo *Abu Baker Ben Alarabi* natus Eg. 468. Chr. 1075. Hispali, ibique cum summa laude liberales disciplinas docuit. Obiit Eg. 543. Chr. 1139. — *Mohamad Ben Obaid Ben Malthon Abu Baker h)* Hispali grammaticam tradidit. Decessit Eg. 600. Chr. 1203. — *Ali Ben Mohamad Abulhassan i)* vulgo *Ebn Alsajegh* theologiam et iurisprudentiam Hispali docuit. Obiit Eg. 680. Chr. 1281. —

#### §. 5. De schola Deniensi.

Haec saeculo Eg. IV. condita fuisse videtur, et quamuis documenta desint historica, incolumis stare potuit vsque ad Eg. 641. Chr. 1243, quo anno vrbs Deniae a Christianis capta est a).

Mathe-

q) Casiri II. p. 121. r) Casiri II. p. 135. s) Casiri I. p. 136. t) Casiri II. p. 110. u) Casiri I. p. 107. v) Casiri I. p. 114. w) Casiri I. p. 112. x) Casiri I. p. 93. y) Casiri I. p. 93. z) Casiri I. p. 94. a) Casiri I. p. 94. b) Casiri I. p. 94. c) Casiri I. p. 189. d) Casiri I. p. 215. e) Casiri II. p. 137. f) Casiri II. p. 132. g) Casiri II. p. 134. h) Casiri II. p. 124. i) Casiri II. p. 110. a) Casiri II. p. 60.



## Mathematici Denienses.

*Abi Zelti Deniae natus b).*

## Poetae Denienses.

*Abulhagiug Joseph Ben Abdalla Ben Ajub Alfahari c)* obiit Eg. 592. — *Abulhokm Giaphar Ben Jahia d).* — *Abu Mohamad Abdalla Ben Jahia Alhadrami e)* obiit Valentiae Eg. 578. Chr. 1182. — *Abulhassan Ali Ben Ahmad Ben Abilovat Alazadita f)* obiit Eg. 608. Chr. 1211. — *Abulrabi Soliman Ben Ahmad Ben Ali Ben Galeb Alabdari g).* — *Abu Baker Ebn Alabana h).*

## Praeceptores Denienses.

*Othman Ben Said Abu Amru i)* vulgo *Ebn Alsairaphi* Cordubensis, Deniae Alcoranum interpretatus est. Decessit Eg. 444. Chr. 1052. — *Abdalla Ben Joseph Ben Ajub Alcarschi Alraphi k)* ex tractu Saetabensi natus Eg. 469. Chr. 1076. Deniae iurisprudentiam docuit, ibique decessit Eg. 548. Chr. 1153. —

## §. 6. De schola Saetabensi.

Vix haec schola ante Saeculum Eg. V. condita est.

## Historici Saetabenses.

*Mohamad Ben Jahia Ben Khalipha a)* vulgo *Ben Janec* scripsit historiam regum Hispaniae. Obiit Eg. 547. Chr. 1152. — *Mohamad Ben Abdalla Ben Sophian Altagibi b)* scripsit epitomen historicam de viris Hispanis, qui scribendo claruerunt. Decessit Eg. 558. Chr. 1162. —

## Poetae Saetabenses.

*Abu Baker Ben Magan c).* — *Abu Abdalla Ben Jarbu d).* — *Alhag Abulhassaim Ben Giobair e).* — *Abu Baker Ben Algionan f).* — *Abu Amer Ben Othman g).* — *Abu Abdalla Ben Jasim h).* — *Abu Giaphar Ahmad Ben Abraham Ben Salem Almoapher i).* obiit Eg. 550. Chr. 1155. —

## Praeceptores Saetabenses.

*Mohamad Ben Abdelrahman Ben Abad Alanfari k)* Saetabi iurisprudentiam docuit. Natus erat Eg. 480. Chr. 1087. — *Mohamad Ben Ismail Ben Khamis l)* vulgo *Abu Amer Algiomahi* literas humaniores tradidit. Obiit Eg. 629. Chr. 1231. —

## §. 7.

b) Hottinger *Imegma orientale* l. 3. c. 2. p. 2. Antonii biblioth. T. II. p. 386.  
e) Casiri II. p. 98. d) Casiri I. p. 96. e) Casiri I. p. 97. f) Casiri I. p. 99. g) Casiri I. p. 100. h) Casiri I. p. 105. i) Casiri II. p. 145. k) Casiri II. p. 128. l) Casiri II. p. 122. b) Casiri II. p. 127. c) Casiri I. p. 93. d) Casiri I. p. 94. e) Casiri ibid. f) Casiri ibid. g) Casiri ibid. h) Casiri ibid. i) Casiri I. p. 96. k) Casiri II. p. 122. l) Casiri II. p. 127.



§. 7. *De schola Valentina.*

Ni fallimur, hoc literarium institutum Egirae saeculo V. attribuendum est.

## Theologi Valentini.

Saeculo Eg. V. *Ali Ben Balban* a) clarissimus theologus scripsit Codicem orthodoxorum propositorum de traditionibus diuinis. —

Saeculo Eg. VI. *Mohamad Ben Giaphar Ben Khalaph Ben Hamid* b) vulgo *Abu Mohamad* natus Eg. 513. Chr. 1119. eximius theologus et clarus Corani interpres, decessit Murciae Eg. 586. Chr. 1190. — *Abulcassem Abdalla Ben Mohamad Ben Nakia* c) scripsit commentarium in Coranum. —

## Iurisconsulti Valentini.

Saeculo Eg. V. *Ahmad Ben Mohamad Ben Hezballa Abulhassen* d). praetor Toletanus, decessit Eg. 453. Chr. 1061. — *Abdalla Ben Hajan Alruschi* e) eruditus iurisconsultus, qui et numerosam bibliothecam sibi comparauerat, obiit Eg. 484. Chr. 1091. —

Saeculo Eg. VI. *Abdalla Ben Maruan Altagibi Abulhassan* f) praefectus Segorbianus, denatus Eg. 593. Chr. 1196. — *Mohamad Ben Omar Ben Vageb Alcaisi* g) iurisprudencia maxime excultus, praetor plurium Valentini tractus urbium. Obit Eg. 583. Chr. 1123. — *Mohamad Ben Ali Ben Alzobajer Alcodhai* h) ex regione Valentina, clarus vtriusque iuris scientia, decessit Eg. 627. Chr. 1229. — *Abdalla Ben Abu Baker Alcodhal* i). Quamquam non natus Valentiae, sed Hondae, tamen Valentinis adnumerandus videtur, quippe qui a puero studiorum causa Valentiam venit. Obit Eg. 619. Chr. 1222. —

Incertae aetatis: *Abulabbas Ahmad Ben Said Ben Alschatta* k) scripsit commentarios iuridicos in Moslemi opera canonica. —

## Medici Valentini.

*Mohamad Ben Baker Alphari Abu Abdalla* l) medicus et chronographus insignis, obiit Eg. 618. Chr. 1221. — *Ebn Vaphed* m) scripsit manuductionem ad artem medicam. —

## Mathematici Valentini.

*Abdelrahman Ben Abdalla Abu Zaid* n) scripsit de arithmetica et algebra. Obit Eg. 456. Chr. 1064. —

## Historici Valentini.

Saeculo Eg. IV. *Ahmad Ben Mohamad Ben Abdelber* o) scripsit historiam iurisconsultorum Hispanorum.

## Saeculo

a) *Casiri* II. p. 153. b) *Casiri* II. p. 82. c) *Casiri* I. p. 502. d) *Casiri* II. p. 141.  
e) *Casiri* II. p. 138. f) *Casiri* II. p. 129. g) *Casiri* II. p. 123. h) *Casiri* II. p. 127.  
i) *Casiri* II. p. 129. k) *Casiri* I. p. 476. l) *Casiri* II. p. 125. m) *Casiri* I. p. 272.  
n) *Casiri* II. p. 131. o) *Casiri* II. p. 135.



Saeculo Eg. V. *Isac Ben Salama Ben Isac Alcairi* p) auctor annalium Hispaniae.

Saeculo Eg. VII. *Abu Baker Alcod Ebn Alabar* q) supremum diem obiit medio saeculi VII. Auctor *vestis sericae* i. e. historiae viro-  
rum genere et dignitate illustrium, qui apud Hispanos poeseos  
laude claruerunt. — *Abu Abdalla Ben Ali Baker Alcodri* r) vulgo  
*Ebn Alabari* auctor bibliothecae arabico-hispanae, decessit Eg. 656.  
Chr. 1258. —

Poetae Valentini.

Saeculo Eg. V. *Ali Ben Mohamad Abu Alhassan* s) orator et  
poeta clarus, scripsit de similitudinibus, quibus vti solent poetae  
Hispani. Decessit Eg. 429. Chr. 1047. —

Saeculo Eg. VI. *Mohamad Ben Galeb* t) vulgo *Alrasphi* eximius  
poeta, obiit Malaccae. Eg. 572. Chr. 1176. — *Abu Abdalla Mohamad  
Abdelrahman Alakhami* u) floruit Eg. 519. Chr. 1125. — *Abu Moha-  
mad Abdalia Ben Obaid Alrahman Ben Hagiaph Almoapher* v) obiit  
Eg. 551. — *Abulcassem Mohamad Ben Mohamad Ben Algaphek* w) de-  
cessit Eg. 614. Chr. 1217.

Saeculo Eg. VII. *Abu Tamam Galeb Ben Mohamad Ben Ismail  
Alanfarita* x) obiit Eg. 629. Chr. 1231. — *Abulrabi Ben Musa Ben  
Salem Alcabi* y) occubuit in proelio Eg. 634. Chr. 1236. — *Abulhassan  
Ali Ben Lebi Ben Schalbon Almoapher* z) obiit Eg. 639. Chr. 1241. —  
*Abu Mohamad Abdalla Ben Mohamad Ben Mathruh Altegibita* a) obiit  
Eg. 635. Chr. 1237.

Incertae aetatis: *Abu Abdalla Ben Ajas* b). — *Abulrab Ben Abi  
Mohamad* c) scripsit carmina amatoria, laudatoria et moralia. — *Abu  
Omar Ben Khalib Alaphadita* d). — *Abu Mohamad Abdalla Ben Alkha-  
laph Alsadaphi Ben Alcama* e) — *Abu Abdalla Mohamad Ben Abraham  
Algimini* f) nuncupatus *Ebn Alschevasch*. — *Abulmaali Maged Ben  
Maphudh Ben Mari* g) — *Abu Abdalla Ben Alphagiar* h). — *Abu Ba-  
ker Ben Athia* i). — *Abu Mohamad Ben Sara* k).

Praeceptores Valentini.

*Mohamad Ben Jahia Ben Mohamad Ben Alafi* l) ortus Eg. 470.  
Chr. 1077, Valentiae literis operam dedit. Inde ab anno Eg. 495.  
Chr.

p) *Casiri* II. p. 136. q) *Casiri* II. p. 30. r) *Casiri* II. p. 121. s) *Casiri* II.  
p. 138. t) *Casiri* II. p. 77. 122. u) *Casiri* I. p. 95. v) *Casiri* II. p. 96. w) *Casiri* I. p. 100.  
x) *Casiri* I. p. 101. y) *Casiri* I. p. 101. z) *Casiri* ibid. a) *Casiri* I. p. 102. b) *Casiri* I.  
p. 94. c) *Casiri* I. p. 135. d) *Casiri* I. p. 95. e) *Casiri* I. p. 96. f) *Casiri* I. p. 98.  
g) *Casiri* I. p. 99. h) *Casiri* I. p. 103. i) *Casiri* I. p. 105. k) *Casiri* ibid. l) *Casiri*  
II. p. 121.



Chr. 1101. iurisprudentiam docuit in patria. Obiit Eg. 547. Chr. 1152. — *Mohamad Ben Soliman Abu Abdalla Alcalabi m)* grammaticam docuit Valentiae. Obiit Eg. 548. Chr. 1153. — *Abdalla Ben Jahia Alhadrahmi n)* vulgo *Ben Saheb Alcalah* philologus et historicus, Valentiae artes liberales profitebatur. Decessit e vita Eg. 578. Chr. 1182. — *Mohamad Ben Mohamad Ben Khalaph Alanfari o)* alias *Ebn Mocafir* Valentiae iurisprudentiam et rhetoricam docuit. Decessit e vita Eg. 603. Chr. 1206. — *Mohamad Ben Abdalla Ben Khalaph Ben Cassem Alanfari p)* in patria, Valentiae, rhetoricam et poeticam tradidit, scripsitque de vita monachorum. Fato defunctus est Eg. 640. Chr. 1242. —

### §. 8. De schola Silvensi.

Origo huius scholae in Saeculum Eg. V. cadere videtur.

Historici Silvenfes.

*Abdelmalek Ben Hescham a)* vulgo *Ebn Athala* ortus Eg. 475. Chr. 1082. in patria Hispali et Cordubae praeceptores tum temporis clarissimos indefesso studio audiuit, deinde autem historiae veteri et recentiori studuit. Conscripsit libros 3 Genealogiarum. Decessit Eg. 551. Chr. 1156. —

Poetae Silvenfes.

*Abulvalid Ismail b)* cognomento *Ebn Alschvasch* obiit Eg. 558. Chr. 1162. — *Abulcassem Abdelmalek Ben Badrun Alhadromila c).* —

Praeceptores Silvenfes.

*Abi Abdalla Ben Schebrin* et *Abilhassan Musa d)*, vulgo *Candela* dictus, rhetoricam docuerunt, florueruntque Saeculi Eg. V. fine. —

### §. 9. De schola Septana.

Saeculo Eg. VI. vel VII. constituta videtur haec schola.

Iurisconsulti Septenfes.

*Ajadh Ben Musa Attahsi Abulphadh a)* vulgo *Alcadi Ajadh* natus Eg. 476. Chr. 1083. orator et iurisconsultus clarissimus, in patria sua vtrumque ius tradidit. Decessit e vita Eg. 544. Chr. 1149. Longum esset, librorum ab eo editorum catalogum conficere. — *Casssem Ben Abdalla b)* vulgo *Ben Alschath* scripsit varios tractatus ad iurisprudentiam pertinentes, etiam bibliothecam iuridicam. Decessit Eg. 723. Chr. 1322. —

Histo-

m) *Casiri* II. p. 122. n) *Casiri* II. p. 128. o) *Casiri* II. p. 124. p) *Casiri* II. p. 126. a) *Casiri* II. p. 132. b) *Casiri* I. p. 96. c) *Casiri* I. p. 99. d) *Casiri* II. p. 132. e) *Casiri* II. p. 112. b) *Casiri* II. p. 114.



## Historici Septenses.

*Ebn Hajan* c) floruit Eg. saeculo IV. scripsitque annales Muhammedanos et acta priorum discipulorum prophetae. — *Abu Abdalla Mohamad Ben Omar Ben Raschid* d) edidit bibliothecam patrum Hispanorum, qui de verbo Muhammedis et scripto et tradito praeclare scripserunt. Absolvit opus suum Eg. 689. Chr. 1290. — *Cassim Ben Abdalla Ben Mohamad Alanfar* e) de eodem virorum doctorum genere bibliothecam scripsit, quos 7 in classes distribuit. Perfectum est opus Eg. 690. Chr. 1291. —

## Praeceptores Septenses.

*Ajadh Ben Musa Aliahsi Abulphadl* vulgo *Alcadi Ajadh*, de quo iam supra diximus. — *Mohamad Ben Ali Ben Alphakhar Abu Baker Alarcoschi* f) Malacam, Septam et Granatam incoluit, vbi grammaticam, rhetoricam et iurisprudentiam professus est. Obiit Eg. 723. Chr. 1323. — *Mohamad Ben Ali Ben Omar Algassanita* g) vulgo *Ebn Alarbi* natus Eg. 682. Chr. 1283. Almeriae et Granatae literas humaniores ediscebat et Septae per triennium rhetoricam praelegit. Postea in patria sua, oppido Alhamae, iurisprudentiam docuit. Decessit Eg. 748. Chr. 1347. —

## §. 10. De schola Ianenensi.

Oppidum Iauen condidisse fertur *Suarius Ben Hamdun* a) qui interfectus est Eg. 277. Chr. 890. Expugnabatur Eg. 641. Chr. 1243. a rege *Ferdinando* b). Eg. 811. Chr. 1407. rex Muhammedanus Granatensis Iauen in suam potestatem iterum redigere conatur c), sed frustra; nam mox regno expellitur d). Ante Saeculum Eg. VI. schola Ianenensis vix constituta fuit. —

## Mathematici Ianenenses.

*Mohamad Ben Ahmad Ben Jarbu* e) decessit Eg. 610. Chr. 1213. Docuit in vrbe Velez grammaticam. et rhetoricam et praeclarum opus de arithmetica edidit. —

## Poetae Ianenenses.

*Obaidis Ben Mahmud Abulcassim* f) poeta disertus, scripsit etiam de Hispana eloquentia. Decessit Eg. 511. Chr. 1117. — *Mohamad Ben Masud Alkhaschni*. vid. infra. — *Abu Baker Mohamad Ben Abi Baker Ben Pharagi Ben Soliman* g). — *Abu Baker Mohamad Ben Abdelgani Alphaher Ebn Algenani* h).

F 2

Prae-

c) Casiri II. p. 153. d) Casiri II. p. 334. e) Casiri II. p. 334. f) Casiri II. p. 84. g) Casiri II. p. 85. a) Casiri II. p. 115. b) Casiri I. p. 248. II. p. 285. Ferreras IV. p. 242. c) Ferreras VI. p. 179. d) Ferreras VI. p. 181. e) Casiri II. p. 125. f) Casiri II. p. 138. g) Casiri I. p. 97. h) Casiri I. p. 97.



## Praeceptores Iaenenfes.

*Mohamad Ben Masua Alkhaschni* i) grammaticus insignis, rhetoricam et poeticam artem in vrbibus Iaen, Quesada, et Xodar publica mercede docuit. Decessit Eg. 544. Chr. 1149. —

## §. II. De schola Murciana.

Vsque ad annum Eg. 540. Chr. 1145. Murcia fere semper in potestate Afrorum fuit a). Post hoc tempus Hispano-Arabes Murciae, urbem cum territorio tenuerunt, illiusque temporis Murciae dominos auctores scholae, siue scholarum Murcianarum habemus. Sed iam anno Eg. 665. Chr. 1266 b) Murcia ab *Alphonso*, Arragoniae rege expugnata omnesque Muhammedani in exilium missi sunt, cum quorum imperio et instituta literaria interierunt. Itaque ad medium Saeculi Eg. VI. referimus scholae Murcianae originem.

## Theologi Murciani.

*Bascher Ben Gajath* c) Murcianus, disceptabat cum *Abdelaziz Ben Jahia Ben Moslem Alkanani* de creatione Corani Eg. 396. Chr. 1005. — *Ahmad Ben Amar Ben Abilabbas* d) commentator clarissimus Corani, floruit Eg. Saeculo VII. — *Abdelhac Ben Abraham* e) vulgo *Ben Sabin Alachi* monachus Septanus factus iam iuuenis, multa edidit theologica dogmatica et mystica. Obiit Eg. 669. Chr. 1270. —

## Iurisconsulti Murciani.

Saeculo Eg. IV. *Joseph Ben Abrahami Abulhagiag* f) vulgo *Althoghri* ius tradidit in collegio Calioschenfi, oppidi in regione Oribuelae. —

Saeculo Eg. VI. *Mohamad Ben Ahmad Abu Baker Ben Abi Giamra* g) clarus scientia iuris canonici, de qua doctrina et libros X edidit. Obiit Eg. 599. Chr. 1202. — *Mohamad Ben Mohamad Ben Aischun Abu Omar* h) e regno Murciae natus, magnus iurisconsultus et historicus. Obiit Eg. 614. Chr. 1217. — *Mohamad Ben Abdelmalek Ben Abi Nassir* i) praetor Murcianus decessit Eg. 611. Chr. 1214. diligentissimus iurisconsultus et historicus. —

Saeculo Eg. VII. *Abdalla Ben Jahia Ben Mohamad* k) vulgo *Zacharia Alonsari* natus Eg. 675. Chr. 1276. celebrer iurisconsultus, praeses Almuñecaris et Bazae.

## Medici Murciani.

Saeculo Eg. VI. *Isanc Ebn Zulaime* Iudaeus Eg. 590. Chr. 1194. Murciae scripsit commentarios medicos arabica lingua. —

Saeculo

i) *Casiri* II. p. 121. a) *Ferreras* III. p. 485. b) *Ferreras* IV. p. 306. c) *Casiri* I. p. 526. d) *Casiri* I. p. 487. e) *Casiri* II. p. 107. f) *Casiri* II. p. 139. g) *Casiri* II. p. 124. h) *Casiri* II. p. 125. i) *Casiri* ibid. k) *Casiri* II. p. 119.



Saeculo Eg. VII. *Mohamad Ben Abraham Ben Ahmad Alavasi* l) vulgo *Abu Abdalla Ebn Alracam* medicus maximus et insignis arithmeticus, astronomus et geometra, medicinam Granatae profitebatur. Vid. quae de eo supra diximus.

Saeculo Eg. VIII. *Mohamad Ben Mohamad Ben Maimon Alkharagi* m) peritissimus musicus et medicus, decessit Eg. 750. Chr. 1348. —

Historici Murciani.

Saeculo Eg. VII. *Soliman Ben Salem Abulrabii* n) magni nominis historicus, philologus, poeta et miles. Occubuit Eg. 634. Chr. 1236. —

Grammatici Murciani.

*Ali Ben Ismael* o) vulgo *Ben Sada* orator et philologus, scripsit de arabici sermonis proprietate et usu et de vera et genuina tum veterum, tum recentiorum Arabum poetarum intelligentia. Obiit Eg. 458. Chr. 1065. — *Sohamseddin Abu Abdalla Mohamad Ben Giaber Alhavar* p) commentarios in poetas varios Arabes scripsit. —

Poetae Murciani.

Saeculo Eg. VI. *Saphuan Ben Edris* q) vulgo *Aba Bahar* natus Eg. 560. Chr. 1164. clarus rhetor et poeta, multa reliquit literis mandata carmina. Obiit Eg. 598. Chr. 1201. —

Saeculo Eg. VII. *Mohamad Ben Obaidalla Ben Kothab Algaphék* r) obiit Eg. 686. Chr. 1287. nobilis poeta et insignis theologus et iuriconsultus, qui et multa poemata reliquit. —

Incertae aetatis: *Abu Rogial Ben Galbun* s). — *Abdelrahman Mohamad Alsolemi* vulgo *Almokanasi* t) — *Junes Ben Isa* u). — *Abu Giaphar Ben Afem* v). — *Almakhzumi* w). —

Philosophi Murciani.

Saeculo Eg. VII. *Schamseddin Abi Abdalla Mohamad Ben Abi Baker* x) scripsit de virtutibus et vitiis. Floruit Eg. 626. — *Abdalla Abu Mohamad Ben Saad Ben Abi Giamara Azadita* z) decessit Eg. 711. Chr. 1311.

Praeceptores Murciani.

*Obaidalla Ben Omar Ben Hescham Athadrahmi* a) Cordubensis, Murciae bonas artes docuit. Decessit Eg. 550. Chr. 1155. — *Abdelrahman Ben Mohamad Abulcassim* b) alias *Ben Hobaisch* Almeriensis, Cordubae studiorum curriculum absoluit, tum Murciae per 10 annos in regio collegio rhetoricam et philosophiam tradidit. Scripsit varia. Decessit

F 3

l) Antonii bibl. T. II. p. 407. m) Casiri II. p. 91. n) Casiri II. p. 115. o) Casiri II. p. 145. p) Casiri I. p. 18. q) Casiri II. p. 97. r) Casiri II. p. 75. s) Casiri I. p. 93. t) Casiri ibid. u) Casiri ibid. v) Casiri ibid. w) Casiri I. p. 94. x) Casiri I. p. 214. coll. II. p. 256. z) Casiri I. p. 522. a) Casiri II. p. 130. b) Casiri II. p. 131.



Eg. 584. Chr. 1188. — *Mohamad Ben Ahmad Alracathi Abu Baker c)* philosophus, medicus, mathematicus, musicus insignis. Christiani cum 1242. Eg. 640. cepissent Murciam, eorum rex Gymnasium condidit, ubi ille *Mohamad* Christianos, Muhamedanos et Iudaeos varias disciplinas et linguas edoceret. Christianorum regi, cum aliquando eum alliceret ad religionem christianam amplectendam, respondit: vix vni deo par sum colendo, quid si colendi plures? —

### §. 12. De schola Almeriensi.

Quamquam nullum auctorem afferendum habeo, tamen verisimillimum est, ob vrbis Almeriae situm, iam initio inuasionis Arabum in Hispaniam, hanc urbem eorum imperio subiectam esse. Regum Granatensium in potestatem mox redacta, eorumque imperio obnoxia fuit usque ad Eg. 542. Chr. 1447, quo Christiani urbem capiebant a), duce imperatore *Alphonso*. Sed post aliquod tempus rursus Mohammedani ciuitatem adepti et ut videtur seruauerunt ad tempora *Ferdinandi*, qui a. 1490. Eg. 896. Arabes ex vrbe expulit b). Natales scholae Almeriensis in saeculi Christianorum aerae XII. medium cadere videntur.

#### Theologi Almerienses.

*Mohamad Abu Baker Ben Alarbi c)* commentator Corani obiit Eg. 748. Chr. 1347. —

#### Iurisconsulti Almerienses.

Saeculo Eg. VI. *Abdalla Ben Mohamad Ben Abdelrahman Abu Khaled d)* natus Eg. 497. Chr. 1103. iurisconsultus egregius, postea iurisprudentiam in patria docuit. Obiit praetor Granatae Eg. 544. Chr. 1149. —

Saeculo Eg. VIII. *Abdalla Mohammad Ben Leb e)* magna iuris scientia praeditus multisque honoribus decoratus, decessit Eg. 747. Chr. 1346. —

#### Medici Almerienses.

*Mohamad Ben Ahmad f)* vulgo *Almarakschi* peritissimus medicinae scientiae fuit. Obiit Eg. 737. Chr. 1336. — *Abu Giaphar Ahmad Ebn Ali Ebn Khatema g)* descripsit pestem, quae in Hispania Eg. 748. Chr. 1347. Eg. 749. Chr. 1348. Eg. 750. Chr. 1349. grassata est. —

#### Historici Almerienses.

Saeculo Eg. V. *Ahmad Ben Omar Ben Ades Aladri Abulabbas h)* scripsit de antiquitatibus arabicis. Decessit Eg. 478. Chr. 1085. —

#### Saeculo

c) *Casiri* II. p. 81. coll. 74. a) *Casiri* II. p. 132. *Ferreras* III. p. 491. b) *Ferreras* VIII. p. 116. o) *Casiri* I. p. 486. d) *Casiri* II. p. 119. e) *Casiri* II. p. 119. f) *Casiri* II. p. 90. g) *Casiri* II. p. 334. h) *Casiri* II. p. 135.



Saeculo Eg. VI. *Mohamad Ben Malek Ben Abdelrahman Abu Abdalla i)* vulgo *Ben Alcazaz* scripsit historiam Almeriae. Obiit Eg. 559. Chr. 1163. — *Abdelrahman Ben Mohamad Abulcassem k)* vulgo *Ben Hobaisch* natus Eg. 504. Chr. 1110. Almeriae, sed Murciae vitam degebat, ibique decessit Eg. 584. Chr. 1188. scripsit de nominibus gentilitiis familiarum Hispanarum. —

Grammatici, Lexicographi, Rhetores Almerienses.

*Mohamad Ben Abraham Ben Salem Abu Abdalla l)* vulgo *Albius* scripsit praecepta grammatica et fabulas. Decessit Eg. 749. Chr. 1348. — *Ben Cassem Alcaschairi m)* ex قشاي prope Almeriam, commentator grammaticus. —

Poetae Almerienses.

Saeculo Eg. II. *Musa Ben Ahmad Abu Amram n)* vulgo *Abulzazi* ex vrbe Balzuz (بلذوذ) in tractu Almeriensi, multa carmina scripsit, quae Cordubensis *Abulkhatab Ben Hazam* publicavit. —

Saeculo Eg. VII. *Mohamad Ben Sandat Ben Abraham Abu Abdalla o)* poetica facultate nobilis, multa edidit carmina et orationes academicas. Obiit Eg. 637. Chr. 1239. — *Mohamad Ben Abdalla Ben Levi Abi Abdalla p)* vulgo *Ebn Alsajegh* Granatae literis operam dabat, Almeriae quaestor electus, tum iterum studiorum causa Cairum properavit. Condidit praeclara poemata. Decessit Eg. 705. Chr. 1305. —

Saeculo Eg. VIII. *Mohamad Ben Mohamad Abalvita Abu Baker q)* praeses regiae Granatensis Curiae et clarus poeta. Vitam explevit Eg. 738. Chr. 1337. — *Mohamad Ben Mohamad Ben Ahmad Ben Saluator r)* vulgo *Abu Abdalla*, multa carmina edidit. Obiit Eg. 755. Chr. 1354. — *Mohamad Ben Ali Ben Khatemat Alanfar Abu Abdalla s)* poeta nobilis, qui Eg. 750. Chr. 1349. peste extinctus est. —

Praeceptores Almerienses.

*Abdalla Ben Mohamad Ben Abdelrahman Abu Khaled* de quo supra iam diximus, cum sermo esset de iurisconsultis Almeriensibus Saeculi Eg. VI. — *Abdelrahman Ben Abdelcader Abulcassem t)* utriusque iuris doctor, Almeriae Canones perlegit ibique et Orientale itinerarium suum publicavit. Obiit Eg. 545. Chr. 1150. — *Obaidalla Ben Omar Ben Hescham Alhadhrami u)* Cordubensis, orator et poeta clarus, Murciae, Almeriae et Marochi bonas artes tradidit. Obiit Eg. 550. Chr. 1155. — *Mohamad Ben Ali Ben Omar Algassanita v)* vulgo *Ebn Alarbi*

i) *Casiri II. p. 127.* k) *Casiri II. p. 131.* l) *Casiri II. p. 74.* m) *Casiri I. p. 31.*  
 n) *Casiri II. p. 139.* o) *Casiri II. p. 89.* p) *Casiri II. pag. 75.* q) *Casiri II. pag. 92.*  
 r) *Casiri II. p. 74.* s) *Casiri II. p. 77.* t) *Casiri II. pag. 120.* u) *Casiri II. pag. 130.*  
 v) *Casiri II. p. 85.*



*Alarbi* in regione Almeriae natus Eg. 682. Chr. 1283. studuit literis Almeriae et Granatae. Septae rhetoricam docuit, denique in patria sua iurisprudentiam, quam et libris scriptis tractavit. Obiit Eg. 748. Chr. 1347. —

### §. 13. De academia Malacitana.

Vrbs Malacae iam anno Eg. 93. Chr. 711. in potestatem Arabum venit a). *Almotamed* siue *Aldaphar*, rex Hispalis inde ab anno Eg. 461. Chr. 1068. Malacam sibi subiecit b). Postea regno Granatensi adiungebatur, cuius rex *Mohamad Abcadilla Alhamar* Eg. 671. Chr. 1272. Malacam infestavit, ob crimen foederis, icti cum rege *Alphonso* c). Eg. 677. Chr. 1278. sub Mauritanorum ditionem venit vrbs, deuicta a *Jacobo Abu Josepho Ben Abdelhac* d) sed non diu Mauritanis subiecta fuit, nam iam Eg. 731. Chr. 1313. rex Granatae *Mohamad Ebn Nasri* Malacae propraetorem magna vi adiit, qui, *Osminum* Africanum in auxilium vocans, se ipsum Malacae regem constituit e). Denique Eg. 893. Chr. 1487. Malaca a *Ferdinando* expugnabatur. — Quod attinet ad academise Malacitanae originem, haec ad initium Eg. VIII. saeculi referenda esse videtur, nam hoc tempore primos doctores publicos Malacitanos reperimus.

#### Theologi Malacitani.

Saeculo Eg. VII. *Mohamad Ben Hassen Ben Mohamad Ben Abdalla Alanfar* f) vulgo *Ebn Alhiagi* magnus iurisconsultus et theologus. Obiit Eg. 607. Chr. 1212. —

Saeculo Eg. VIII. *Mohamad Ben Ahmad Ben Hoffain Abu Thaher* g) vulgo *Ben Saphuan* monachus Suphita scripsit de institutis ordinis sui et conciones ad vulgi captum accommodatas edidit. Obiit Eg. 749. Chr. 1348. — *Mohamad Ben Ahmad Ben Abdelrahman* h) vulgo *Alhaseli* monachus et concionator Granatensis scripsit de regulis peregrinationis Meccanae. Obiit Eg. 735. Chr. 1334. — *Mohamad Ben Ahmad Abu Abdalla* i) vulgo *Alcathan* praepositus coenobii Suphitarum Granatensium, cui Arabes post mortem sacellum consecrabant. Rigidissimus fuit disciplina sua. Obiit Eg. 750. Chr. 1349. —

#### Iurisconsulti Malacitani.

Saeculo Eg. V. *Abdalla Ben Ahmad Abu Abdalla Ben Abdelrahim Algassani* k) natus Eg. 456. obiit Eg. 543. Chr. 1148. —

Saeculo

a) *Casiri* II. p. 105. 251. b) *Casiri* II. p. 210. c) *Ferreras* IV. p. 322. d) *Casiri* II. p. 270. e) *Ferreras* IV. p. 571. f) *Casiri* II. p. 83. g) *Casiri* II. p. 93. h) *Casiri* II. p. 93. i) *Casiri* II. p. 93. 94. k) *Casiri* II. p. 137.



Saeculo Eg. VII. *Mohamad Ben Ali Algafani l)* vulgo *Ben Afaker* iurisconsultus et chronographus, scripsit de vtriusque iuris institutionibus. Obiit Eg. 636. Chr. 1238. — *Abulvalid Ben Abi Alsadad m)* vulgo *Albaheji* multa iuridica scripsit. Obiit Eg. 705. Chr. 1305. — *Mohamad Ben Ahmad Ali Algassani Aba Alcaffem n)* vulgo *Ebn Haphid Alamin* scripsit de legibus religionis Mohamedanae et de iuris institutionibus. Obiit Eg. 732. Chr. 1331. — *Mohamad Ben Mohamad Ben Mohareb Alfarikhi Aba Abdalla o)* vulgo *Ebn Abilgeischi* ius vtrumque doctis commentariis illustravit. Decessit Eg. 707. Chr. 1307.

Medici, historiae naturalis scriptores, chemici Malacitani.

Saeculo Eg. VII. *Abdalla Ben Ahmad Dhiaeldin p)* cognomento *Ebn Albaithar* Malacitanus, magnus philosophus et medicus, sed omnibus praestans in peritia rei herbariae. Opus egregium suum de simplicibus medicamentis, siue de plantis, ordine alphabetico dispositum est. Liber ipse inscriptus *الجامع لأدوية المفردة*. Auctor in eo agit de omnibus herbis, lapidibus, metallis, animalibus, quorum vsum longa comprobauerat experientia et quasi lance perpenderat. Diligentissime usurpat *Dioscoridem*, *Galenum*, *Aristotelem*, *Paullum Aeginetam* et alios his in disciplinis magnos viros, eos castigat, amplificat, emendat. Saepissime etiam ad fontes arabicos se recipit. Non Africanus fuit, quod *Herbelotio q)* placuit, sed secundum *Ioannem Leonem Africanum r)* in ciuitate Malacae in Baetica natus. Asiam et Africam studii sui causa perlustravit. Per tempus aliquod in seruitiis *Saladini* versabatur Cairi, inde redux in patriam clarissimum opus suum conscripsit. Idem *Leo Africanus* eum tandem Malacae Eg. 594. obiisse tradit, contradicentibus omnibus scriptoribus Arabum aliis, qui eum Damasci Eg. 646. Chr. 1248. e vita decessisse dicunt. — *Mohamad Ben Abdalla Ben Phathis Aba Abdalla s)* magnus medicus et politioribus literis clarus. Obiit Eg. 711. Chr. 1311.

Historici Malacitani.

Saeculo Eg. VI. *Abdelrahman Ben Abdalla Abu Zaid t)* vulgo *Alfahili* natus Eg. 509. Chr. 1115. descripsit vitas virorum illustrium, e centum monumentis selectas. Obiit Eg. 581. Chr. 1185. Marochi, vbi ius per plures annos docuerat. — *Abdelvahab Ben Mohamad Ben Ali Alcaisi u)* etiam *Almonscher* dictus, a loco منشور in Malacae territorio. Auctor

l) *Casiri* II. p. 126. m) *Casiri* II. p. 107. n) *Casiri* II. p. 81. o) *Casiri* II. p. 83. p) *Fabricii* bibl. graec. T. XIII. p. 281. *Casiri* I. p. 275. *Hottinger* bibliothecar. quadripart. p. 271. eiusd. biblioth. oriental. III. 2. 2. *Herbelot* p. 199. *Golii* praefat. lex. Arab. — q) l. l. r) *Casiri* I. p. 277. s) *Casiri* II. p. 75. t) *Casiri* II. p. 131. u) *Casiri* II. p. 133.



Auctor erat historiae Malacitanae. Obiit Eg. 598. Chr. 1201. — *Mohamad Ben Ali Ben Joseph Ben Mothreph Alamui v)* auctor annalium Malacae, natus Eg. 552. Chr. 1157. mortuus Eg. 636. Chr. 1238. —

Saeculo Eg. VIII. *Ali Ben Ahmad Ben Mohamad Alhasni w)* natus in vrbe بطرشيش in regno Malacitano, Granatae oratoriam et poesin professus est. Scripsit historiam Meccae et varia carmina. Obiit Eg. 750. Chr. 1349. — *Abulhassan Ali Abi Mohamad Abdalla Algiazam x)* edidit historiam regum Granatensium *Ben Nasser* nuncupatorum. Floruit Eg. 781. Chr. 1379. —

Grammatici, rhetores Malacitani.

*Mohamad Ben Ahmad Ben Ali Alanfar Aba Abdalla y)* cognomento *Ebn Coral* Granatae literis incubuit, ibique grammaticam docuit, deinde in patria rhetoricam publice profitebatur. Decessit Eg. 750. Chr. 1349. —

Poetae Malacitani.

Saeculo Eg. V. *Abdalla Ben Mohamad Albulioni z)* scriptor clarissimus suae aetatis et regi Granatae *Badiso Ben Habusi* acceptissimus. Obiit Eg. 440. Chr. 1048. —

Saeculo Eg. VI. *Abdelrahman Ben Abdalla a)* vulgo *Alschaili* ortus Eg. 507. Chr. 1113. Granatam se contulit studiorum causa et praeter varia philosophica opera multa reliquit carmina. Defunctus Eg. 581. Chr. 1185. — *Abulhassan Mohamad Solaiman b)* obiit Eg. 528. Chr. 1133. — *Abu Ali Hassan Ben Mohamad Ben Ali Alanfari c)* vulgo *Ebn Kosri* obiit Eg. 603. Chr. 1208. —

Saeculo Eg. VII. *Malek Ben Abdelrahman d)* vulgo *Ben Alpharagius, Ben Almorhal* natus Eg. 604. Chr. 1207. magnus rhetor et poeta. Granatae obiit Eg. 699. Chr. 1299. Scripsit de arte rhetorica, exercitationes rhetoricas et poeticas, poema de arte poetica et varia alia. — *Abdalla Ben Alhassan Alanfar e)* magnus interpret Corani et poeta. Rhetoricam et poesin Granatae publice tradidit. Edidit opera de arte poetica et rhetoricas poeticasque exercitationes. Obiit Eg. 656. Chr. 1258. — *Abdalla Ben Mohamad Alscharraif f)* decessit Eg. 703. Chr. 1303. auctor praeclarorum carminum. —

Saeculo Eg. VIII. *Ali Ben Ahmad Ben Mohamad Alhasni* vid. quae de eo inter historicos huius saeculi diximus. — *Abdalla Ben Joseph g)* vulgo *Ben Radhuan Alnahari* vir doctissimus quod attinet ad literas, sed etiam rerum civilium prudentia magnus. Egregius etiam poeta

v) Casiri II. p. 126. w) Casiri II. p. 111. x) Casiri II. p. 30. y) Casiri II. p. 83. z) Casiri II. p. 102. a) Casiri II. p. 104. b) Casiri I. p. 95. c) Casiri I. p. 99. d) Casiri II. p. 95-96. e) Casiri II. p. 100. f) Casiri II. p. 102. g) Casiri ibid.



poeta et orator. Floruit Eg. 760. Chr. 1358. — *Mohamad Ben Cassem Ben Ahmad Alanfar h)* natus Eg. 710. Chr. 1310. propensior fuit ad musicam et celeber poeta. — *Ali Ben Jahia Alphazari i)* plura composuit carmina. Obiit Eg. 750. Chr. 1349. — *Mohamad Ben Mohamad Ben Abraham Ben Isa Abu Abdalla k)* rhetor et poeta clarissimus. Obiit Eg. 716. Chr. 1316. —

Incertae aetatis: *Abilhokm Malek Ben Abi Zaid Abdelrahman Ben Almorgel l)* — *Abulabbas Ahmad Ben Hassan Ben Sebd Algioradi m).* — *Abu Amr Rada Ben Rada n).* — *Abu Abdalla Mohamad Ben Thaleb o).* —

## Philosophi Malacitani.

*Mohamad Ben Mohamad Alanfari p)* vulgo *Alfaheli* natus Eg. 678. Chr. 1279. iuuenis optimae spei, sed prouectiore aetate luxuriei, ganese et libidini totum se dedit. Multa tamen scripsit de traditionibus; de vita contemplatiua; de theologia mystica; de poenitentia; de peregrinorum continentia et reliq. Obiit Eg. 745. Chr. 1353. —

## Praeceptores Malacitani.

*Mohamad Ben Ali Ben Alphakhak Aba Baker Alarcoschi q)* (ارکشي) disciplina Xerensis, Malacam, Septam, Granatam incoluit, vbi grammaticam, iurisprudentiam et rhetoricam profitebatur. Obiit Eg. 723. Chr. 1323. Reliquit prolegomena in Coranum, syntagma de VII variantibus Alcorani lectionibus, collectionem XL traditionum et multa alia. — *Mohamad Ben Ahmad Ben Ali Algassani Aba Alcassem r)* vulgo *Ebn Haphid Alamin* in patria grammaticam et postea ius praelegit. Obiit Eg. 732. Chr. 1331. Tariphae in monasterio Suphtarum الكاتبة العظمى بطريف. — *Mohamad Ben Mohamad Abu Baker s)* vulgo *Alfangiali* theologiam docuit Granatae in regio collegio. Obiit Eg. 733. Chr. 1332. — *Othman Ben Jahia Alcaisi t)* philosophiam, medicinam et iurisprudentiam Malacae profitebatur. Obiit Eg. 735. Chr. 1334. — *Mohamad Ben Ahmad Ben Ali Alanfar Abu Abdalla u)* cognomento *Ebn Coral* Granatae per plures annos grammaticam docuit, tum Malacam, in patriam, redux, ibi rhetoricam tradidit. Decessit Eg. 750. Chr. 1349. — *Abi Zaidun Alschoili v)* professor Grammaticae Malacitanus, medio Eg. Saeculi VII. — *Mohamad Ben Ali Abu Abdalla Alabderita w)* vulgo *Aliatin* Malacae natus, orator et poeta clarus, quarum artium et primum in patria ludum aperuit, deinde iurisprudentiam

G 2

h) *Casiri* II. p. 91. i) *Casiri* II. p. 111. k) *Casiri* II. p. 75. l) *Casiri* I. p. 108. m) *Casiri* I. p. 96. n) *Casiri* I. p. 98. o) *Casiri* I. p. 99. p) *Casiri* II. p. 90. q) *Casiri* II. p. 84. r) *Casiri* II. p. 81. s) *Casiri* II. p. 91. t) *Casiri* II. p. 109. u) *Cas.* II. p. 83. v) *Casiri* II. p. 100. w) *Casiri* II. p. 85.



dentiam tradidit. Multa condidit carmina. Obiit pestilentia correptus Eg. 750. Chr. 1349. — *Mohamad Ben Abdelrahman Alkarsuthi x)*. Fessae natus Eg. 690. Chr. 1291. inde ab anno Eg. 725. Chr. 1324. Malacae iurisprudentiam docuit. Granatam adiit ut academicos de rebus literariis consuleret. A Christianis in itinere captus magno pretio redimebatur et tandem obiit Granatae Eg. 767. Chr. 1365. —

#### §. 14. De schola Velefiana.

Vrbs Velez in Lorcae ditione sita etiam Balaz s. Balsa dicebatur a). Origo Scholae Velefianae fortassis Saeculo Eg. VII. adscribenda.

##### Poetae Velefiani.

Saeculo Eg. VII. *Mohamad Ben Ahmad Ben Dand Aba Abdalla b)* vulgo *Ebn Alkomad* natus Eg. 638. Chr. 1240. poeta clarus, sed etiam, ut videtur, auctor libri theologici et iuridici. — *Mohamad Ben Mohamad Ben Ali Almadhagi Aba Abdalla c)* natus Eg. 688. Chr. 1289. denatus Eg. 734. Chr. 1333. poeta clarissimus. —

Saeculo Eg. VIII. *Mohamad Ben Mohamad Aba Abdalla d)* cognomento *Albadni* humanioribus literis et iurisprudentia excultus, docuit rhetoricam et ius in vrbe Velez et decedens Eg. 750. Chr. 1349. multa reliquit praeclara carmina. — *Abdalla Ben Abraham Aba Mohamad e)* vulgo *Ebn Almarabe* poeta nobilis, decessit Eg. 750. Chr. 1349. —

Incertae aetatis: *Abu Baker Ben Hagiar f)*. —

##### Praeceptores Velefiani.

*Mohamad Ben Mohamad Aba Abdalla* cognomento *Albadui*. Vid. supra. — *Mohamad Ben Ahmad Ben Farbu g)* docuit in vrbe Velez grammaticam et rhetoricam. Decessit Eg. 610. Chr. 1213.

#### §. 15. De schola Belienensi, Quesadana et Calioxena.

Denique nomina certe quarundam scholarum, de quibus nil fere praeter haec comperi, proferam. Altera nempe in oppido Belienae, ad Murciam pertinente, constituta fuit. Apud *Casiri a)* laudatur *Mohamad Ben Ahmad Ben Hassan*, laenensis, qui in illo oppido rhetoricam docuisse fertur. Sed ne tempus quidem quo vixit, compertum habemus.

Altera schola parum cognita, floruit in vrbe Quesadae. *Nasser Ben Abdalla Ben Abdelaziz Abu Omar Algaphak b)* ibi ius tradidit circa Eg. ann. 621. Chr. 1224.

Deni-

x) *Casiri* II. p. 85. 86. a) *Casiri* II. p. 125. b) *Casiri* II. p. 81. c) *Casiri* II. p. 81. d) *Casiri* II. p. 84. e) *Casiri* II. p. 101. f) *Casiri* I. p. 93. g) *Casiri* II. p. 125. a) *Casiri* II. p. 127. b) *Casiri* II. p. 127.



Denique Saeculo Eg. IV. in oppido Calioschae, siue Calioxae (قلبوشة) collegium viguit; nam hoc tempore *Joseph Ben Abraham Abulhagiag* c) vulgo *Althogri* Murcianus ibi ius docuit.

§. 16. *De constitutione, indole atque gubernatione academiarum et scholarum Hispano-Arabum.*

Recensuimus quam fieri potuit diligentissime varias academias et scholas per Arabes in Hispania institutas, quarum in parte meridionali quod maior pars a nobis sit reperta, non est, quod miraberis, cum Arabes, ex Africa traicientes, hic primas sedes fixerint, atque ibi per V saecula defederint.

De indole et constitutione harum academiarum et scholarum haec fere sunt tenenda. Omnis institutio iuuentutis apud Arabes proprie ad religionem pertinebat. Publica instituta ad eruditionem, quam ob rem, semper cum templis sacris (مسجد) coniuncta reperiiebantur. Duo eorum fuerunt genera. Alterum nempe scholae inferiores (مكتب), ita comparatae fuerunt, vt pueri inferioris ordinis ibi elementa legendi, scribendi et religionem ediscerent. Plurimi studiosorum simul victum publicis sumtibus accipere solebant. Quod attinet ad methodum docendi, primo pueri alphabetum arabicum ediscebant, s. literas; deinde differentiam singularum literarum secundum punctationem, tum compositionem literarum, porro vocales et reliqua; tandem pronuntiationem et denique Coranum, cui adiungebantur praescriptae pronuntiationis regulae a). Omnia enim Orientalium studia in grammatica et Corano tanquam in cardine vertebantur, vertunturque; quod ex singulorum doctorum virorum ita et historia eruditionis eorum apparet b). —

Alterum genus collegiorum, nomine مدرسة insignitorum, modo sacris Saracenorum templis adnexum erat, interdum per se constabat. Grammaticam; syntaxin, Coranum, iurisprudentiam et alias disciplinas ibi docebant, tum, مدرس, tum فقه, qui tamen saepius vicariis vti solebant. Eiusmodi academiae initio quidem ita erant institutae, vt solummodo ad promouenda studia iuris et theologiae facerent; quare etiam nisi, qui literis se vitamque addixerant (h. e. علام) auditorum numero adscribi non solebant. Eiusmodi studiosi ordini sacerdotum adscripti habebantur; ideoque moribundis testamenta conscribebant, vt scribae publici, auxilium ferebant, et priuilegio, puerilem aetatem

G 3

artibus

c) *Casiri* II. p. 139. a) *Dombay Gramm.* p. 41. *Muradscha d'Ohsson* T. I. p. 460.  
b) *Abdollahif* par *Sylv. de Sac.* p. 459.



artibus ad humanitatem informandi gaudebant c). Postea, literis magis excultis, imprimis priuatis studiis, etiam his in academiis alia disciplinarum genera sibi tractanda sumere, ita vt imprimis *multa* magis, quam *multum* memoria comprehenderent d). Ceterum plurima مدارس ita erant exstructa, vt singula saepius triginta conclauia continerent, in quibus tres vel quatuor studiosi literis incumbabant.

Singulis academiis et scholis rectorem quondam fuisse additum, ex institutorum ipsa natura apparet. Talem locum *Scherageddin Abu Giaphar Omar Alakhemita Alphakani e)* in collegio Granatensi obtinuit. Qua in re admiramur merito, tanta Arabes erga diuersae religionis cultores vsos esse indulgentia. Iudaeos enim academiae Cordubensi praepositos inuenimus f). Itaque Arabes doctrinae magis et eruditionis, quam superstitionis praeiudicataeque opinionis rationem habebant.

De examinibus, quae studiosis in academiis Hispanicis erant subeunda, dubitari non potest. De medicinae studiosis saltem certo constat; qua in re exemplum scholarum Cairensium eos esse secutos, verisimillimum est, in quibus g) periclitatio eruditionis iuuenum artis medicae studiosorum in more erat. *Achimbassi* i. e. medicorum principis, erat, illos, qui medicinam exercere volebant, de illius artis peritia sedulo percunctari, et post probatam tali specimine scientiam, publico testimonio iis veniam dare, vt per eam regionem libere morbis mederi possent h). Hoc examinis institutum etiam in Hispania obtinuit. *Abu Giaphar Ahmad Ben Isaac Alhofaini i)* medicus Cordubensis, scripsit مجالس الاطباء i. e. coetus, s. collegium medicorum, librum continentem 77 quaestiones, medicinae Candidatis proponendas \*). *Jahia Ben Mahmed Ebn Edden k)* librum suum de re medica tradidit *Albuhacemo*, vt ex eo de doctrina medicorum imperii Granatensis posset diiudicari. Opus ipsum confectum est Eg. 719. Chr. 1341.

Doctoribus academicis interdum praelectio et interpretatio singuli cuiusdam egregii libri mandabantur. Sic professoribus Cordubensibus, Murcianis, Valentinis et Granatensibus libri X. de iure canonico, a *Mohamad Ben Ahmad Abu Baker Ben Ali Giamara l)* Murciano Eg. saecul. VI. compositi, quos interpretarentur, traditi sunt.

Omnino

c) *Abdollarif* par Sylv. de Sac. p. 516. d) *ibid.* p. 462. e) *Casiri* I. p. 230. f) *Rodrig. de Castro* T. I. prolog. p. 3. text. pag. 11. 12. g) *Prosp. Alpin.* l. 1. c. 1. h) *Conring* suppl. p. 265. i) *Casiri* I. p. 299. \*) Eiusmodi sine dubio etiam est liber ms. Arabicus inscriptus ما لا يسا الطبيب حلة في مفردات الطب i. e. quid non licet medico ignorare circa simplicia medicinae. *Hinkelmannus* ad *Coranum* praef. p. 41., *Ravium* sequens, ex hac libri inscriptione, peruerse intellecta, *Masajessam* quendam auctorem sibi finxit, qui nunquam in orbi terrarum existit. k) *Hottinger* append. bibl. or. p. 14. *Antonii* bibl. T. 2. p. 407. l) *Casiri* II. p. 124.



Omnino academiae Hispano-Arabum refugium et praesidium omnium literarum fuerunt, quibus nempe mandata essent omnia ad rem literariam promouendam pertinentia. Sic opus dogmaticum de traditionibus, auctore *Abu Mohamad Alhassan Ben Abdelrahman Khalad Alramhermez m)* approbatum fuit ab academiis Hispanis, Syriacis et Aegyptiacis, annis Eg. 561. 611. 650. h. e. anno Christi 1165. 1214. 1254. *Abdelgani Ben Abdeluahed n)* Hierosolymitani opus dogmatico-canonicum Eg. 759. Chr. 1357. academia Granatensis et Eg. 770. Chr. 1368. academia Malacitana magna laude extulit. Libros nonnullos etiam lectioni commendabant, cuius rei exemplum afferam *Abu Amru Othman Ben Abdelrahman Alscharzuri o)* vulgo *Ebn Alsalah* opus de traditionum scientia, quod tantam illi laudem comparauit, vt academia Persica Eg. 722. Chr. 1321. et Arabica Eg. 730. publice praelegendum decernerent. Senioribus vero temporibus censura, certe librorum theologicorum, pontificibus Mohamedanae sectae mandata fuisse videtur *p)*. Propria etiam studia virorum doctorum certis finibus circumscribere studebant academiae, cum et singulis singula, quae perficerent, opera mandarent. *Nasiredin Ebn Affad q)* Hispalensis, in gratiam et obsequium academiae Hispalensis, carmina difficiliora poetarum principum ordine alphabetico disposuit, doctisque commentariis instruxit. *Mohamad Ben Abdelhac Algasanita r)*, Granatensis, iubente academia Granatensi, opus poeticum *Abulrabii Ben Abi Mohamad Valentini*, publici iuris fecit.

Ceterum academiae arabico-hispanae, vt auctoritate amplificarentur, et populum festis publice institutis allicere solebant, in quibus poetae et rhetores publicos sermones saepius habebant, qui mos laudabilis potius mihi, quam vituperandus videtur. Multa huius rei exempla apud *Casirium* obuia. *Mohamad Ben Isa Aba Baker s)* duas eiusmodi orationes reliquit, in academia Granatensi habitas.

*m)* Casiri I. pag. 539. *n)* Casiri I. p. 517. *o)* Casiri I. p. 526. *p)* Casiri II. p. 336. *q)* Casiri I. p. 114. *r)* Casiri I. p. 135. *s)* Casiri II. p. 77.



## CAP. II. DE BIBLIOTHECIS HISPANO-ARABIBVS.

### §. I. *De bibliothecis Hispano-Arabum in uniuersum.*

Arabes in Hispania, literis apud eos magis magisque excultis, mox aegre bibliothecarum suppellectili carebant. Doctrinae plurimae non ex ipso ingenio omnino possunt hauriri, praesertim cum necesse sit, ut cognoscantur placita virorum doctorum praeteriti temporis, maxime si de rebus historicis sermo sit. Quamquam vero Hispania cum Oriente et Africa coniuncta fuerit, tamen exemplaria librorum magno tantum praetio parabantur partim ob sumtus traiectus, partim ob impensas in materia scriptionis comparanda, nempe membrana a), partim ob sumtus e descriptionibus Codicum obortos. Artem typographicam enim infelix illa aetas non cognouit, et si cognouisset, tamen sine dubio fastidiuisset, cum et nostris temporibus Orientales inuiti tantum libris typis exscriptis vtantur.

Itaque primo loco de meritis Arabum in emendanda materie scribendi praedicandum erit. *Montfaucon* b) prima vestigia nostrae chartae in Codice Parisiensi anni 1050 se reperisse testatur. Alii vsum chartae Graecis saeculi IX et X. vindicare voluerunt c), alii anno 1470 primam chartam esse confectam contendunt. Sed frustra, nam longe ante hoc tempus Arabes charta vsos esse constat. Apud Sinas, Persasque vsus illius antiquissimus fuit, quod *Ali Ben Mohamad* d) *Samarcandaeus* docuit. Eg. 88. Chr. 706. *Iosephus Amru* e) *Meccanus* in patria chartae confectionem detexit, eiusque vsum Arabes docuit. Sic cum Arabibus vsus chartae scriptoriae in Hispaniam venit.

Ita descriptiones Codicum manu scriptorum facilius, et minori praetio institui potuerunt. Quam diligentes autem Hispano-Arabes in hac re fuerint, e *Casirio* apparet, quem si adeas, innumera inuenies exempla f). *Obaidalla Ben Ali Ben Galendo* g) *Caesaraugustanus*, *Hispalis* incola, qui *Marochi* obiit Eg. 581. Chr. 1185. integram paene bibliothecam exscripsit, omnesque fere Codices notis eruditis illustrauit. *Jahia Ben Adi* h) tantae fuit in calligraphia solertiae, ut intra vnus diei et noctis spatium centum circiter folia scribendo impleret i). Vtilissimum sane institutum, quamquam interdum in  
vanos

a) *Andres* l. I. p. 114. b) *Histoire de l'académie des Inscriptions* T. IX.  
c) *Andres* l. I. p. 200. d) *Casiri* II p. 9. e) *Casiri* ibid. *Andres* l. p. 200. f) cf.  
tantum II. p. 130. g) *Casiri* l. p. 247. h) *Casiri* l. p. 247. i) cf. *Abulfaragius* p. 317.  
Verf. lat. p. 209.



vanos lusus mutatum. Respice Hispalensem *Ahmad Ben Mohamad Ben Musa Ben Alariph* k) qui Cordubae decessit Eg. 536. Chr. 1141. ita calligraphiae peritum, ut singuli versus ab eo exarati alia prorsus manu descripti viderentur. Admiranda certe hac in re diligentia Arabum Hispanorum, si verum est, quod *Casiri* l) refert, plurimos libros literis Cuphiceis exaratos in Hispania esse descriptos, siue compositos, hoc enim modo maxima eorum librorum pars exarata est, quos in catalogo *Casiri* laudatos reperimus. Longe certo maior eorum numerus esset, nisi voluminum ingens copia in bibliotheca Escorialensi flammis esset absumpta die VII. Junii anni MDCLXXI m). — Caeterum ferioribus temporibus cum Arabes linguas occidentales didicerint, verisimile est statuere, eos in bellis cum Christianis gestis etiam e horum bibliothecis eos demisse libros, quorum argumentum ad literas a se excultas pertinebat, iisque bibliothecas ornasse \*). Constat caeterum, Christianos tempore inuasionis Arabum bibliothecas in ecclesias transportasse. Sic Comes *Adalphus* bibliothecam in sancto Aciscii templo reposuit n).

Haec haecenus. Iam de singulis bibliothecis Hispanis ab Arabibus constitutis videbimus. Erant vel publicae, vel priuatae. A priuatis publicae videntur originem duxisse, quod partim ex historia nonnullarum bibliothecarum publicarum Hispano-Arabum apparet, partim e rerum natura iam certum videtur. Publicae enim bibliothecae literarum studium magis commune et per omnes ciuium ordines propagatum arguunt. Singuli autem prius literis operam dare solent, quam vniuersae ciuitates.

Copiosius possemus hac de re differere, si liceret fontes Arabicos de bibliothecis Hispanis adire, cum plures hoc de argumento scripserint. *Ben Alkhathibi* o) in libro analectorum descripsit vrbes a se perillustratas, simulque recensionem addidit virorum doctissimorum ex iis ortorum et bibliothecarum ibi repertarum. *Abi Baker Mohamad Ben Khair Ben Khalipha* p) Hispanus descriptionem edidit septuaginta bibliothecarum, quae in variis Hispaniae vrbibus ad publicum vsum tunc tempo-

k) *Casiri* II. p. 135. l) *Casiri* I. p. 46. m) *Casiri* praefat. Vol. I. p. 5. \*) Omnino vterque populus et Hispani et Arabes alter alterius linguae sedulo operam dedisse videtur. Quare etiam in Hispania libri sunt reperti sermone Hispano, sed literis Arabicis, et in Africa libri arabico idiomate, sed literis Hispanis exarati. Not. et extr. T. 4. p. 626. Multa etiam vocabula, e fonte arabico cadentia, ab Hispanis ciuitate donata reperiuntur. Qua de re omnino videantur opera haec: vocablos arabigos introducidos en la lengua Castellana, recopilados en Granada por el santo officio. *Petri de Alcala* vocabulista aravigo en letra castellana. Salam. 1505. 4. *Francisc. Lopez* syllabus corruptarum vocum arabicarum, quae in lingua hispanica vsurpantur. 1600. n) *Schott* Hispania illustrata T. IV. p. 221. o) *Casiri* II. p. 169. p) *Casiri* II. p. 71. et ex eo *Andres* T. I. p. 123.



temporis patebant. Idem omnes illas bibliothecas perlustrauerat, lucubrationemque suam vsque ad annum Eg. 520. Chr. 1126. perduxerat. Etiam *Abu Abdalla Mohamad Ben Giaber* q) anno Eg. 715. Chr. 1315. descripsit bibliothecas priuatas et publicas a se visas. — Ceterum, si licet antiquos Orientalium mores cum recentioribus comparare, cuique bibliothecae publicae custos erat additus, qui per omnes hebdomadis dies, excepto die sacro, petentibus libris inspiciendos et euoluendos tradidit, ita tamen, vt libris modo in bibliotheca ipsa, nunquam inter priuatos parietes vterentur. Etiam catalogos librorum conficere solent, qui autem non solum inscriptionem libri cuiusque continent, sed etiam de auctore et argumento, in libro tractato, agunt.

### §. 2. De bibliothecis priuatis.

*Mohamad Ben Raphat Alamuit Jazidita* a) origine Illiberitanus, ortus in oppido Toros (طروش) Granatae et Cordubae literis vacans, insignis tum iurisconsultus et philologus magnam voluminum copiam proprios ad vsus, accurata manu exscripserat, quam postea testamento Cordubensi bibliothecae legauit. Obiit Eg. 303. Chr. 915.

*Aischa Bent* b) filia *Ahmedi* ducis, poetria Cordubensis, cuius carmina magna tum laude in academia Cordubensi legebantur, moriens Eg. 400. Chr. 1009, reliquit locupletissimam et lectissimam bibliothecam.

*Abdelrahman Ben Othman Alsadphi Abulmethreph* c) Toleti Eg. 327. Chr. 938. natus, studiorum causa Orientem cum peragrasset, praetiosiores Codices vbique magno pretio coemptos secum in Hispaniam asportauit. Decessit Eg. 403. Chr. 1012.

*Ahmad Ebn Mohamad Abu Giaphar* d) vulgo *Ben Maimon* magnam supellectilem librorum conquisiuerat, quam vero flammae, urbem Toleti corripientes, absumserunt. E vita cessit *Ahmedus* Eg. 400. Chr. 1009. —

*Abdalla Ben Hajan Alruschi* e) Valentinus, iurisconsultus, tam copiosam bibliothecam sibi comparauerat, vt obeunte eo Eg. 484. Chr. 1091. haeredes eius voluminibus saccos centum et quadraginta implerent. —

*Abdalla Ben Mohamad* f) vulgo *Dilnun Abu Abdalla* e tractu Guadalaxarae natus Eg. 500. Chr. 1106. ad libros rariores colligendos Hispaniam, Syriam et Africam perlustrauit. Eius bibliotheca triginta millibus aureorum aestimata fuit. Decessit Septae Eg. 591. Chr. 1194. —

*Abi-*

q) *Casiri* II. p. 162. a) *Casiri* II. p. 89. b) *Casiri* II. p. 149. c) *Casiri* II. p. 144. d) *Casiri* II. p. 140. e) *Casiri* II. p. 138. f) *Casiri* II. p. 120.



*Abilhagiag Joseph Ben Abi Isac Ben Nahmisch g)*, ni fallor Tole-  
tanus, etiam bibliothecam habuit clariorem. In eius vsum describe-  
bantur plures Codices Eg. 623. Chr. 1226. —

*Abdelrahman Ben Joseph Ebn Rochia Alazharami h)* Fessanus natus,  
Cordubam inhabitans, bibliothecam egregiam habuit, quae testamento  
filiae legata, quatuor aureorum millibus veniisse traditur. Decessit  
Eg. 605. Chr. 1208.

### §. 3. De bibliothecis publicis.

#### Bibliotheca Cordubensis.

Primo instituta a nonnullis fertur ab *Hakemo II*, qui Eg. 350.  
Chr. 961. Cordubensis regni imperium acceperat. 600000 volumini-  
bus constituisse dicitur *a)*. Index librorum horum implevit 44 volu-  
mina, nisi fortassis huius rei auctores falsa quaedam hic tradunt. Con-  
stat enim *b)* *Saladinum* Eg. 567. Chr. 1171. extincto Fatimitarum in  
Aegypto chalifatu, cum potiretur bibliotheca regia 100000 volumina  
tantum reperisse, cum in Aegypto tamen longe diutius iam studia li-  
terarum floruerint. Hoc autem constat, quod hic nobis sufficiat,  
*Hakemum II.* bibliothecam Cordubensem emendo Codices, multosque  
exscribendos curando ditasse. Caeterum, quod vulgo dicunt, *Hake-*  
*mum II.* fundatorem illius bibliothecae fuisse, quam falsum sit, quis-  
que videt, cum iam antea a nobis narratum, *Mohammedem Ben Ra-*  
*phat Alomui Jaziditam* anno Eg. 303. Chr. 915. mortuum bibliothecam  
propriam regiae Cordubensi legasse, quam ergo iam ante hunc annum  
fundatam fuisse necesse est.

#### Bibliotheca Toletana.

*Josephus Ben Abdelaziz Ben Odaisa c)* vulgo *Abulhagiagaeus* ex  
oppido Schorion (شورون) natus, Toleti iurisprudentiam docuit, ibi-  
que ad publicum vsum bibliothecam conegit. Decessit Eg. 505.  
Chr. 1111. —

#### Bibliotheca Granatensis.

Saepissime vero Granatensem bibliothecam apud *Casirium* lauda-  
tam reperimus, ex qua postea multi Codices in bibliothecam Escuria-  
lensem sunt translati *d)*. Ineunte saeculo Eg. VIII. *Mohamad Ben Ah-*  
*mad Ben Pharag Ben Schocr al Aba Abdalla e)* Tartensis praefectus bi-  
bliothecae fuit, quum antea bibliopolae artem in ipsa Granatae vrbe  
exercuisset. Ob diplomatis cuiusdam regii furtum in exilium missus,  
H 2 mortuus

*g)* *Casiri* I. p. 258. *h)* *Casiri* II. p. 132. *a)* *Russel* I. l. Th. II. S. 48. *Casiri* II.  
p. 38. 201. 202. *b)* Quod iam in prolegomenis monuimus. *c)* *Casiri* II. p. 148. *d)* *Ca-*  
*siri* I. 5. 37. et multis locis. *e)* *Casiri* II. p. 80.



mortuus est Eg. 732. Chr. 1331. Caeterum bibliotheca Granatenfis abundasse videtur libris rarissimis, quorum catalogus ab anno Eg. 611. Chr. 1214. ad calcem Cod. Escorialensis MCXXV apud *Casirium* f) reperitur.

Bibliotheca Velefiana.

Diu bibliotheca publica caruisse videtur Velefiana schola. *Mohamād Ben Mohamad Ben Ali Almadhagi Aba Abdalla* g) Velefianus, Eg. 688. Chr. 1289. natus, moriens bibliothecam reliquit locupletissimam vndique conquistam et comparatam, ex qua deinde publica bibliotheca conflata est. —

Bibliotheca Malacitana.

Etiam haec bibliotheca legatis donis conflata videtur. *Mohamad Ben Mohamad Ben Edris Ben Malek Alcodai Aba Baker* h) vulgo *Alkailuz* Olyssiponensis, rhetor et poeta clarus, decessit peste correptus Eg. 750. Chr. 1349, collegio Malacitano haerede ex quadrante relicto, cuius pars amplissima erat bibliotheca. Simili modo *Mohamad Ben Mohamad Ben Lebi Alkanani Aba Abdalla* i) Malacitanus, vir immensae doctrinae, qui quonam tempore floruerit, non liquet, bibliothecam suam collegio Malacitano legavit.

CAP. III.

DE ITINERIBVS LITERARVM CAUSA AB HISPANO-ARABIBVS SVSCEPTIS.

Quantum ad ingenium humanum melius excolendum cognitio aliarum regionum valeat, non est quod hoc loco fusius exponamus, cum omnes omnium temporum clarissimi viri in eo consentierint \*). Etiam inter Arabes Hispaniam incolentes plures videmus, literarum propagandarum atque excolendarum causa, itinera suscepisse. Videtur per ea tempora solemnis fuisse virorum doctorum mos, in varias orbis plagas excurrere, partim, quod etiam nostris temporibus fieri solet, viros literatos visendi, consulendique gratia, partim eorum scripta cum hispanis academiis communicandi causa. Alterum hoc quidem nostra aetate ratione faciliore effici potest, florentibus artis typographicae et cursus publici vtilissimis institutis. Hispano-Arabes  
pera-

f) I. p. 465. g) *Casiri* II. p. 81. h) *Casiri* II. p. 83. i) *Casiri* II. p. 83. 84.  
\*) De duobus Mohammedanis saeculo nono Indiam et Sinam adeuntibus vid. *Notices et extraits*. V. I. p. 156.



peragraré solebant singulas prouincias Asiae et Africae, adibant Mec-  
cam, Bagdadum, Balkum, Samarcandum et Nisaburem, quarum in-  
colae, cum et ipsi in Hispaniam migrare solerent, nobis documentum  
praebent, et Hispaniae viros haud defuisse clarissimos, tali admiratione  
atque honore minime indignos; praecipue autem Basoram se contu-  
lerunt, ad studium linguae Arabicae, ibi florentissimum, excolendum \*).  
Caeterum studium exterarum regiones visendi etiam Iudaeos in Hispania  
habitantes inuasit, quorum plures itinera excolendarum literarum  
causa suscepisse e multis documentis comperimus, de quibus adeun-  
dus tantum *de Castro* a). Talia itinera etiam non multis incommodis  
premebantur; vbique terrarum enim beneuole excipiebantur viri docti,  
aut ab iis, qui in studio literarum versati erant, aut a doctoribus, qui  
scholas, templis sacris additas, gubernabant, aut a principibus ipsis,  
qui saepius hospitia instituebant in usus virorum doctorum peregrinan-  
tium. Sed videamus singula.

*Mothreph Ben Isa Algassani Abu Abdelrahman* b) Granatensis,  
chronographus et geographus, Hispaniam et Africam peragrauit, vt  
audiret viros propter literarum studium celeberrimos. Decessit  
Eg. 377. Chr. 987.

*Abdelrahman Ben Othman Alsadphi Abulmuthreph* c) Toletanus,  
studiorum causa Orientem perlustrauit, indeque multos Codices secum  
in Hispaniam exportauit. Decessit Eg. 403. Chr. 1012. —

*Ahmad Ben Omar Ben Anes Aladri Abulabbas* d) Almeriensis in  
Asiam profectus est, vt audiret viros huius temporis literarum studio  
claros. Obiit Eg. 478. Chr. 1085.

*Mohamad Ben Khalaph Ben Saed Algasani* e) vulgo *Alabli* Sil-  
uensis Asiam et Africam studiorum causa peragrauit. Decessit Eg. 547.  
Chr. 1152. —

*Abu Mohamad Abdelhac Ben Athia* f) edidit Eg. 533. Chr. 1138.  
itinerarium Arabico-Hispanum. —

*Abdalla Ben Isa Ben Abi Habib Abu Mohamad* g) Siluensis, vir  
immensae doctrinae et ad praefecturae in patria honorem euectus.  
Sed studiorum amore permotus hoc munere se abdicauit iterque per  
Africam et Asiam literarum et literatorum causa suscepit. Obiit apud  
Persas Eg. 551. Chr. 1156. —

*Abdalla Ben Mohamad* h) vulgo *Dilnun Abu Abdalla* ex tractu  
Guadalaxara, de quo iam supra diximus, Hispaniam, Africam et  
Syriam

H 3

Syriam

\*) Oelsner S. 193. a) *de Castro* I. p. 21. b) *Casiri* II. p. 147. c) *Casiri* II.  
p. 144. d) *Casiri* II. p. 135. e) *Casiri* II. p. 121. f) *Casiri* II. p. 165. g) *Casiri* II.  
p. 128. h) *Casiri* II. p. 120.



Syriam librorum emendorum causa peragrauit. Decessit Eg. 591. Chr. 1194.

*Abdalla Ben Soliman Abu Mohamad i)* vulgo *Ebn Hanthallo* Granatensis, ob munerum grauitatem, cum nempe praefectus plurium urbium Hispaniae esset, intra fines patriae se continuit et ad audientes viros doctos tantum Valentiam, Saetabin, Almeriam, Cordubam, Hispalin et Malacam migravit. Decessit Granatae Eg. 612. Chr. 1215.

*Abdelmalek Ben Ali Ben Said Ben Khalaph Algassani k)* alias *Abu Maruan* Almeriensis in Orientem profectus est, vt virorum clarorum scholis interesse possit. Magna librorum copia collecta, cum in patriam rediret, naus sua, prope Malacam a Christianis capta. Decessit Eg. 614. Chr. 1217.

*Obaidalla Alcasem Ben Joseph Ben Ali Altagibi l)* Valentinus in lucem emisit Eg. 626. Chr. 1228. itineris Hispano-Africani descriptionem.

*Mohamad Ben Jahia Ben Hescham Alkhazragita m)* vulgo *Ebn Albardhai* Asiam peragrauit viros in eloquendi arte versatissimos consulturus, vt linguam arabicam in Hispania puriorem et cultiorem redderet. Decessit Eg. 646. Chr. 1248.

*Mohamad Ben Ahmad Abu Abdalla n)* vulgo *Ebn Aliatim* Almeriensis Hispaniam, Africam et Asiam literarum causa perlustrauit. Postea virorum doctorum, quos cognouerat, vitas et scripta publicauit. Obiit Eg. 663. Chr. 1264.

*Ali Ben Musa Ben Said o)* natus in Alcala la Real per Africam et Asiam profectus est. Obiit Tuneti Eg. 685. Chr. 1286. —

*Abu Mohamad Alabderita p)* Valentinus auctor itinerarii Africani prodeuntis Eg. 688. Chr. 1289, quod de literatura et literatis Africae agit.

*Abu Abdalla Mohamad Ben Giaber q)* Accitanus, de quo iam supra dictum est. Hispaniae, Africae et Syriae loca peragrauit Eg. 715. Chr. 1315. et de viris doctis eorum, opus composuit.

*Mohamad Alcaisi Aba Abdalla r)* vulgo *Ebn Geber* Accitanus, vt cognosceret literatos Orientem et Occidentem perlustrauit, eorumque vitas descripsit et opera. Denatus est Eg. 746. Chr. 1345.

*Obaidalla Ben Abdalla Aischun Almapherita s)* studiorum causa varias regiones perlustrauit.

i) Casiri II. p. 100. Firaz von Dombay Geschichte der mauritanischen Könige. Th. 2. S. 142. k) Casiri II. p. 121. l) Casiri II. p. 169. m) Casiri II. p. 126. n) Casiri II. p. 125. o) Casiri II. p. 110. p) Casiri II. p. 165. q) Casiri II. p. 162. r) Casiri II. p. 87. s) Casiri II. p. 130.



## CAP. IV.

DE NONNVLLIS ARABVM IN HISPANIA MINORIS  
MOMENTI INSTITVTIS LITERARIIS.

Varia esse et praeter academias et bibliothecas instituta, quibus literae suffulciri et augeri possunt, quisque videt. Et in Hispania talia reperimus, quorum recensio hic est.

Primum nempe Cordubae accipimus academias linguae arabicae, rhetoricae et poeticae institutas esse a *Mohamad Ben Joseph Ben Abdalla Altamim Almozen* vulgo *Aba Althaher* dicto, qui Cordubae decessit Eg. 538. Chr. 1143. Vir ille Caesaraugustanus singularis fuit eloquentiae et plures euulgauit sermones in illa academia habitos, quos ad modum confessorum Hariri denominauit confessor Cordubenses a).

Aliud eiusmodi institutum fuit Granatae, academia nempe Alcoranistica, quae in interpretando, recensendo et explicando Coranum verfabatur. Auctor illius fuit *Abdalla Ben Jabia Ben Abd Soliman Abu Alcaffem* b) vulgo *Ebn Alrabi*, Cordubensis, magnus sui temporis philologus et iurisconsultus, qui et praefuit Mundae, Rondae, Malacae et Granatae. Decessit Eg. 666. Chr. 1267.

Saetabi *Mohamad Ben Mohamad Abu Amer* c) vulgo *Almoncarrab* Saetabensis, historicus clarus, primam instituit academiam historicam, ante annum Eg. 541. Chr. 1146.

Denique vt hunc honoris causa nominem, *Mohamad Ben Ali Ben Pharah* d), medicus nobilis fuit ex vrbe Corella, excellens botanices scientia, *Nasseri*, Accitanae regis medicus electus, hortum herbarium in aedibus regis instruendum curauit.

## EPIMETRA.

## I. De literatura Hispano-Arabum per Europam dispersa.

Omnes fere disciplinae ab Arabibus in Hispania esse tractatas vidimus; atque haec sine dubio e studiis eorum fructus ceperunt, quamquam nulla ad perfectionis gradum aliquem ab iis fuerit producta. Priuati enim commodi studium (viri docti enim a principibus maxi-

a) *Casiri* II. p. 78. b) *Casiri* II. p. 101. *Andres* I. p. 255. Hic quamuis e *Casirio* hauserit, male eius sensum capiens, Cordubae hanc alcoranisticam academiam floruisse contendit, errore, quem recte arguit auctor anonymus Hispanus in libro inscripto: *Disertacion historica sobre las Sociedades, colegios y academias etc.* Auctor caeterum singulare quid affirmare videtur, quippe qui nulla esse Saracenorum de literis merita contendit, Christianorum autem et illius temporis doctrinam omni laude superiorem existimat. Vides partium studium in religione, quam ineptas et absurdas opiniones semper pariat! c) *Casiri* II. p. 121. *Andres* I. p. 254. d) *Casiri* II. p. 89.



maximis praemiis ornabantur) *a*), et ambitio detestanda multos ad literarum studium incitavit. Deinde cum e graecis fontibus, saepissime deprauatis, haurirent, cum imaginationi plus tribuerent, quam philosophiae et naturae perscrutationi (nempe superstitio eos retinebat), apparet multas fuisse causas, quare non plus commodi literis attulerint. In eo autem maxime Arabes literis utiles fuisse videntur, quod colligerent et quasi coaceruarent opes et thesauros literarios, illis temporibus, quibus tenebrae omni fere terrarum orbi incumbebant. Atque ita immortaliter de bonis literis meruerunt Arabes; ita ut, si sermo est de restauratoribus literarum temporibus mediæ ævi Arabes potius quam paucos illos Graecos transfugas nominem, qui praeter linguae graecae cognitionem, omnium disciplinarum expertes erant.

Quodsi quaerimus de propagatione literarum bonarum apud Arabes illis obscuris temporibus servatarum, facilis est responsio. Arabes enim Palaestinam, Syriam, Armeniam utramque, Asiam minorem, Persiam, Indiae partem, Aegyptum, Numidiam, Barbariam usque ad Nigri flumen, Lusitaniam, Hispaniam, partem Italiae, Siciliam, Cretam, Cyprum, et alias maris mediterranei insulas sibi subiecerant, ita ut omnis terrarum orbis, literarum lumine collustratus, vnum tantum agnosceret dominum. Adfunt etiam aliae rationes. Primo enim illa aetate arctior confociatio inter Orientem et Occidentem fuisse videtur, quae multa facere potuit ad literas orientales et occidentales promouendas; etiam si Arabes tantum in Hispania familiaritatis vinculo cum Africanis coniunctos cogitemus; qui ipsi societate cum Oriente et Occidente iuncti erant. Postquam enim Arabes inde a septimo saeculo Syriam, Aegyptum et omnem Africam septentrionalem sibi subiecerant, Alexandria non amplius sola mercaturam fecit cum iis, qui Europam incolebant. Respublica Veneta, ut hoc exemplo utar, iis servos, e regionibus Caucasi petitos armaque vendidit, lucri cupidine superante religionis praeconceptiones. Interdicta enim pontificis maximi contemnebant *b*), neque opprobria imperatorum Byzantinorum curabant *c*). — Porro Iudaei, per maximam partem Europae dissipati, maximeque in Hispania florentes (quam regionem, praecipue urbem Cordubam, maximus eorum numerus petierat anno 1040, quo a chalifis Babylonia expulsi erant *d*)) usque ad annum 1492, quo a Christianis in exilium mittebantur, illam coniunctionem Occidentis cum Oriente alere et continere valebant. Satis enim instructi linguae arabicae scientia

*a*) *Casiri* II. p. 28. 37. *Ol. Cels.* p. 267. *b*) *Marin* storia civile. T. I. p. 206. T. II. p. 55. *c*) *ibid.* II. p. 161. *d*) *Bartolucci* T. III. p. 668.



tia e) atque cum omnibus fere populis coniuncti, plurimum valebant ad literas propagandas f). Denique Occidentales ipsi, literarum studio expergefacti quasi e somno, fontes literarios ipsos in Hispania adibant. Paucos horum virorum, auctoritate magna pollentes, nominasse sufficiat. *Gerbertus*, inde ab anno Chr. 999. pontifex maximus sub nomine Sylvestris II, Cordubae philosophiae arabicae et mathematicis literis operam dederat g). Inprimis arithmetica et geometriam excoluit, et fortassis primus zifras arabicas ex Hispania in reliquas Occidentis regiones transplantavit. *Adelardus* Anglus saeculo vndecimo redux ab itinere per partem ditionis Arabiae, latine reddidit Euclidis elementa h). Saeculo XII *Robertus* Retenenfis Anglus et *Hermannus*, Dalmata primi in Hispania ipsa Coranum latinum fecerunt i). *Danielus Morleyus*, Anglus, clarissimus sui temporis mathematicus circa annum 1190 Toletum adiit studiorum causa k). Multum interesset exponere, de studio linguae arabicae medio aevo propagato; quam tamen quaestionem mihi, brevitatis studio, praetereundam esse censui. Vnde enim hauserunt scientiam linguae arabicae illi Iudaei, quibus saeculo decimo tertio *Alphonsus* utebatur ad conficiendas claras illas tabulas astronomicas, quas maximis sumptibus edi iussit, nisi ab Arabibus Hispanis? Christiani ipsi orientalium linguarum studia promouere studuerunt. *Raymundus*, Penyafurtenfis, ordinis Sancti Francisci monachorum praeses, literaturam arabicam et iudaicam propagare studuit l). *Gerardus* Cremonensis saeculo XII adiit Toletum, ut edisceret linguam arabicam, quam edoctus deinde *Ptolemaei* *Almagestum* et opera medica *Rhazis* et *Avicennae* latine interpretatus est.

Nullus erat finis, si singulas disciplinas enumerare vellem, quarum in studiis qui versabantur, Arabes sibi et praeceptores et moderatores eligebant. Cuius rei vnum exemplum attulisse sufficiat. Qui nempe scholae medicae Salernitanae praeerant, compendium medicum conscribi curarunt, secundum praecepta scholarum medicarum Fessanae, Cordubensis et Toletanae, in usum studiosae iuventutis in hac Salernitana, tum temporis totius occidentis clarissima Aesculapii sedem m). Etiam hebraicae grammaticae studium postea Iudaei ad normam grammaticorum Arabum, qui de sua scripserant lingua, instituerunt n).

Qualem

e) *de Castro* I. p. 5. cf. Indicem huius libri, in quo 32 Rabbini Hispani memorantur, qui arabice libros exarabant (rabinos españoles, que escribieron en arabe). f) *Fabricius* XIII. p. 254. g) *Pezii thesauro* T. I. P. II. p. 147. inest opus mathematicum Gerberti. h) *Selden* ad *Eutych.* p. 156. i) *ibid.* p. 157. k) *Ol. Cels.* p. 383. l) *Henke Kirchengeschichte* Th. II. S. 329. m) *Ackermann histor. stud. medic. Salernitan.* n) *Hotsinger Smegma* p. 119.



Qualem fructum singulae disciplinae ex illis institutis Arabum in Hispania ceperint, difficile dictu foret, cum desint fontes; tamen haud parum quaedam certe profecisse videntur. Apparet hoc ex Hispano-Arabum in sola poetica arte inuentis. Hispano-Arabs fuit *Ali Ebn Taher Alhaiti* o), qui primus omnium Arabum de poetica licentia scriberet. Hispano-Arabs *Mehieldin Alarbi Alhatemi Althai*, Cordubensis, excogitavit carmina ordine alphabetico disposita, decem versibus constantia. Obiit Eg. 638. p). *Ahmad Ben Abdrabboh* Hispano-Arabs primas edidit odas, eiusque vestigiis postea plures egregii poetae institerunt, quorum catalogum vide apud Casirium q). Neque tamen poesis prae reliquis disciplinis ab Hispano-Arabibus fuit exulta. Alia vero inuenta, quae a nonnullis Arabibus in Hispania tribuuntur, hoc loco praetermittenda censuimus, quippe quae longiori disceptationi locum darent. Dico inventionem notarum numerorum r), vsum magnetis lapidis s), tormentorum bellicorum et pulueris nitrati t), croci u), vini adusti, texturae filorum bombycis v) et rotarum cuiusdam generis, vasibus ligneis instructarum, quibus utebantur in hortis rigandis w).

## II. De versionibus graecorum auctorum ab Arabibus confectis.

Omnis fere literatura Arabum ex graecis fontibus deriuanda est. *Aristotelem, Hippocratem, Galenum, Ptolemaeum, Dioscoridem, Apollonium* Laodicensem et *Pergaeum, Archimedem, Theodosium, Autolycum, Aristarchum, Hipparchum* et *Euclidem* maxime tractarunt. Talibus igitur tantum auctoribus studuerunt Arabes et in vernaculam linguam converterunt, quibus mathematica, historia naturalis, physica, astronomia et medicina illustraretur. Poetas graecos tantum abest, ut studio suo amplecterentur, ut potius ipsis tanquam monotheismi osiores inuisi essent: praetereaque iis frigere videbantur. Ex omni orientali antiquitate solus *Theophilus Edessenus*, monachus Maronita, *Almodi* regnante, *Homeri Iliadem* syriace reddidit, circa annum Chr. 770. a). Historiam liberarum ciuitatum Graeciae Arabes non curabant, cum ipsi dominis, nullis legibus circumscriptis, vterentur, apud quos maiestas populi nulla erat. Eandem ob causam oratores graecos aspernabantur, philosophiam moralem Graecorum cum Corano non consentientem abiiciebant. — Inter *Aristotelis* interpretes inclaruerunt *Abu Baschar, Jahia Ben Aidi, Honain, Mata, Abu Jahia Al Meruzi, Escander Jahia Al Nahaoui, Alfarabi*

o) Casiri I. p. 123. p) Casiri I. p. 122. q) I. p. 128. r) Gatterer Weltgesch. S. 587. Denina reponse p. 17. s) Andres I. p. 121. Denina p. 19. t) Carter S. 86. Plüer S. 502. Casiri T. II. p. 65. u) Beckmann Th. 2. S. 87. v) Muratori II. p. 405. Fischer Th. I. S. 399. w) Gregoire essay p. 15. cf. omnino Randel neue Staatskunde Th. II. S. 644. a) Oelsner S. 162. Abulfarag. Pocock p. 148.



*Alfarabi et Alkendi b)*. Porro *Abraham Abdalla c)*, *Abulvalid Mohamad Ben Ahmad Ebn Roschd* (Averroes), cuius interpretatione utebatur *Thomas Aquinas*, et alii Scholastici, antequam textum graecum accepissent *d)*. — Inter *Galen*i interpretes magnum sibi fecere nomen *Abu Amram Moses Ben Abaidalla Ben Maimon e)*, *Ali Ben Redhuani f)*, *Honain Ben Isaac g)*, *Albategni*, *Abu Giaphar Mohamad Ben Musa h)*. — Plurimum operum *Hippocratis* interpretes Arabes laudat *Herbelottus i)*. Celeberrimi eorum fuerunt *Honain Ben Isaac*, *Costha Ben Luca*, *Isaac Ben Jahia*, quorum prior in conficienda sua versione usus est pluribus graeci textus exemplaribus; multos praeterea viros doctos in consilio adhibuit *k)*.

Inter harum versionum Arabicarum calumniatores elucet *Renandotus l)*, qui eiusmodi versiones, inprimis illam *Hippocratis*, parum accuratas et male fidas existimat. Cuinam igitur plus tribuamus, eina an *Salmasio*, qui *Dioscoridem* ex arabica versione se esse emendaturum promisit *m)*; quamvis etiam hic, alio loco *n)*, sic habet: "*Arabs iste* (de *Cebetis* interprete sermo est) *multa adtexuit, alia vero detraxit, plura interpolavit, inuertit, nec pauciora, non ipsi intellecta, perperam et contra mentem graeci auctoris expressit. Quod non huic tantum versioni, vel paraphrasi peculiare est, sed fere omnibus commune quaecunque hodie ab Arabibus e graeco expressae visuntur.*"

Sunt, qui contendant, illas versiones Arabum omnino non e textu graeco, sed e versionibus factas esse. Contrarium iam vidimus de *Honaino*. Attamen certa exstant exempla versionum graecorum auctorum e versionibus syriacis arabice factorum, ut *Theophrasti* a *Jahia Ebn Adda* et *Ibrahim Ebn Tarwin* translatis *o)*. Etiam vetus reperta est arabica *Dioscoridis* translatio, in qua syriacae multae voces ad marginem adiunctae reperiuntur, tanquam primaevi, quod illa versio repraesentabat, exemplaris *p)*. Neque historia contradicit. Graecos enim, ob perturbationes saeculi V et VI, in Syriam fugientes, linguae syriacae ibi operam dedisse, haud absolum est statuere. Syri iterum linguae graecae studuerunt, ob res religionem illiusque fontem, Nouum nempe testamentum, spectantes *q)*. Itaque statuimus, initio quidem versiones quasdam graecorum auctorum a Christianis fuisse factas, eosque hac in re vernacula, h. e. syriaca, usos fuisse lingua, deinde vero etiam Arabes ipsos, graecis literis excultos, ad versiones suas ipsos graecos adhibuisse

*b)* *Herbelot* p. 128. *c)* *Casiri* I. p. 305. *d)* *Casiri* I. p. 185. *e)* *Casiri* I. p. 249. *f)* *Casiri* I. p. 249. *g)* *Casiri* I. p. 240-249 251. *h)* *Casiri* I. p. 252. *i)* *f. v. Ketab. of. Casiri* I. p. 304. *k)* *Casiri* I. p. 240. coll. 250. *l)* apud *Fabricium* I. II. c. 24. p. 861. *m)* *Casiri* I. p. 238. *n)* praefat. ad tabul. *Cebetis*. *o)* Alia assert *Ebed Jesu* in catalogo libr. syriac. edit. ab *Abrah. Echellenfi*, iterum expresso in *Assemani bibl. oriental.* T. III. p. I. *p)* *Fabricius* T. XIII. p. 252. *q)* *Brucker hist. phil.* T. III. p. 150. *Buhle* ad *Aristotel.* T. I. p. 317.



buisse fontes. Caeterum eiusmodi versiones non omnimodo absolutas et perfectas fuisse, non est quod miremur. Quid enim? Nonne graeca lingua illius temporis longe a puritate antiqui attici sermonis abhorrebat? Ipsa Graecia fere Platonem et Aristotelem suum ignorabat, graecaque dictio quam longissime ab orientali distabat. Inde apparet simul, non omnibus versionibus arabibus vnum idemque praetium statui posse. Si vero saltem vnus et alter interpretum Arabum diligenter et accurate verba graeci auctoris secutus est, non video, quare critici graeci, linguarum orientalium studio assumpto, nullum ex iis fructum capere possint. — Illas vero Arabum versiones ex translationibus latinis esse confectas r), ineptum est dicere. Quid enim? Nonne Latini *Aristotelem* et alios graecos scriptores ab Arabibus acceperunt? s) Prima latina *Aristotelis* versio, ex Arabico confecta, saeculo XIII in Occidentem venit t); et maxime Arabes studiis Latinorum profuerunt u), quippe qui tum temporis in altissima barbarie demersi iacebant. *Friderico* II. regnante, principe optime de bonis literis merito, magni praetii aestimabantur auctorum graecorum, e fontibus arabibus deriuatae versiones. Ille nempe imperator scholae Bononiensi in Italia latinam *Aristotelis* versionem dono dedit, partim ex arabico, partim e graeco textu confectam v). Idem princeps auctores ex arabico verti curauit, inprimis *Platonem*, *Aristotelem*, *Ptolemaeum* et alios. Auctores graeci ipsi demum post Hierosolyma expugnata a. 1453 in Italiam et Germaniam venerunt w). Ante hoc tempus, et nostris in regionibus, arabicis, quantum fieri potuit, utebantur versionibus. *Albertus Magnus Aristotelem* arabicum in academia Parisiensi explicari instituit x).

Caeterum Iudaei iterum has Arabum versiones graecorum hebraicas fecere y). Arabes praeterea auctores etiam latinos transtulisse, quod iam *Erpenius* z) affirmavit, probari posse videtur ex *Banquieri* supra laudato opere, in quo p. 6. haec sunt verba: *De los autores, cuyas maximas se citan en esta obra, vnos son latinos, como Varron, Columella y Palladio, otros etc.* Secundum *Herbelottum* a) saepissime apud Arabes scriptores etiam *Plinius* laudatur, quod tamen pro certo equidem non affirmauerim, illum enim Codicem bibliothecae Parisiensis, inscriptum: *الحكيم بالبتوس* auctore *سرخ الخليفة*, cognomento *الحكيم*, nullo modo, quod *Herbelottus* suspicatus erat, versionem *Plinii* continere, docte exposuit *Cel. Sylvestre de Sacy* b). De *Livio* autem arabice verso nil certi constat c). Codicem Iustinianum arabice versum, merum esse figmentum, satis stabilibus argumentis demonstrauit *Conring* d). De *Orosio* autem arabice verso diserte loquitur *Makrizi* e).

Haecenus de versionibus graecorum auctorum ab Arabibus institutis. Quodsi verum est, quod *Leo Africanus* f) ex historiographo Bagdadensi *Genzi* affert, apud Arabes Codd. graecorum scriptorum, postquam arabice versi essent, combustos plerumque fuisse, magnum inde detrimentum literaturae classicae abortum sit, necesse est.

r) quod *Ioan. Ludov. Vives* opp. T. I. p. 412. placuit s) *Ol. Cels.* p. 226. t) *Conring* suppl. p. 337. u) *Scaliger* epist. IV. 362. p. 640. Not. et extr. T. VI. p. 387. v) *Conring* p. 95. Omnino de meritis huius principis in re literaria doctissime disputauit *Cel. Schneider* ad *Friderici* II. reliqua Vol. I. praefat. p. XI. Vol. II. p. 81. w) *Selden* ad *Eutych.* p. 156. x) *Antonius* T. II. p. 432. y) *Bartolacci* T. I. p. 432. z) *O. att.* p. 53 54 a) *f. v. Belinas.* b) *Not. et extr.* T. IV. p. 107 c) *Heeren* T. I. p. 129. d) *Suppl.* p. 248. 249. e) *de Sacy* ad *Abdollar.* p. 496. 510. f) ap. *Hottinger* bibliothecar. quadripart. p. 248.











Middeldorpf, Heinrich,

Commentatio de institutis literariis in Hispania, quae Arabes auctores  
habuerunt

Goettingae 1810

4 H.lit.p. 143 n

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10679428-9